

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

ÖĞRENCİLERİN NÖBETÇİ ÖĞRETMEN ALGILARININ ÖRTÜK PROGRAM
AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYŞE ÖZER

Malatya- 2021

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

ÖĞRENCİLERİN NÖBETÇİ ÖĞRETMEN ALGILARININ ÖRTÜK PROGRAM
AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYŞE ÖZER

Danışman: Prof. Dr. Süleyman Nihat ŞAD

Malatya- 2021

ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. Süleyman Nihat ŞAD'ın danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım **Öğrencilerin Nöbetçi Öğretmen Algularının Örtük Program Açısından İncelenmesi** başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Ayşe ÖZER

KIZIMA,

ÖNSÖZ

İnsana kendi yolunu bulma noktasında her aşamada, adım adım destek olan en nitelikli kişiler öğretmenlerdir. Herkesin hayatında çok değer verdiği ve her zaman sevgiyle hatırladığı en az bir öğretmeni vardır. Öğretmenler tüm hayatımız boyunca anılarımızda yerini koruyan değerli kişiliklerdir ve onlarla geçirdiğimiz vakitlerde farkında olmadan öğrendiğimiz nice değer vardır. Öğretmenlerin hem sınıf içi hem de sınıf dışı onlarla geçirdiğimiz her an, hatta sadece onları gözlemlediğimiz anlarda dahi, bize değerler aktarımında bulunduğu düşünülünce; nöbet tutan öğretmenlerin öğrencide ne gibi örtük öğrenmelere yol açtığı bu çalışmada araştırılmaya değer görülmüştür.

Bu araştırmaya sürecin başından sonuna her aşamasında hayat veren hem lisans hem de yüksek lisans öğrenimimde tecrübe ve engin bilgisini benden esirgemeyen, kendimi geliştirme yolunda desteğini hep yanımda hissettiğim Kıymetli Hocam Prof. Dr. Süleyman Nihat ŞAD'a sonsuz teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Tezimin ilk adımlarını atarken bana yol gösteren Sayın Hocam Prof. Dr. Mustafa AKDAĞ başta olmak üzere yüksek lisans eğitimim boyunca derslerine aldığım Eğitim Programı ve Öğretim Ana Bilim Dalı hocalarıma, ayrıca tez savunmamdaki jüri üyelerime teşekkür ederim.

Başarımı hep takdir eden ve beni başarmak için teşvik eden değerli dostlarım; ilkokuldan beri başarılarla birlikte imza attığım Zeynep AKSUNGUR'a, üniversite hayatım boyunca ufkumu açan Saide Hicran ÇANKAYA BOZKURT'a, yüreğinin güzelliği sayesinde insanlara olan umudumu artıran Buket BORAZANCI GİZİR'e, meslek hayatımda tanıdığım ve ailem kadar değer verdiğim Hicran GEZER'e, yüksek lisansta aynı sıraları paylaşıp, öğrenmeyi birlikte öğrendiğim Büşra TÜREGÜN ÇOBAN'a çok teşekkür ederim.

Bu zorlu süreçte kendini geliştirmek isteyen ve bu uğurda gerektiğinde kendinden fedakarlık eden bir anne olmanın ne denli kıymetli bir olgu olduğunu her seferinde varlığıyla bana hissettiren Değerli Kızım Zeynep ÖZER'e; sevgisini, sabrını ve desteğini benden esirgemeyen Saygıdeğer Eşim Doç. Dr. Niyazi ÖZER'e; her başım sıkıştığında kocaman kız da olsam soluğu kapısında aldığım Annem İlkinay COŞKUN'a; tez yazma aşamasında benden ve kızımdan yardımlarını esirgemeyen aile büyüklerime minnettarım. Her zaman hayatımda olmanızı umut ediyorum, size teşekkürlerimi sunuyorum.

ÖZET

ÖĞRENCİLERİN NÖBETÇİ ÖĞRETMEN ALGILARININ ÖRTÜK PROGRAM AÇISINDAN İNCELENMESİ

ÖZER; Ayşe
Yüksek Lisans, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Süleyman Nihat ŞAD
Nisan- 2021, V+87

Eğitim sisteminin amaçlarının gerçekleştirilmesi açısından kritik bir role sahip olan öğretmenlerin hem sınıf içinde hem de sınıf dışında pek çok sorumluluğu bulunmaktadır. Öğretmenlerin sınıf dışındaki sorumluluklarından biri de ders aralarında koridor, bahçe vb. alanlarda düzeni sağlamak üzere nöbet görevini yürütmektir. Nöbetçi öğretmenler, teneffüslerde ve öğlen aralarında öğrenci davranışlarını gözlemleyerek okul ortamında düzenin sağlanmasına yardımcı olurlar. Bu araştırmada nöbetçi öğretmenlerin ortaokul ve lise öğrencileri tarafından nasıl algılandığının metaforlar yoluyla ortaya konulması ve bu algıların örtük program açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yönteminin benimsendiği çalışmada olgubilim deseni kullanılmıştır. Araştırmanın verileri amaçlı örnekleme yöntemlerinden tipik örnekleme yöntemine uygun olarak 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Malatya ili merkez ilçe belediye sınırları içerisinde yer alan üç ortaokul ve üç lisede öğrenim gören 286 öğrenciden toplanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerden açık uçlu bir anket formu yardımıyla “Nöbetçi öğretmen ... benzer çünkü ...” cümlesindeki boşlukları tamamlamaları istenmiştir. Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda öğrencilerin nöbetçi öğretmene ilişkin algılarının örtük program bağlamında ele alındığı güven verme, görev bilinci ve çalışkanlık, yardımseverlik, öğretmene yönelik olumsuz tutum, rehberlik, bilgili olma, okul kurallarını öğrenme, özgürlüğün kısıtlanması, dıştan denetim, adil olma ve duyarsızlık olmak üzere toplam 11 temaya ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Nöbetçi öğretmen, örtük program, metafor, ortaokul, lise.

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE STUDENTS' VIEWS ABOUT DUTY TEACHERS IN TERMS OF HIDDEN CURRICULUM

ÖZER, Ayşe
M.S., Inonu University, Institute of Educational Sciences
Curriculum and Instruction

Advisor: Professor Doctor Süleyman Nihat ŞAD
April- 2021, V+87

Teachers, who play a critical role in fulfilling the objectives of the education system, have many responsibilities both inside and outside the classroom. One of the responsibilities of teachers outside the classroom is to carry out hall monitoring in order to ensure order at the hallways, garden, playground etc. Duty teachers help to maintain order of the school by observing students' behaviours during breaks and lunch time. The aim of this study is to reveal how duty teachers are perceived by secondary and high school students through metaphors and to analyze the students' metaphors in terms of hidden curriculum. Phenomenology design was used in this qualitative research. The data was gathered from 286 students attending three secondary and three high schools located in the central district of Malatya province during the 2020-2021 school year. The participating students were chosen according to the typical sampling method. Using an open-ended survey form, participating students were asked to complete the blanks in the sentence of "*Duty teachers are like... Because...*". Gathered data was analyzed by utilizing content analysis. As a result of the analysis, the views of students about the duty teachers are discussed within the context of the hidden curriculum and 11 distinct themes were emerged: reassurance, sense of mission and hardworking, benevolence, negative attitude towards teacher, guidance, having wisdom, learning school rules, restriction of freedom, external control, being fair, and indifference.

Key words: Duty teacher, hidden curriculum, metaphor, secondary school, high school.

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ.....	ii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	x
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Alt Problemler	4
1.4. Araştırmanın Önemi.....	5
1.5. Araştırmanın Sayıltıları.....	6
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.7. Tanımlar	6
BÖLÜM II.....	7
KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	7
2.1.Kuramsal Bilgiler	7
2.1.1.Öğretmenlik Mesleği	7
2.1.2.Nöbetçi Öğretmenlik.....	10
2.1.3. Metafor Kavramı	14
2.1.4. Örtük Program	16
2.2. İlgili Araştırmalar	20
2.2.1. Nöbetçi Öğretmenlikle İlgili Çalışmalar.....	21
2.2.2. Paydaşların Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Algıları ile İlgili Çalışmalar.....	24
2.2.3. Örtük Programla İlgili Çalışmalar	29
BÖLÜM III	33
YÖNTEM.....	33

3.1.Araştırmanın Modeli	33
3.2. Katılımcılar.....	34
3.3. Veri Toplama Araçları.....	35
3.4. Veri Toplama Süreci	35
3.5. Verilerin Analizi	36
BÖLÜM IV	38
BULGULAR.....	38
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	38
4.1.1. Olumlu Metaforlar	38
4.1.2. Olumsuz Metaforlar	44
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	48
4.2.1. Güven Verme	49
4.2.2. Görev Bilinci ve Çalışkanlık	51
4.2.3. Yardımseverlik.....	53
4.2.4. Öğretmene Yönelik Olumsuz Tutum.....	54
4.2.5. Rehberlik	56
4.2.6.Bilgili Olma.....	58
4.2.7. Okul Kurallarını Öğrenme.....	59
4.2.8. Özgürlüğün Kısıtlanması.....	61
4.2.9. Dıştan Denetim	62
4.2.10. Adil Olma	64
4.2.11. Duyarsızlık.....	65
BÖLÜM V	68
SONUÇLAR VE ÖNERİLER	68
5.1.Sonuçlar	68
5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	68
5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	69
5.2. Öneriler	71
5.2.1 Uygulayıcılar İçin Öneriler	71
5.2.2 Araştırmacılar İçin Öneriler.....	74
KAYNAKÇA	75

EKLER	83
EK 1. Veri Toplama Aracı Örneği	83
Ek 2. Veli Onam Formu.....	85
Ek 3. Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Yazısı	86
Ek 4. Etik Kurul Onayı.....	87

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler	34
Tablo 2. Öğrencilerin nöbetçi öğretmenlerle ilgili oluşturdukları olumlu metaforlar	38
Tablo 3. Öğrencilerin nöbetçi öğretmenlerle ilgili oluşturdukları olumsuz metaforlar	44
Tablo 4. Öğrencilerin nöbetçi öğretmene ilişkin metaforlarının gerekçelerinin örtük program açısından analizi sonucunda ulaşılan temalar	48

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, alt problemleri, önemi, sayıtları, sınırlılıkları ve tanımlar başlıklarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Toplumların kalkınmasında eğitim önemli bir etkiye sahiptir. Çünkü insanlar eğitim ile birlikte toplumda varlıklarını nasıl sürdürebileceklerini öğrenir; farklı alanlarda bilgi ve beceriler edinirler. Böylelikle, insanlar hem kendi potansiyellerini gerçekleştirir hem de ülkenin ekonomik ve toplumsal kalkınmasına katkı sağlarlar. Eğitimde istendik sonuçlara ulaşılması açısından öğretmenlik mesleğinin önemi yadsınamaz. Milli Eğitim Temel Kanunu'nda öğretmenlik “devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği” olarak tanımlanmıştır (ME1B, 1973, s. 5109).

İlgili literatür incelendiğinde öğretmen için farklı tanımlamalarla karşılaşılmaktadır. Örneğin Sabancı (2016, s.8) öğretmeni, “öğrencilerin gelişim özelliklerini dikkate alarak ve uygun bir fiziki ortam yaratarak öğrenmelerini sağlayan, onları önemseyen ve eğitim-öğretimde aksayan bir durum varsa gidermek için çabalayan bir kişi” olarak tanımlamıştır. Sabancı (2016) öğretmenleri geleceğin mimarı olarak nitelendirmiş; öğretmenlerin, öğretmenler de dahil toplumun her kesiminde hizmet veren bireyleri yetiştirdiğini dile getirmiştir. Sedgwick (2008, s.7) ise öğretmenleri “Genellikle bir okulda çocuklara bilgi ‘gösteren’, birtakım özelliklere sahip yetişkin” olarak tanımlamıştır. Sedgwick çalışmasında “gösteren” ifadesini özellikle kullandığını belirtmiştir. Çünkü öğretmen kelimesinin İngilizce karşılığındaki “teach” kelimesinin kökü Yunanca “göstermek” kelimesinden gelmiştir.

Bir öğretmen okulda birbirinden farklı rol ve görevleri yerine getirmek durumundadır. Öğretimi planlama, öğrenci motivasyonunu artırma, sınıftaki eğitime liderlik etme, istenmeyen davranışları yönetme, derse katılımı sağlama, öğretimi ölçme ve değerlendirme, veli katılımını sağlama, meslektaşlarla iş birliği yapma bu rol ve görevlerdendir. Öğretmenin eğitim-öğretime

ilişkin yukarıda bahsedilen görevlerinin yanı sıra bir de nöbetçi öğretmenlik görevi bulunmaktadır. Öğretmenlerin nöbet görevi, okuldaki eğitim-öğretim faaliyetleri başlamadan yarım saat önce başlar ve son ders saatinin bitiminden yarım saat sonra sona erer, ancak bu süre zorunlu hallerde öğretmenler kurulu kararı ile 15 dakikaya kadar kısaltılabilir. (MEB, 2014).

Sınıfta eğitim-öğretim görevini tamamlayan bir öğretmen, nöbetçi öğretmen olması durumunda, teneffüs saatlerinde veya tam gün eğitim veren okullarda öğlen arasında; okul bahçesinde, koridorlarda, sınıflarda ve okulun diğer yerlerinde öğrencileri gözlemekten sorumludur (MEB, 1992). Ders saatleri dışında okulun farklı alanlarında öğrencilerin yaşadığı kazalar ya da öğrenciler arasında vuku bulan kavgalar gibi teneffüs süresinde yaşanan olaylarla ilgilenmesi gereken ilk kişi, olayın yaşandığı yerde görevli olan nöbetçi öğretmendir.

İlgili alan yazın incelendiğinde öğretmenlerin eğitim paydaşları tarafından nasıl algılandığını ortaya koyan pek çok metafor çalışması yapıldığı görülmektedir. Öğretmenler için kullanılan metaforları anlamak açısından öncelikli olarak metaforun ne anlama geldiğini incelemek gerekir. Metafor, Türkçe’de “istiare” anlamında kullanılmaktadır (TDK, 2005, s. 1380). İstiare kelimesi ise “bir şeyi anlatmak için ona benzetilen başka bir şeyin adını eğreti olarak kullanma, eğretileme” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2005, s. 988). Geçmişten günümüze metafora yüklenen anlamlar değişmiştir. Geleneksel teorilerin çoğu, metaforu sanatsal ya da retorik konuşma şekli olarak ele alsa da son dönemlerdeki teoriler, bilimsel muhakemedeki rolünü de içerecek şekilde metaforun kapsamını genişletmiştir (Johnson, 1987). Kövecses’e (2010, s. ix) göre metafor, ‘bir şeyin bir başka şeyle karşılaştırılarak, bir şeye benzetildiği bir konuşma biçimidir’. Ayrıca ‘Metafor dili kullanma sanatı olarak görülebilir’ (Kövecses, 2005, s. 1). En sıradan söylemler bile metafor kullanılarak daha zengin bir anlatım ile dile getirilebilir (Johnson, 1987).

Son yıllarda bazı araştırmacılar, metaforların genel olarak bilinenden çok daha fazla bilişsel anlamda zihnimize etki ettiğini ileri sürmüşlerdir. Metaforların düşünceler üzerindeki güçlü etkisi ihmal edildiğinde, bu durum kişiyi yanlış yönlendirebilir veya hataya düşürebilir (Badley ve Van Brummelen, 2012). Saban (2004), yaptığı çalışmada metaforların; öğretmen adaylarının okul, öğrenme ve öğretme gibi kavramlara ilişkin algılarını ortaya çıkarmada güçlü bir araç olarak kullanılabileceğine dair bilgiler sunmuştur. Bu bilgi, eğitimde metafor kullanmanın soyut kavramları somutlaştırıp, kelimelerin anlamını daha kolay idrak edebilmek için önemli bir araç olduğunu gösterebilir.

İlgili literatür incelendiğinde öğretmenlerin nöbet görevleri ile ilgili çok sayıda araştırma yapıldığı görülmektedir. Ancak yapılan çalışmaların çoğunda nöbet görevi okul güvenliği açısından ele alınmıştır (Arslan, 2018; Ayyıldız ve Akın, 2016; Delice ve Arslan, 2018; Gömleksiz ve diğ., 2008; Karakütük, Özbal ve Sağlam, 2017; Kıral ve Kepenekci, 2018; Özbilen ve Günay, 2017; Sabancı, 2016). Nöbetçi öğretmenlerle ilgili çalışmaların bazılarında ise öğretmenlerin nöbet günlerinde yaşadıkları psikolojik ya da fiziksel yorgunluk ele alınmıştır (Ayyıldız, 2015; Gündoğdu, Saracaloğlu, Altın ve Üstündağ, 2015; Günay ve Özbilen, 2014). Öğrencilerin okul içerisinde birbirlerinden sonra en fazla etkileşimde buldukları kişilerin öğretmenler olduğu göz önünde bulundurulduğunda (Şad ve Demir, 2019), nöbet görevinin öğretmen-öğrenci ilişkileri açısından önemli sonuçları olabilmektedir. Öğrencilerin sınıf içinde ve dışında öğretmenleriyle etkileşimleri sonucunda örtük program bağlamında ele alınabilecek çok sayıda olumlu ya da olumsuz davranış ortaya çıkabilmektedir.

Örtük program resmi program kapsamında planlanmadığı halde öğrenilen, okul içi ya da okul dışı ortamların bazı öğrenme çıktılarından ya da yan ürünlerinden oluşur. Öğrenilen bu davranışlar bazen oldukça önemli ve değerli olabileceği gibi önemsiz ve değersiz de olabilir (Martin, 1976). Tezcan (2003) örtük programın ya da diğer bir deyişle gizli programın özellikle sosyolojik yönünün baskın olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin teneffüs esnasında gerek arkadaşları ile gerekse öğretmenleri ile sosyalleşmeye devam ettikleri düşünüldüğünde nöbetçi öğretmenlerle olan etkileşimlerinin içeriği ve bu süreçlerin öğrencide oluşturabileceği örtük öğrenmeler önem kazanmaktadır. Öğrenciler sınıf içerisinde olduğu gibi sınıf dışında da okulun kendine özgü sosyal ve örgütsel özellikleri aracılığıyla farklı şeyler öğrenirler (Dreeben, 1976). Bu durumdan yola çıkarak öğrencilerin nöbetçi öğretmene yönelik bazı örtük öğrenmeler edinebileceğine dair çıkarım yapılabilir. Mesela, nöbetçi öğretmenin görevi sırasında koridorlarda gezerken yerde gördüğü çöpü yerden alıp çöpe atması, öğrencilerin yere çöp atma davranışının doğru bir davranış olmadığını örtük olarak öğrenmesine yol açabilir. Okulda kavga eden öğrencilerin nöbetçi öğretmen tarafından ayrıldığına ve uyarıldığına tanık olan bir öğrenci, kavga etmenin doğru bir davranış olmadığını örtük program kapsamında öğrenebilir. Kaza sonucu yere düşen bir öğrenci nöbetçi öğretmenin kendisine yardım etmesi durumunda, başka bir arkadaşı da yere düştüğünde nöbetçi öğretmeni model aldığı için arkadaşına yardımcı olmak isteyebilir. Benzer şekilde nöbetçi öğretmenin görevini sürekli titizlikle yerine getirdiğine tanık olan bir öğrenci, yaptığı bu gözlem neticesinde kendisine verilen sorumlulukları da yerine getirirken titiz olmaya gayret gösterebilir.

Alan yazın incelendiğinde örtük öğrenmelerin okulun her alanında gerçekleşebileceği gözlenmiştir (Demir, 2013; Serhatlıoğlu, 2012; Türedi, 2008). Bu durumda nöbetçi öğretmenlerin görevlerini yaptıkları esnada; öğrencilerin örtük program kapsamında birçok bilgi, tutum ve davranış edindikleri söylenebilir. Bu yaşantılar neticesinde öğrencilerin öğretmenlerden bazı mesleki özellikler ya da kişilik özellikleri (çalışkanlık, dürüstlük, güvenilirlik, vatanseverlik, çocuk sevgisi vb. ya da tembellik, duyarsızlık, saldırganlık, adaletsizlik vb.) öğrenebilecekleri gibi, aynı zamanda öğretmenlerin bu olumlu ya da olumsuz özelliklerini kendilerine örnek alarak istedik ya da istenmedik tutum ve davranışlar geliştirebilecekleri ifade edilebilir. Öğrencilerle nöbetçi öğretmenlerin arasındaki etkileşimin örtük program açısından oldukça önemli olmasına rağmen, yapılan alan yazın taramasında nöbetçi öğretmenlerin öğrencilerde oluşturabileceği örtük öğrenmelerle ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma ile öğrencilerin nöbetçi öğretmene ilişkin algılarını ortaya çıkararak, bu algıların örtük program açısından ne anlam ifade edebileceğini keşfetmek amaçlanmıştır. Nöbet görevi esnasında öğretmenlerin sergiledikleri tutum ve davranışların öğrenciler tarafından nasıl algılandığının ortaya konulması ve öğrencilerde oluşturduğu örtük öğrenmelerin keşfedilmesi bu açıdan önemli görülmüştür.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı ortaokul ve lise öğrencilerinin nöbetçi öğretmene yönelik algılarının metaforlar aracılığıyla ortaya konulması ve bu algıların örtük program açısından ne anlam ifade ettiğinin incelenmesidir.

1.3. Alt Problemler

Araştırma amacı doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

1. Ortaokul ve lise öğrencilerinin nöbetçi öğretmenler ile ilgili oluşturduğu metaforlar nelerdir?
2. Ortaokul ve lise öğrencilerinin nöbetçi öğretmenler ile ilgili oluşturduğu metaforların gerekçeleri örtük program açısından ne anlama gelmektedir?

1.4. Araştırmanın Önemi

Eğitim-öğretim etkinliklerinin amacına ulaşması açısından kritik bir öge olan öğretmenlerin hem sınıf içi hem de sınıf dışı birtakım görevleri bulunmaktadır. Öğretmenin bilinen sınıf içi öğretimsel görevlerinin yanı sıra nöbetçi öğretmenlik görevi de bulunmaktadır. Öğretmenler bu görevleri kapsamında teneffüs ve öğle arası vakitlerde okuldaki farklı alanlarda öğrencileri gözlemlemek, eğitim-öğretimi olumsuz etkileyecek sorunların yaşanmaması için gerekli önlemlerin alınmasına katkıda bulunmak, ortaya çıkan sorunlara anında ve doğru bir şekilde müdahale etmek durumundadır. Bu açıdan bakıldığında eğitim öğretim faaliyetlerinin planlanan şekilde sürdürülebilmesi açısından öğretmenlere sadece ders saatlerinde ve sınıf içinde değil, aynı zamanda koridorlarda, kantinlerde ve okul bahçesinde de ihtiyaç vardır. Öğretmenlerin aynı okul günü içerisinde eğitim-öğretime ilişkin oldukça yorucu ve stresli rollerinin yanında nöbet görevlerinin de olması bazı durumlarda öğretmenler ile öğrenciler arasında çatışma ve anlaşmazlıkların yaşanmasına neden olabilmektedir. Hatta bazı örneklerde bu durum ders dışındaki rolleri nedeniyle öğretmenlerin ders içerisinde de sorun yaşayabilmelerine neden olabilmektedir. Örneğin nöbet görevi nedeniyle ders aralarında dinlenme olanağı bulamayan bir öğretmen, sınıftaki eğitim-öğretim etkinliklerini yeterince etkili yönetemeyebilir. Benzer şekilde nöbetçi öğretmenlik rolünü ders içerisinde de sürdürme isteği nedeniyle öğrencilere karşı daha katı ve anlayışsız davranarak öğrencilerle olumsuz iletişim de kurabilir. Eğitim-öğretim üzerindeki bu etkileri nedeniyle nöbetçi öğretmenlik görevinin öğrencilerin gözünde ne tür bir anlam ifade ettiğinin belirlenmesi bu çalışmada önemli görülmüştür. Ancak ilgili alan yazın incelendiğinde konu ile ilgili çalışmaların çoğunda (Ayyıldız, 2015; Kırıl ve Kepenekci, 2018; Turhan ve Turan, 2012) nöbetçi öğretmenlik görevinin sadece okul güvenliği açısından incelendiği belirlenmiştir. Ayrıca yapılan alan yazın taramasında nöbetçi öğretmenliğin öğrenciler tarafından nasıl algılandığına ve nöbetçi öğretmenlerin ne tür örtük öğrenmelere sebep olduğuna dair bir araştırma bulunamamıştır. Bu bağlamda, yapılan bu araştırma ile öğrencilerin nöbetçi öğretmene ilişkin duygu ve düşüncelerinin metaforlar yoluyla açığa çıkarılması ve bu metaforlara ilişkin ayrıntılar incelenerek nöbetçi öğretmenin öğrencilerde oluşturabileceği olası örtük öğrenmelerin incelenmesi amaçlanmıştır. Dolayısıyla nöbetçi öğretmenlik olgusunu örtük program çerçevesinde ele alan bu araştırmanın, alan yazındaki önemli bir boşluğu nispeten gidereceği düşünülmektedir.

1.5. Araştırmanın Sayıltıları

Araştırma verileri öğrencilere sorulan açık uçlu anket soruları aracılığıyla toplanmış olup, öğrencilerden anketlerin herhangi bir bölümünde kimlik bilgileri istenmemiştir. Dolayısıyla öğrencilerin ankete verdikleri cevapların nöbetçi öğretmenlere ilişkin algılarını gerçekçi bir şekilde yansıttığı varsayılmıştır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıda belirtilmiştir:

- I. Araştırma verileri 2020-2021 eğitim öğretim yılında Malatya il sınırları içinde yer alan üç ortaokul ve üç lisede eğitim gören 286 öğrenciden açık uçlu anket formu aracılığıyla yazılı olarak toplanan cevaplarla sınırlıdır.
- II. Bu araştırmada bahsi geçen nöbetçi öğretmenlik, dersler başlamadan yarım saat önce başlayan ve okul bitiminden sonraki yarım saati de içine alan, öğretmenlerin okul günü içinde sürdürdükleri nöbetçi öğretmenlik göreviyle sınırlıdır. Öğretmenlerin pansiyonlu ve yatılı statüdeki okullarda gece tuttıkları nöbet görevleri bu araştırma kapsamına dahil değildir.

1.7. Tanımlar

Metafor: “Bir şeyi ifade etmek için kullanılan başka bir kelimedir” (Goldman, 2000, s. 201).

Nöbetçi Öğretmen: “Okul saatleri içerisinde görevli olduğu gün yönetmeliklerde belirtilen görevleri yapmakla yükümlü bulunan ve gün içerisinde teneffüslerde ve gerekli durumlarda okulun ve öğrencilerin güvenlik ve disiplininden sorumlu olan öğretmendir” (Ayyıldız, 2015, s. 9).

Örtük Program: Bireyin okul ortamında; okulun resmi felsefesinde, amaçlarında ya da ders planlarında yer almayan bilgi, inanç ve davranış biçimlerini öğrendiği programdır (Cornbleth, 1984, s. 29).

BÖLÜM II

KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırma ile ilgili kuramsal bilgiler ve ilgili araştırmalar kısmı bulunmaktadır.

2.1.Kuramsal Bilgiler

Kuramsal bilgiler bölümünde; öğretmenlik mesleği, nöbetçi öğretmenlik, metafor kavramı ve örtük program ile ilgili kuramsal bilgilere yer verilmiştir.

2.1.1.Öğretmenlik Mesleği

İnsanoğlu, merak duygusu sayesinde öğrenmeyi keşfeden ve öğrendikçe yeni bilgiler edinmek için çabalayan bir varlıktır. Bilginin sınırı olmadığı için öğrenilecek bilgiyi seçmek gerekir. Bunu yapmak için de bu konuda donanım sahibi olan öğretmenler aracı olur ve kişi bilgiye ulaşır. İlk insanlar öğrendikleri bilgileri kendisinden sonra gelenlere aktarmış ve bilgi bu şekilde devamlılık kazanmıştır. Bu açıdan bakılınca öğretmenlik ilk meslektir denilebilir (Alacapınar, 2018). Öğretmen insanlık tarihi boyunca toplumdaki değerleri, sonraki nesillere aktaran kişidir. Bilenle bilmeyenin bir tutulmadığı kültürümüzde bilen kişi hep değerli görülmüştür. Bu durum ise doğal olarak öğretmenlerin toplumda saygınlık kazanmasına yol açmıştır. Öğretmenlik mesleğine atfedilen bu değerle birlikte, öğretmenlerin de topluma yönelik sorumluluğu artırmıştır (MEB, 2017).

Öğretmenlik, Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 43. maddesinde, 'devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği' olarak tanımlanmış (MEB, 1973, s. 5109) ve öğretmenlerin görevlerini Türk Milli Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlü oldukları belirtilmiştir. Sabancı (2016, s.9) ise öğretmenlik mesleğini "öğretmenin geçimini sağlamak için, aldığı pedagojik formasyon ile eğitim-öğretim faaliyetini sürdürmesi olarak" tanımlamıştır.

Öğretmenlerin gençlere değerler aktarımının öneminden bahseden bazı araştırmacılar (Gelişli, 2018; Toprakçı, Bozpolat ve Buldur, 2010), öğretmenliğin toplumları inşa eden kişi olduğu ve toplumların devam etmesini sağlayacak stratejik bir öneme sahip olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle öğretmen olabilmek için alınması gereken bir eğitimin yanı sıra, o mesleğe kalben de hazır olmak gerekir. Çünkü, öğretmenlik mesleğinin en önemli unsurlarından biri sevgidir. Bir insan öğretmen olmak için; insanları sevmeli, kendini geliştirmek adına okumayı sevmeli ve kendindeki bilgiyi aktarabilmek adına öğretmeyi sevmelidir. Bu açıklamadan yola çıkarak; öğretmenlik için sevgi bir önkoşuldur denilebilir (Sabancı, 2016).

Öğretmenlik mesleği uzmanlık gerektiren bir meslektir ve öğretmen olabilmek için de birtakım yeterliklere sahip olmak gerekir. Bu durum, ‘Öğretmen Yeterlikleri’ kavramını gün yüzüne çıkarmıştır. Yeterlik “bir işi etkili ve verimli biçimde yerine getirebilmek için sahip olunması gereken bilgi, beceri, tutum ve değerlerdir” (MEB, 2017, s.II). Öğretmenlik bir bütün olarak insan hayatının sorumluluğunu üstlenecek yüksek yeterlikler içeren bir meslek olarak görülmektedir. Bu durum, öğretmenlerin daima gelişime açık olmalarını gerektirmektedir. Bu noktada öğretmenlere düşen; öğrencileri bir birey kabul ederek onlar için olumlu yönde bir öğrenme iklimi oluşturmak, bireysel farklılıkları dikkate almak, öğrenenlerde yaratıcı düşünme ve analitik düşünmeyi artıracak etkinlikler yapmak, öğrencinin kendinin farkına varmasına ve güçlü yönlerini ön plana çıkarmasına yardımcı olmaktır. Bunların yanı sıra; etkili bir öğretmen, iyi iletişim kurabilen, sınıf içi ve dışı okulla ilgili planlarını etkili bir şekilde yapabilen, alanıyla ilgili derin bir bilgi birikimine ve beceriye sahip olan kişidir. Bahsedilen tüm bu özellikler, öğretmenden beklenen yeterliklerin zeminini oluşturmaktadır (MEB, 2017).

Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 43. maddesinde (MEB, 1973) öğretmenlik mesleği için pedagojik formasyon, genel kültür bilgisi ve özel alan eğitiminin şart olduğu ve bunu sağlamak için de yüksek öğrenimde eğitim almış olmak gerektiği belirtilmiştir. Şimşek ve Erdem (2016) öğretmenlik mesleğini icra etmek adına alan bilgisi, meslek bilgisi (pedagojik formasyon) ve genel kültür alanlarında eğitim almanın gerektiğini belirtmişler; bu alanları, eğitimin vazgeçilmezleri olarak nitelendirmişlerdir.

Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğünce yayınlanan içeriklerde, öğretmenlik mesleğine ilişkin genel yeterlikler altı ana başlıkta incelenmiştir (MEB, 2006a, s.

3; MEB 2006b, s. 1492). Aynı birim tarafından sonraki yıllarda yayımlanan başka bir çalışmada ise öğretmenlik mesleği genel yeterliği ile ilgili bilgiler yer almıştır (MEB, 2017, s.7). Yayımlanan üç çalışmada da bir öğretmende bulunması gereken özellikler şu şekilde belirtilmiştir:

1. Kişisel ve mesleki değerler-mesleki gelişim,
2. Öğrenciyi tanıma,
3. Öğretme ve öğrenme süreci,
4. Öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirme,
5. Okul, aile ve toplum ilişkileri ve
6. Program ve içerik bilgisi.

Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğünce (MEB 2006a, s. 11- 12) yayımlanan öğretmenlik mesleği genel yeterliklerinde, bir öğretmende bulunması gereken özellikler şu içeriklerle açıklamıştır:

- a) Kişisel ve Mesleki Değerler- Mesleki Gelişim: Öğretmen, öğrencileri birey olarak görür, değer verir. Öğrencilerin sosyal ve kültürel farklılıklarını, yaptıklarını ve ilgilerini dikkate alarak en yüksek düzeyde öğrenmeleri ve gelişmeleri için çaba harcar. Öğrencilerinde geliştirmek istediği kişilik özelliklerini kendi davranışlarında gösterir. Diğer öğretmen, yönetici ve uzmanların başarılı deneyimlerinden yararlanır. Öz değerlendirme yaparak değişim ve sürekli gelişim için çaba harcar. Yeni bilgi ve fikirlere açıktır, kendisini ve kurumu geliştirmede etkin rol oynar. Mesleği ile ilgili mevzuatı (yasa, yönetmelik, genelge v.b.) izleyerek bunlara uygun davranır.
- b) Öğrenciyi Tanıma: Öğretmen, öğrencinin tüm özelliklerini, ilgi, istek ve ihtiyaçlarını bilir, geldiği ailenin ve çevrenin sosyo - kültürel ve ekonomik özelliklerini tanır.
- c) Öğretme- Öğrenme Süreci: Öğretmen, öğretme ve öğrenme süreçlerini plânlar, uygular ve yönetir. Öğrencilerin öğrenme sürecine etkin katılımını sağlar.
- d) Öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirme: Öğretmen, öğrencilerin gelişim ve öğrenmelerini değerlendirir. Öğrencilerin kendilerini ve diğer öğrencileri değerlendirmelerini sağlar. Ölçme sonuçlarını daha iyi bir öğretim için kullanır; sonuçları öğrenci, veli, yöneticiler ve öğretmenlerle paylaşır.

e) Okul, Aile ve Toplum İlişkileri: Öğretmen, okulun bulunduğu çevrenin doğal, sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerini tanır. Aileleri ve toplumu eğitim sürecine ve okulun gelişimi ile ilgili çalışmalara katılmaları yönünde teşvik eder.

f) Program ve İçerik Bilgisi: Öğretmen, Türk Millî Eğitim Sisteminin dayandığı temel değer ve ilkeler ile özel alan öğretim programının yaklaşım, amaç, hedef, ilke ve tekniklerini bilir ve uygular.

Yukarıda verilen öğretmen yeterlikleri özetlenecek olursa Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 23. maddesinde (MEB, 1973) örgün eğitimde ortaöğretimin amaçlarından bahsedilirken öğrencileri ilgi ve ihtiyaçlarına göre toplumun ihtiyaçlarını da gözeterek bir üst kurum olan yükseköğretime ya da mesleğe hazırlamak aynı zamanda da hayata hazırlamak önemli görülmüştür. Öğretmenin de amacının tam olarak bunu gerçekleştirmek olduğu söylenebilir. Öğretmen, öğrencisini hayata hazırlayan ve öğrencisinin hayatta mutlu ve huzurlu bir birey olarak varlığını sürdürebilmesi için; onun ilgi ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak, onu bir üniversiteye ya da iş hayatına yönlendiren kişidir.

Öğretmenlerin, öğretimi planlama, öğrenci motivasyonunu artırma, sınıftaki eğitime liderlik etme, istenmeyen davranışları yönetme, derse katılımı sağlama, öğretimin niteliğini ölçme ve değerlendirme, veli katılımını sağlama, meslektaşlarla iş birliği yapma gibi rol ve görevlerinin yanında önemli görevlerinden biri de nöbetçi öğretmenlik görevidir.

2.1.2.Nöbetçi Öğretmenlik

Öğretmenlik sadece öğrencilere bilgi aktarmak, değer kazandırmak, eğitim öğretim süreçleri için etkili planlar hazırlamakla sınırlı bir meslek değildir. Öğretmen; sınıf dışında dahi, öğrencileri tarafından gözlenerek her hareketi izlenen, örnek alınan bir bireydir. Öğretmenlerin sınıfın dışına taşan görevleri arasında nöbetçi öğretmenlik görevi de bulunmaktadır. Nöbetçi öğretmenler, nöbet günlerinde öğrencilerle birçok alanda birebir ilgilenmesi gereken anlar yaşarlar, öğrencilerin birbirleriyle olan iletişim şeklini dahi gözlemlerler. Bunları yapabilmek için nöbetçi öğretmenlerin gün boyu aktif olmaları gerekir. Hatta, nöbetçi öğretmenlerin öğrencileri tam anlamıyla gözlemlemesi adına sabit durmaması, sürekli hareket halinde olması gerektiği bile söylenebilir. Öğretmenlerin nöbet görevlerini yürüttüğü gün aynı zamanda derslerinin de olması onların zihinsel olduğu kadar fiziksel olarak da yorulmalarına neden olabilmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nde (1992, s.28) öğretmenin nöbet görevi ile ilgili şu maddelere yer verilmiştir:

- a) Ders başlamadan yarım saat önce okula gelir, ders bitiminden yarım saat sonra okuldan ayrılır.
- b) Okulun eğitim, öğretim ve yönetim işlerinin düzenli yürütülmesinde okul yöneticilerine yardımcı olur, öğrencilerin problemleri ile ilgilenerek gerekli yardımlarda bulunur.
- c) Okulun günlük havalandırma, ısıtma ve temizlik işlerinin zamanında yapılıp yapılmadığını kontrol eder, eksikliklerin giderilmesi için gerekli tedbirleri alır.
- ç) Sobaların veya kaloriferin zamanında yakılıp yakılmadığını ve söndürülmesini, sobaların temizlenmesini kontrol eder.
- d) Uygulama, gezi, gözlem, inceleme, çeşitli sosyal ve sportif faaliyetler sebebi ile okula gelen kişi veya gruplarla ilgilenir.
- e) Bayrak törenlerinin zamanında, gereken önemin verilerek yapılmasını sağlar.
- f) Teneffüslerde ve öğretmensiz geçen ders saatlerinde öğrencilerin zamanlarını en iyi şekilde değerlendirmelerini sağlar.
- g) Dershane, laboratuvar, ışık, spor salonu ve benzeri yerlerin öğretime hazır hale getirilmesini sağlar.
- h) Okula gelen ve gidenleri kontrol eder ve durumlarıyla ilgilenir.
- ı) Okul eşyalarının, araç ve gereçlerinin kullanılmasına ve korunmasına dikkat eder, ihmali görülenler hakkında okul idaresine bilgi verir.
- i) Son dersten sonra elektrik, su, kapı ve pencerelerin açık kalmaması için tedbirler alır.
- j) Ders saatleri dışında bahçede, koridorda, sınıflarda ve okulun diğer yerlerinde bulunan öğrencilere gözcülük eder.
- k) Okul binası ve tesisleriyle, okul bahçesi ve uygulama alanlarının kullanılmasında titizlik gösterilmesini sağlar.

Pansiyonlu ve yatılı okullarda ise yukarıdaki görevlere ek olarak nöbetçi öğretmenin yapması gerekenler şunlardır (MEB, 1992, s.28-29):

- 1- Nöbetin başladığı andan bittiği saate kadar okuldan ayrılmaz, geceyi nöbetçi öğretmen için ayrılan odada geçirir.
- 2- Okulun genel temizliği, düzeni ve disiplin işleri ile yakından ilgilenir, nöbetçi öğrenci ve hizmetlilerin çalışmalarını takip eder. Görülen aksaklıkları önleyici tedbirleri alır, işini ihmal edenleri okul idaresine bildirir.
- 3- Öğrencilerin zamanında yatıp kalkmalarını sağlar, gece bekçilerini kontrol ederek gereken direktifleri verir.
- 4- Öğrencilerin çamaşır ve banyo işlerinin vaktinde düzenli olarak yapılmasını sağlar. Yemek tabelâsı ile etüd yoklama pusulalarını toplayıp ilgili müdür yardımcısına verir.

- 5- Ambarın belirli saatlerde açılmasında, erzakın tabelâya göre ambardan çıkarılmasında, taşınmasında, açılara tesliminde ve ambarın kapanmasında diğer görevlilerle birlikte hazır bulunur.
- 6- Erzak çıkarıldıktan sonra ambar kapısının ayrı anahtarlarla açılabilen en az iki kilide kapatılmasını sağlar, ambarı olağanüstü durumlarda ve müdürün emri dışında, erzak çıkarılmasından başka hiçbir sebeple açtırmaz.
- 7- Yemeklerin, günlük vakit çizelgesine göre zamanında hazırlanmasına, temiz ve iyi pişirilmesine dikkat eder, ambardan çıkarılan erzakın herhangi bir şekilde bozuk olduğunu gördüğünde durumu nöbetçi müdür yardımcısına bildirir, alınan her çeşit erzakın muayene ve kabul komisyonu tarafından yapılan kontrolünde hazır bulunur.
- 8- Hasta öğrencilerin durumu ile ilgilenererek, gerekirse revir veya hastaneye gönderilmelerini sağlar, bu konuda idare ve sınıf belletici öğretmenlerle işbirliği yapar.
- 9- Nöbeti süresince meydana gelen olayları, gördüğü aksaklıkları, yaptığı ve kovuşturulması gereken işleri, nöbetinin bitiminde nöbetçi müdür yardımcısıyla rapor halinde nöbet defterine yazar.
- 10- Öğrencilerin etüd saatlerini, ders dışı zamanlarını, hafta sonu ve bayram tatillerinin, eğitici faaliyetlerle değerlendirilmesini sağlar ve bunun için gerekli tedbirleri alır.
- 11- Okuldan izinli ayrılan ve izinden dönen öğrencilerin durumlarıyla ilgilenererek, gerekli kontrolü yapar.
- 12- Misafirhanede kalan misafirler ile yalandan ilgilenir.
- 13- Gezi, uygulama ve diğer sebeplerle tek veya toplu olarak okuldan ayrılan öğrencilerin, beraberlerinde götürülmesine lüzum görülen ihtiyaç maddelerini hazırlar.

Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 44. maddesinde (MEB, 2014), öğretmenlerin nöbet göreviyle ilgili esaslar belirtilmiştir. Ayrıca, Öğretmenler Kurulu'nda nöbette takip edilmesi gereken esaslar belirlenir ve okul yönetimi nöbetçi öğretmen görev talimatnamesini hazırlar. Bu talimatname, tüm öğretmenlere yazılı haliyle de sunulur. Nöbetçi öğretmenler; normal eğitim yapan kurumlarda tam gün, ikili öğretim yapan kurumlarda ise kendi dönemlerinde nöbet tutmakla yükümlüdürler. Bu görev okul başlamadan en az 15, en fazla 30 dakika önce başlar ve okul bitiminden sonra en az 15, en fazla 30 dakika sonra sona erer (MEB, 1992). Öğretmenler nöbet görevlerini gerçekleştirdikleri gün, okul idaresinin kendilerine verdiği ders saatlerinde derslerine de devam etmek zorundadırlar (Ayyıldız, 2015). Ancak bu noktada ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenler için dersinin en az olduğu gün nöbetçi öğretmenlik görevinin verileceği belirtilmiştir (MEB, 2013). Bu konuda ortaokulda görev yapan öğretmenlerin dersinin az olduğu gün nöbet görevine tabii tutulmasına dair yönetmelikte bir madde bulunmamaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği 44. maddesinde (MEB, 2014) öğretmen sayısının yeterli olmadığı durumlarda, nöbet görevinin öğretmene haftada birden fazla verilebileceği belirtilmiştir. Haftada bir kez bile nöbet tutmanın

getirdiği sorumluluklar öğretmeni yorarken, bunun birden fazla gerçekleştiği durumlarda öğretmenin eğitim-öğretime odaklanmasının oldukça güç olacağı söylenebilir.

Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği madde 6'da okul teneffüslerinin en az 10 dakika olması ve normal eğitim kurumlarında en az 40, en fazla 90 dakikalık dinlenme, yemek vb. ihtiyaçların karşılanması için ara verildiği belirtilir (MEB, 2014). Verilen bu aralarda nöbetçi öğretmenlik görevi devam etmektedir. Ancak, normal eğitim yapan kurumlarda öğle aralarındaki nöbet görevi, nöbetçi öğretmenlerin dinlenme ihtiyacı göz önünde bulundurularak dönüşümlü ve dengeli olarak okul idaresi tarafından düzenlenebilir (MEB, 2019). Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim kurumları Yönetmeliğinin 4. maddesinde (MEB, 2019) yapılan değişiklikle tam gün eğitim yapan kurumlarda teneffüs süreleri en az on beş dakika olarak düzenlenmiştir. Yapılan bu değişiklikle nöbetçi öğretmenlerin teneffüs saatleri içinde öğrencileri gözlemlemesi gerektiğinden yola çıkarak iş yükünün arttığı söylenebilir. İş yükü artan öğretmenin yoğunluk ve yorgunluk gibi faktörler yaşayabileceği göz önünde bulundurulduğunda, öğrenci ile kurduğu etkileşimin de bu durumdan etkileneceği ifade edilebilir.

Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği madde 44'te nöbet görevinin; hamile öğretmenlere doğum öncesi on iki hafta ve doğum sonrası analık izninin bitiminden itibaren bir yıl boyunca nöbet verilmemesi; okulda öğretmen sayısının yeterli olduğu durumlarda erkeklerde 25, bayanlarda 20 yılını dolduran öğretmenlere nöbet verilmemesi, nöbet görevinin hafife alınmayacak sorumluluklar taşıdığı ve iş yükünü öğretmenler açısından artırdığına örnek teşkil etmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan genelge (MEB, 2018) ile, bakanlığa bağlı okullarda öğrencilerin sağlıklı ve güvenli bir okul ortamında eğitim alabilmeleri için özel güvenlik görevlisi, polis memuru ve jandarma kolluk personelinin görevlendirilmesi sağlanmaktadır. Bu uygulamada geçen özel güvenlik görevlilerinin okul giriş ve çıkışlarının kontrollü bir şekilde yapılmasına dikkat etmelerinin nöbetçi öğretmenlere kolaylık sağladığı söylenebilir.

İlgili alan yazın incelendiğinde öğretmenlerin nöbet görevi ile ilgili görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bazı çalışmalarda (Ayyıldız, 2015; Sabancı, 2016), öğretmenlerin nöbet görevi için ücret ödenmesini talep ettiği ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerden gelen bu talep daha

sonraki yıllarda Bakanlık tarafından değerlendirilmiş ve Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü (2017) tarafından yayımlanan kararname ile öğretmenlere nöbet görevi karşılığında haftada üç saati geçmemek koşuluyla ek ders ücreti ödenmeye başlamıştır.

Nöbet görevi, öğretmenlerin birtakım sorumlulukları yerine getirmesi gereken ciddi bir görevdir. Öğretmenler bu görevi gerçekleştirirken özenli ve dikkatli davranmalıdır. Bir öğretmenin nöbet görevine özürsüz olduğu halde gelmediği durumlarda, öğretmen derse gelmemiş gibi kabul edilir ve o yönde işlem gerçekleştirilir (MEB, 2014). 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda Madde 125'te özürsüz olarak görevine gelmeyen memura verilecek ceza, uyarma cezası olarak bildirilmiştir. Uyarma ise şu şekilde tanımlanmıştır: 'Memura, görevinde ve davranışlarında daha dikkatli olması gerektiğinin yazı ile bildirilmesidir' (Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü, 1965, s.4217). Bu maddeden de anlaşılacağı üzere nöbet görevi, bir öğretmenin titizlikle yerine getirmesi gereken, ciddi bir iştir. Asli görevleri olan öğretmenliğin yanında yürütülen bu nöbet görevi esnasında öğretmenlerin öğrencilerle yoğun bir iletişim içinde olduklarını da belirtmek gerekir. Nöbet esnasında öğretmenlerin bilerek ya da bilmeyerek sergiledikleri tutum ve davranışların öğrencilerde örtük program kapsamında birçok öğrenmeye yol açabileceği söylenebilir. Bu araştırmada nöbetçi öğretmene ilişkin öğrencilerde oluşabilecek olası örtük öğrenmeler metaforlar aracılığıyla incelenmiştir.

2.1.3. Metafor Kavramı

Dil; duygu ve düşüncelerin aktarımı için sahip olunan en önemli iletişim araçlarından biridir. Dili kullanırken kelimeler kişinin kendini ifade etmesine yardımcı olur. Bazı durumlarda, duyguların gerçekten anlatılabilmesi için söz sanatlarına ihtiyaç duyulur. Metaforlar da bu söz sanatlarından biridir. Metaforlar anlatımı güçlendirmek için kullanılır ve kişinin dile getirmek istediğini daha anlaşılır kılar. Metafor kelimesi yerine mecaz ve benzetme ifadeleri de yaygın olarak kullanılmaktadır. Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre (TDK, 2005) eğretileme ve istiare ifadeleri de metafor anlamına gelmektedir. Yıldızlı, Erdol, Baştuğ ve Bayram (2018), insanların duygularının ve dile getirmek istedikleri düşüncelerin anlaşılmasını, karşıdaki kişileri etkilemesini ve onlarda kalıcı olmasını istediklerini, bunun için başvurulan yollardan birinin de metafor olduğunu belirtmişlerdir.

Metafor kelimesinin kökeni “Yunanca bir kelime olan ‘meta-pherein’ kelimesinden gelmektedir. Meta, değişmek anlamına gelirken, pherein ise taşımak, etkilemek anlamda kullanılmaktadır” (Levine, 2005, s.172). İlgili literatür incelendiğinde metafor kelimesi için farklı tanımlamalar yapılmıştır. Metafor kelimesi Lakoff ve Johnsen (2003, s. 5) tarafından “Bir şeyi başka bir şey olarak anlamak ve deneyimlemek” olarak nitelendirilmiştir. Aydoğdu’ya (2008, s. 27) göre metafor “anlamın doğrudan ifadesi olmaktan daha çok, sembolik olarak anlatımıdır”. Metafor için en çarpıcı ifadelerden biri ise Shuell’e (1990) aittir. Shuell, bir resim bin sözcüğe bedelse, bir metafor bin resme bedeldir, diyerek metaforun önemine vurgu yapmış ve bir resmin sadece durağan bir görüntü sağladığını oysa metaforların, bir şeyi düşünmek için kavramsal bir çerçeve sunduğunu belirtmiştir.

Metaforlar, düşünceler için sadece aksesuar değildir, onlar aynı zamanda düşünceyi şekillendirir; metaforlar, kaçınılmaz, etkili ve anlatım açısından zengindir (Badley, ve Van Brummelen, 2012). Lakoff ve Johnsen’a (2003) göre; metaforları düşünceyle ilişkilendirmeyen, onu sadece kelimelerle ilgili bir durum, dilin kendisine ait bir özellik olarak gören pek çok insan metafor olmadan da mükemmel bir şekilde idare edebileceklerini düşünmektedir. Ancak, metaforlar günlük yaşamda sadece dile değil, düşünce ve eylemlere de nüfuz etmektedir. Aynı anda düşünmemizi ve harekete geçmemizi sağlayan kavramsal sistemimiz, doğası gereği temelde metaforiktir. Örnek verilecek olursa ‘tartışma bir savaş gibidir’ metaforu bizim günlük yaşamda kullandığımız bir ifadedir. Tartışmanın kazananı da olabilir, kaybedeni de. Tartışılan kişi düşman olarak görülebilir ve ona sözlerle saldırılabilir ya da kişi kendi alanını korumaya çalışabilir. Tartışmada yapılan pek çok şey savaşta da gerçekleşir. Yani, tartışmada fiziksel bir savaş olmasa da tartışmanın yapısı savaşa benzetilebilir. Bu bağlamda, tartışma bir savaş metaforu, tartışırken kullandığımız ifadeleri yansıtır, yani kültürün bir yansımasıdır. Metaforun özü, bir şeyin başka bir şeye benzetilerek anlaşılması ve deneyimlenmesidir (Lakoff ve Johnsen, 2003).

Kişiler, günlük konuşmalarında bazı kavramları açıklamak için sık sık mecazlı anlatımlara ya da benzetmelere başvururlar ve anlatmak istedikleri durum, olay ya da varlıkla ilgili ilişkiler kurarak, o durumu, olayı ya da varlığı başka bir şeye benzeterek belli özelliklere başvurur ve böylelikle, daha güçlü bir anlatıma sahip olurlar (Şişman, 2002). Örnek verilecek olursa; birey, dostken düşman olan arkadaşı hakkında ‘Yılan gibi’ diyerek benzetme yapabilir. Yılan, doğada avlanırken sessizce ve gizlice bekleyebilen bir hayvandır. Arkadaşı da hiç beklemediği bir anda kendine kötülük yaptığı için kişi bu ifadeyi kullanarak arkadaşının sinsilik

özelliğine vurgu yapmakta ve anlatımı güçlendirme yoluna başvurmuştur. Metaforların bilimsel araştırmalarda kullanımı ile ilgili Miller ve Fredericks (1988) metafor kullanımının nitel araştırma çalışmalarında kullanımının uygun olan ve ihtiyaç duyulan bir özellikte olduğunu ileri sürmektedir. Araştırmacılar metaforların analiz edilmesinin, pozitivizm ve nesnellik ile ilgili epistemolojik sorunları gündeme getirebileceğini ve nitel araştırmalarda alternatif bir üçgenleme stratejisi olarak hizmet edebileceğini öne sürmüşlerdir.

Uzun yıllar boyunca, filozoflar ve eğitim düşünürleri metaforların eğitimdeki önemini tartışmışlardır (Badley ve Van Brummelen, 2012). Eğitimin temel ilkelerinden olan somuttan soyuta ve bilinenden bilinmeyene ilkeleri göz önünde bulundurulduğunda; metaforların bu ilkeleri destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Çünkü; metaforlar soyut ilkeleri açıklarken somut örnekler kullanır ve bilinen, görünen fiziksel gerçeklik ile bilinmeyen görünmeyen ruhsal gerçekleri açıklar (Çelikten, 2006). Badley ve Brummelen'e (2012) göre, eğitim metaforları sadece iyi değildir, aynı zamanda öğrenme ve öğretmeyi, dolayısıyla çocukların ve ergenlerin yaşamlarını da güçlü bir şekilde etkiler. Bu sebeple; eğitimcilerin, eğitim metaforlarının okuldaki uygulamayı nasıl etkilediğini göz önünde bulundurmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Saban (2004), yaptığı çalışmada metaforların; öğretmen adaylarının okul, öğrenme ve öğretme gibi kavramlara dair algılarını ortaya çıkarmada güçlü bir araç olarak kullanılabileceğine dair önemli bilgiler sunmuştur. Bu çalışmada da öğrencilerin nöbetçi öğretmenlerle ilgili algılarının örtük program kapsamında incelenmesi amacıyla metaforlardan faydalanılmıştır.

2.1.4. Örtük Program

Örtük program ya da diğer adıyla gizli program kavramını açıklamadan önce resmi programın tanımlarını incelemek daha doğru olacaktır. Resmi program ile ilgili olarak literatürde farklı tanımlamalar bulunsa da tanımlamaların çoğunun ortak bazı ifadeleri içerdiği söylenebilir.

Okullarımızda farklı içeriklere sahip Türkçe, matematik, fen bilimleri, yabancı dil gibi dersler bulunmaktadır. “Öğrenilmesi gereken en güncel ve en iyi konuları geliştirmek amacıyla programlar oluşturulur ya da geliştirilir. Bu gelişen programlara ‘resmi program’ denir (Bloom, 1972, s. 342)”. Portelli (1993, s.343) resmi programı, “yetkili otorite tarafından onaylanan, kamunun erişimine açık program” olarak tanımlamıştır. Resmi program çok önemli olduğu için

resmi program çerçevesinde derslerde okutulacak ders kitapları hazırlanır, müfredat oluşturulur, öğretmenler programdaki konuları öğretmek için eğitime tabii tutulur, bu programın ne kadar öğrenildiğini test etmek amacıyla sınavlar yapılır. Ülkeler paralarını, zamanını ve enerjilerini bu amaç doğrultusunda harcarlar (Bloom, 1972). Örtük program ise resmi programdan farklıdır; örtük programda zaman ve mekân sınırlaması yoktur (Akbulut, 2011). Resmi programın aksine örtük programda öğrenciler, bilinçli bir planlama içermeyen, resmi ve yazılı olmayan bir programı deneyimlerler (Wren, 1999).

Holt, Rinehart ve Winston (akt. Cornbleth, 1984) ‘Örtük Program’ kavramının Amerika’da ilk kez Philip W. Jackson tarafından ‘Sınıflardaki Yaşam (Life in Classrooms)’ kitabında kullanıldığını belirtmiş olsalar da Cornbleth (1984) ‘Örtük Program’ anlamına gelen ifadelerin daha önce başkaları tarafından da kullanıldığını ifade etmiştir. Örneğin Dewey (1938), bir kişinin pedagojik anlamda sadece çalıştığı konuyu öğrendiğini düşünmenin bir hata olduğunu ve ‘Tamamlayıcı Öğrenmenin (Collateral Learning)’ davranışların kalıcı olmasında; öğrenilen coğrafya, tarih ya da dilbilgisi gibi dersler kadar, hatta onlardan daha da önemli olabileceğini ifade etmiştir. Alan yazındaki bazı araştırmacılar da Dewey’in bu bakış açısını destekler nitelikte ifadeler kullanmışlardır. Örneğin, Lakomski (1988) örtük programın, resmi programla açıkça ifade edilen veya öngörülen hedeflerden daha fazlasının öğrenciler tarafından öğrenildiğini gözlemlediğini aktarmıştır. Demirel (2013, s. 7) ise “Öğrencilerin toplumsal hayata uyumunu sağlamada örtük programlar, bazı durumlarda eğitim programları kadar etkili olmaktadır; eğitim aşamasının her düzeyinde örtük programların, öğrencilerin öğrenmeleri üzerinde etkili olduğu görülmektedir” diyerek örtük programın önemine dikkat çekmiştir.

Örtük programın içeriği ile ilgili alanyazında çeşitli açıklamalar yapılmıştır. Bain (1985, s. 145) örtük programın “okul süreci boyunca dolaylı olarak öğrenilen ve öğretilen değerlerden oluştuğunu” ifade etmiştir. Cornbleth (1984) öğrencilerin müfredatta, kılavuzlarda, okulun felsefesinde ya da amaçlarında açıkça yer almayan öğrenmeler gerçekleştirdiğini; bilgi, inanç ve toplumdaki davranışları içeren bu öğrenmelerin örtük programa atfedilebileceğini belirtmiştir. Demir (2018, s.14); örtük programı “resmi programda açık bir şekilde belirtilmemiş, yazılı olmayan, amaçlı ya da amaçsız etkinlikler ve etkileşimler yoluyla, öğrencilerin deneyimleri sonucunda öğrenmelerin gerçekleştiği informal program” olarak tanımlamıştır. Bu konuda Tezcan (2003) örtük programın çok geniş bir içeriğe sahip olduğunu ders dışı etkinlikleri de kapsadığını belirtmiş ve örtük programın en belirgin özelliğinin resmi programın aksine yazılı olmaması olduğunu ifade etmiştir.

Bloom (1972) gizli programın (latent curriculum) birçok açıdan resmi programdan daha etkili olduğunu dile getirmiştir. Bu iddiasını şu açıklamalarla desteklemiştir: Gizli programın öğretileri uzun süre hatırlanır çünkü gizli öğrenme öğrencilerin okula devam ettiği uzun yıllara yayılır ve istikrarlıdır. Gizli programdaki dersler gününbirlik deneyimlenir ve sağlam bir şekilde öğrenilir. Gizli programın derslerinin çok iyi öğrenilmesi muhtemeldir çünkü bu dersler, öğrencilerin ve yetişkinlerin davranışlarında açıkça görülür ve çok nadir olarak söze dökülür veya gerekçelendirilir.

Resmi program ile örtük programın bazı önemli noktalarda birbiriyle ilişkili olduğunu belirten Jackson (1990), her iki programda da ödül ve ceza sisteminin başarı ya da başarısızlıkla ilişkilendirildiğini, ancak örtük programın ödül ve ceza sistemi ile daha yakından ilişkili olduğunu dile getirmiştir. Hapishanelerde olduğu gibi okullarda da iyi davranışın değer gördüğü düşüncesinden yola çıkan Jackson (1990), bir öğretmenin, öğrencisi için ‘Elinden geleni yapıyor’ ifadesini kullanmasının; o öğrencinin ödevlerini yaptığı, sorulan sorulara (yanlış da olsa) cevaplar verdiği, boş zamanlarında kitaplar okuduğu yani diğer bir deyişle istenilen düzeyde olmasa da bu kişinin ‘örnek bir öğrenci’ olduğu anlamına geldiğini ifade etmiştir.

Örtük program belli bir ortamdaki bazı uygulamalar, prosedürler, kurallar, ilişkiler, yapılar ve fiziksel özelliklerden ne öğrenildiğinin ortaya çıkarılmasını gerektiren bir dizi öğrenme durumudur (Martin, 1976). Örtük program ile ilgili olarak en çok üzerinde durulan özellikler; öğrencilerin edindikleri değerler, beceriler, davranışlar ve normlardır (Tezcan, 2003). Bloom (1972), resmi program ile birlikte gizli programın tutarlı olması ve birbirini desteklediği durumlarda, öğrenmenin de çok güçlü olacağını ifade etmiş ve böyle bir ortamda, tutumların ve değerlerin muhtemelen daha etkili bir şekilde öğrenileceğini belirtmiştir. Hatta resmi program ile gizli programın uyumlu olmadığı durumlarda gizli programın baskın geleceğini beyan etmiştir. Tezcan (2003) örtük programın sosyolojik pek çok yönü olduğunu ifade etmiştir. Bu yönler: okulda görevli yönetici ve öğretmenlerin davranışları, tutumları, inançları, olaylara yaklaşım şekilleri, değer yargıları; okulun yazılı olmayan kendine has özellikleri, disiplin kuralları, sistemi, otorite figürüne itaat beklentileri gibi okul kültürüne ait tutumlar; okulun atmosferi ve buna benzer pek çok etkeni içermektedir. Örneğin başarı düzeyi yüksek olan öğrencilerin bulunduğu sınıflarda, başka sınıflarda hoş görülebilecek dersi kaynatma çabaları hoş karşılanmayabilir, çünkü öğretmen ve öğrenciler dersin etkili bir şekilde işlenmesine odaklanmıştır. Bu durumu engelleyecek tavır ve davranışları hoş görmeyebilirler.

Örtük program, öğrencinin eğitim yaşantılarının hemen hemen her yönünü etkiler ve şekillendirir (Giroux ve Penna, 1979). Ancak şuna dikkat edilmelidir ki her ortamın kendine özgü bir örtük programı vardır (Martin, 1976). Bir diğer ifadeyle; örtük program ortamın bağlamsal özelliklerine göre farklılık göstereceğinden, her ortam için farklı bir programdan söz edilebilir. Sınıfta ders esnasında İngilizce eğitimi veren bir öğretmenden öğrencilerin öğrendiği örtük öğrenmeler ile aynı öğretmenin nöbet tuttuğu anda öğrencilerde oluşan örtük öğrenmeler aynı olmayabilir.

Örtük programı, gizli program olarak tanımlayan ve gizli programın önemini vurgulayan Bloom (1972); yüksek kentleşme oranına sahip, teknoloji yönelimli toplumlarda gizli programın büyük bir olasılıkla çok etkili olabileceğini belirtmiştir. Bu durumun bir meslek sahibi olabilme ve o meslekte devam edebilme, daha geniş toplumlarda sosyal statü sisteminin sürdürülmesinde, siyasi iktidarın korunması için gerekli olan özelliklerin çoğu ile ilgili bazı becerilerin, tutumların ve değerlerin geliştirilmesinde önemli bir yeri olduğunu ifade etmiştir. Okullarda öğrencilere resmi programla belirtilen hedeflerden daha fazlasının öğretildiğini dile getiren Tezcan (2003), bu noktada gizli programın; değerlerin benimsetilmesi, siyasi anlamda toplumsallaşma, itaat ve uyumlu olmayı öğretme, geleneksel sınıf yapısının devam ettirilmesi gibi toplumsal denetim olarak nitelendirilebilecek işlevlerinden bahsedilebileceğini, dolayısıyla var olan düzenin devamının sağlanmasında gizli programın etkili olduğunu belirtmiştir.

Öğretmenin sözlü ya da sözsüz iletişim araçlarıyla bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde öğrencilere gönderdiği mesajlar (notlar ya da övgüyle güdüleme, iltifat etme, uyarma, cezalandırma, dostça bir selamlaşma, nazik bir davranış, anlayış gösterme, öğrenciyle alay etme ya da öğrenciye kötü davranma vb.) öğrencilerin davranışlarının onayladığını ya da onaylamadığını gösterir (Dreeben, 1967). Örneğin, nöbetçi öğretmenin koridorda koşan öğrencilere kaşını kaldırması, koridorda koşma davranışının yanlış olduğuna dair öğrencilerde örtük bir öğrenmeye yol açabilir. Bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde verilen bu mesajlar, öğrencilerin okuldaki deneyimlerinin okul kurallarına uymaya degecek kadar eğlenceli olup olmadığına dair kararlarını etkileyecektir (Dreeben, 1967). Bu kararlar neticesinde ortaya çıkacak uyma ya da uymama davranışları da esasen örtük programın bizzat kendisini oluşturmaktadır. Dolayısıyla örtük uyarılara rağmen okul koridorlarında koşma deneyimini eğlenceli bulan öğrenciler denetim alanlarının dışında koşma davranışına devam edebilir. Bu da öğrencilerin denetime takılmadıkça kuralların ihlal edilebileceği davranışını örtük bir şekilde öğrenebileceği anlamına gelir.

Dreeben (1967), öğrencilerin, öğretmenlerinin öğretimsel amaçlarının yanı sıra buldukları sosyal ortama katılımlarından da bazı şeyler öğrendiklerini şu sözleriyle açıklamıştır: sosyal ortamlarda mevcut olan görevler, kısıtlamalar ve fırsatlar karşısında öğrenciler sosyal normları ve davranışları kabul etmeyi ve onlara göre hareket etmeyi öğrenirler. Tezcan (2003) ise örtük programın iyi tasarlanıp düzenlenirse demokratik toplum düşüncesinin gelişmesine yardımcı olabileceğini belirtmiştir. Dolayısıyla yaşanılabilir bir toplum için ilk adımların okullarda atıldığı söylenebilir ve bu adımların yönünün ise öğrencilerin okullarda uygulamada gördükleri resmi programın yanı sıra, örtük program aracılığıyla da belirlenebildiği dile getirilebilir.

Öğretmenlerin öğrencilerle kurduğu iletişimde iletildiği pek çok örtük mesajlar vardır. Jackson (1990) öğretmenlerin, öğrencileri emek verdiği halde başarısız oldukları için değil; okula geç geldikleri, fazla gürültü yaptıkları, ya da sınıfa girme konusunda öğretmen talimatlarını dinlemedikleri için azarladığını ifade etmiştir. Bu durumun da örtük programın öğrencilerin problemleri ile ilişkisinin, öğrenci başarısı ile olan ilişkisinden daha çarpıcı hale getirdiğine örnek teşkil ettiğini söylemiştir. Öğrencilerin teneffüslerde farklı disiplin problemlerine yol açtığı düşünüldüğünde, nöbetçi öğretmenliğin örtük olarak öğrencide oluşturduğu imajların neler olduğunu ortaya çıkarmak önem kazanmaktadır.

Alan yazındaki araştırmacıların görüşleri ve örtük program alanındaki fikirleri göz önünde bulundurulduğunda örtük programın eğitim- öğretim alanında oldukça geniş çaplı bir yere sahip olduğu dikkati çekmektedir. Hem sınıf içinde hem de sınıf dışında öğrenciler öğretmenlerinden, arkadaşlarından, okul idarecilerinden, okul güvenlikçilerinden ve hatta okulun hizmetli personelinden dahi birtakım örtük öğrenmeler edinebilirler. Gizli programın daha anlaşılabilir hale gelebilmesi ve gizli programın okuldaki öğrencileri, öğretmenleri ve diğer kişileri etkileme şekilleri için daha fazla araştırmanın gerekli olacağını belirten Bloom'un (1972) sözlerinden de destek alarak bu alanda çalışmanın nöbetçi öğretmenlerin öğrencilerde oluşturduğu örtük öğrenmeleri ortaya çıkarabileceği düşüncesiyle bu konuda çalışmak önemli görülmüştür.

2.2. İlgili Araştırmalar

İlgili araştırmalar bölümünde nöbetçi öğretmenlikle ilgili çalışmalar; paydaşların öğretmenlik mesleğine ilişkin algıları ile ilgili çalışmalar ve örtük programla ilgili çalışmalar

olmak üzere üç başlık incelenmiştir.

2.2.1. Nöbetçi Öğretmenlikle İlgili Çalışmalar

Kıral ve Kepenekci (2018) çalışmalarında öğretmenlerin nöbet görevi ile ilgili olarak görüşlerini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın verileri 2016-2017 eğitim öğretim yılı Aydın iline bağlı Efeler ilçesindeki üç devlet ilkokulunda görev yapan 24 öğretmenden toplanmıştır. Araştırma sonucunda; öğretmenlerin hemen hemen hepsi nöbet tutmanın çocuğun güvenliği açısından önemli olduğunu, ancak öğretmenlerin tuttuğu nöbetin yeterli olmadığını dile getirmişlerdir. Aynı araştırmada öğretmenlerin yarısından fazlasının nöbet tutma konusunda istekli olmadıkları belirlenmiştir. Bu görev için; yardımcı öğretmen ya da güvenlik görevlisi gibi bir personelin istihdam edilmesini ve okul giriş kapısı kontrol sisteminin uygulanmasını önermişlerdir.

Karakütük, Özbal ve Sağlam (2017) okul müdürlerinin fikirlerine bağlı olarak okul güvenliği uygulamalarını belirlemeyi ve bu konudaki bulgulara yönelik öğretmen ve okul müdürlerinin görüşlerinin ne olduğunu bulmayı amaçlamışlardır. Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Anket için 130 okul müdürünün, yarı yapılandırılmış görüşme formları için ise 24 okul müdürü ve 24 öğretmenin görüşlerine başvurulmuştur. Araştırma sonucunda, okullarda en çok uygulanan güvenlik sisteminin kameralar olduğu tespit edilmiştir. Okul müdürlerinin kameraları nöbetçi öğretmeni izlemek, öğretmenlerin okula gidiş geliş saatlerini takip etmek, öğretmen davranışlarını izlemek gibi amaçlarla kullanmakla beraber okula okul dışından gelen kişileri saptamak ve öğrenciler arasındaki çatışmaları izlemek için kullandıkları belirlenmiştir.

Özbilen ve Günay (2017) çalışmalarında öğretmenlerin okul nöbet görevleri hakkındaki düşüncelerinin belirlenmesini amaçlamışlardır. Çalışmada, betimsel bir araştırma ile durum çalışması desenine başvurulmuştur. Araştırma verileri yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Veri analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Veriler, 2013-2014 eğitim öğretim yılında Çanakkale ve İstanbul illerinde yer alan ilköğretim düzeyindeki devlet okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerden toplanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenler nöbet görevini okul güvenliğini ve ders dışı zamanlarda öğrencilerin düzen ve kontrolünü sağlamak olarak tanımlamışlardır. Öğretmenlerin; okul nöbet göreviyle ilgili

sorumluluklar, nöbet görevinin gerekliliği ve okula katkısı konularında farklı görüşlere sahip oldukları belirlenmiştir.

Sabancı (2016) yüksek lisans tezinde nöbetçi öğretmenlikle ilgili okul yönetici ve öğretmenlerin görüşlerini almayı amaçlamıştır. Konya'nın Karatay, Meram ve Selçuklu ilçelerindeki öğretmen ve müdür yardımcılarının görüşleri anket yöntemiyle alınmıştır. Araştırma sonucunda öğretmen ve okul yöneticilerinin; nöbet görevi için ücret verilmesini, okul düzeylerini dikkate alarak nöbetçi öğretmenlerin görev ve sorumluluklarının daha açık ve kapsamlı bir şekilde tanımlanmasını, nöbet görevine dair üniversitelerde de eğitim verilmesini, öğretmenlerin aday öğretmenlik sürecinde aldıkları hizmet içi eğitime, nöbetçi öğretmenliğin de dahil edilmesini, okul yönetiminden nöbetçi öğretmeni endişelendiren konularda önlem alınması ve endişelerini giderici bir ortam sunulmasını istedikleri; nöbetçi öğretmenlik anında yaşanan sorunlardan kaynaklı olarak adli ve idari soruştırmaya maruz kalmak istemedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Ayyıldız (2015) yüksek lisans tezinde okul güvenliğinin sağlanmasında nöbetçi öğretmen uygulamasına ilişkin öğretmen görüşlerini almak için nitel araştırma desenlerinden durum çalışmasını kullanmıştır. 2014- 2015 eğitim öğretim yılında gerçekleştirilen bu çalışmada, 17 erkek 13 kadın toplam 30 öğretmenin görüşüne başvurulmuştur. Veri toplama araçlarından yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış olup analizler içerik analizi yoluyla yapılmıştır. Çalışma sonucunda öğretmenler, güvenli okulu; personel ve öğrencinin huzurlu bir şekilde çalışabildiği, öğrenci ve çalışmaların korku ve endişe gibi duygulardan arınık güvende olduğu, çalışanların can güvenliğini ve sağlığını koruma özelliği taşıyan, fiziksel ve sosyal anlamda eğitim öğretime uygun bir yer olarak tanımlamışlardır. Öğretmenlerin nöbet görevinin öğrencilerin yaralanma ve kaza geçirme riskini azalttığını dile getiren öğretmenler bu görevin okul güvenliğine katkı sağladığını belirtmişlerdir. Buna rağmen, öğretmenler nöbet görevinin öğrencilerde sürekli gözlendiğine dair bir baskı oluşturabileceğini de dile getirmişlerdir. Elde edilen bulgulardan biri de nöbet görevinin öğretmeni fiziksel ve zihinsel olarak yormasına bağlı olarak performansını düşürdüğüdür. Nöbet görevi ile ilgili öğretmenlerin sunduğu öneriler arasında şunlara yer verilmektedir: nöbet görevi için öğretime ücret verilmesi, öğretmen dışında kişilerin de görevlendirilmesi, nöbet göreviyle ilgili hizmet içi eğitim ve seminerler verilmesi gerektiği düşünülmektedirler. Okul yönetiminden beklenen ise; tüm yükü öğretime vermeyip, gerekli görülen fiziki önlemlerin alması, nöbetçi öğretmenlerin görevini yerine getirip getirmediğini gözlemesi, nöbet tutulan gündeki ders

yoğunluğunu düzenlemesi, ödül sistemini uygulaması ve nöbet görev yerlerinde birden fazla öğretmene yer vermesidir. Öğretmene düşen görevler ise; nöbetini titizlikle tutması ve görevini layıkıyla yerine getirmesidir.

Bayındır (2015) sınıf öğretmenlerinin okulda gerçekleşebilecek istenmeyen durum ve davranışlara karşı tuttıkları nöbet görevlerindeki öncelikli davranışlara dair fikirlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada, betimsel tarama modeli kullanılmıştır. 2014-2015 eğitim öğretim yılında Kütahya’da görev yapan 190 sınıf öğretmenin anket yoluyla fikirleri alınmıştır. Araştırma sonucuna göre, sınıf öğretmenlerinin %55,8’i okullarda öğretmenlerin nöbet tutmasının gerekli olduğunu düşünmektedir. Öğretmenlerin %62,1’i öncelikli olarak nöbet görevlerinde okul ya da sınıf giriş çıkışlarını kontrol ettiğini ve güvenliği ihlal edecek durumlara müdahale ettiğini, %61,6’sı ise öncelikli olarak okul, bahçe ve koridorlarında öğrencileri kontrol ettiğini söylemişlerdir.

Gündoğdu, Saracaloğlu, Altın ve Üstündağ (2015) öğretmenlerin okul nöbet görevine dair fikirleri, varsa sorunları ve nöbet görevine dair önerilerini tespit etmeyi amaçlamışlardır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. 2012-2013 eğitim öğretim yılı Aydın il merkezindeki 236 öğretmenin fikri alınırken 6 adet açık uçlu soru içeren bir anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin, öğle aralarında nöbet tutarken kendilerini gardiyan ya da bekçiye benzettikleri ve nöbet görevini hem fiziksel hem zihinsel olarak yorucu olarak nitelendikleri belirlenmiştir. Araştırmaya katılan bazı öğretmenlerin nöbet görevini bir angarya olarak gördükleri bazılarının ise bunu yaptıkları işin eğitimsel bir parçası olarak gördükleri belirlenmiştir. Öğretmenler nöbet görevi esnasında en çok karşılaştıkları problemlerin şunlar olduğunu dile getirmişlerdir: öğrencilerin sınıfa girmek istememeleri, kavga etmeleri, öğretmenlere karşı saygısız oluşları ve okul kurallarına karşı gelmeleri. Öğretmenlerin, veli ve öğrencilerin nöbet göreviyle ilgili bilinçlendirilmesi gerektiğini söylemeleri sunulan öneriler arasındadır.

Günay ve Özbilen (2014) ilköğretim öğretmenlerinin nöbet görevi sırasında neler yaptıklarını belirlemeyi amaçlamışlardır. 2013-2014 eğitim öğretim yılı Çanakkale’nin Biga ilçesinde ilkokul ve ortaokulda görev yapan 10 öğretmen yapılandırılmamış gözlem tekniği ile okulun kameraları vasıtasıyla gözlemlenmiştir. Araştırma nitel araştırma olup betimsel çalışma şeklinde yürütülmüştür. Araştırma sonucuna göre öğretmenler nöbet görevleri sırasında öğrencileri gözlemek, görevlendirildikleri bahçe, koridor gibi okul alanları içinde

dolaşmak, öğrencileri okul servislerine bindikten sonra sayıca kontrol etmek ve bu süreçlerde öğrencilerle iletişim halinde olmak gibi birtakım görevler icra etmektedirler. Bunların dışında araştırmacılar, öğretmenlerin ders başlamadan önce sınıfları kontrol etmedikleri, öğle aralarında görev yerlerinde olmadıkları gözlemlenmiştir.

Nöbetçi öğretmenlikle ilgili yukarıda bahsedilen araştırmalar incelendiğinde; araştırmaların büyük bir çoğunluğunda nöbetçi öğretmenliğe ilişkin öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşlerinin araştırıldığı söylenebilir. Buna karşın ilgili alan yazında nöbetçi öğretmenliğin öğrenciler açısından ne anlam ifade ettiğine dair bir çalışmaya rastlanmamıştır. Oysa, öğretmen-öğrenci ilişkileri sadece sınıf ortamında değil, aynı zamanda öğretmenin nöbetçilik yaptığı süre içinde koridorlarda, bahçede ya da okulun farklı alanlarında da devam etmektedir. Bu etkileşimin bir sonucu olarak öğrenciler nöbetçi öğretmenlerden örtük olarak çeşitli tutum ve davranışları öğrenebilir.

2.2.2. Paydaşların Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Algıları ile İlgili Çalışmalar

Büyükkaya (2019), çalışmasında farklı okul düzeylerinde öğrenim gören öğrencilerin öğretmen kavramına ilişkin metaforik algılarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada 2017-2018 eğitim öğretim yılında ilkokul, ortaokul ve lisede eğitim gören toplam 198 öğrencinin fikrine başvurulmuştur. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgu bilim kullanılmıştır. Araştırmada frekans ve yüzde dağılımı hesaplanmış, betimleyici analizler yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre, öğretmen kavramına yönelik; ilkokullar ilk sırada anne, ortaokul ve lise öğrencileri ise ilk sırada aile metaforunu kullanmıştır. İlkokullar ve ortaokulların ilk sırada bilgi kaynağı olarak öğretmen, liselerin ise şefkat unsuru öğretmen kategorisinde metaforlara sahip olduğu belirlenmiştir. İlkokuldaki öğrenciler öğretmene yönelik olumsuz metafor üretmezken, ortaokul ve lise öğrencileri öğretmen için olumsuz metaforlar kullandıkları ve daha olumsuz algılara sahip oldukları belirlenmiştir.

Çakır (2019); çocuk, başarı, öğretmen ve okul kavramlarının kültürel kodlarını incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada amaçlı örnekleme sistemi ile seçilen Ankara'daki özel okullarda çalışan 20 okul öncesi öğretmenin fikirleri alınmıştır. Nitel veri analizi ile bulgular yorumlanmıştır. Araştırma için elde edilen verilerin analizi sonucunda

öğretmenler için otoriter ve yargılayıcı ifadelerinin frekans ve yüzde olarak fazla olduğu belirlenmiştir. Ayrıca katılımcılar kolaylaştırıcı ve rehberlik eden ifadelerine de yer vermiştir.

Karakaya (2019); ilkökul 4. Sınıf öğrencilerinin okul, öğretmen ve okul yönetimi algılarını metafor yoluyla belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Araştırma için Giresun ilinde şehir merkezi kırsal kesim ve özel okullardan farklı sosyokültürel çevrelerde bulunan altı okuldaki 462 öğrencinin fikirlerine başvurulmuştur. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış bir anket formu kullanılmıştır. Veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Öğrencilerin oluşturdukları metaforlar; gelişimi destekleyici ve aile, bilgi sağlayıcı, güven ve mutluluk verici, meslek, şekil ve biçim, yol gösterici ve yönlendirici, sınırlandırıcı ve cezalandırıcı olarak öğretmen kategorilerinde toplanmıştır.

Yavaş (2019), farklı kademelerdeki öğrencilerin sınıf öğretmeni kavramına ilişkin metaforik algılarını incelemeyi amaçlamıştır. 2016-2017 eğitim- öğretim yılında ilkökul, ortaokul, lise ve üniversitede öğrenim gören öğrencilerden sınıf öğretmeni kavramına yönelik metafor geliştirme formu ile veri toplanmıştır. Araştırma olgu bilim modelinde olup, veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucuna göre öğretmen için en çok kullanılan ifadeler şunlardır: anne (60), melek (47), anne ve baba (38). Öğrenciler tarafından oluşturulan metaforlar 15 kavramsal kategori altında toplanmıştır: değer, aileden biri, bilgi kaynağı, yetiştiren, rehber, koruyucu, destekleyen, farklı durumlara göre davranışlarını şekillendiren, baskı unsuru, davranışları beğenilmeyen biri, yakın arkadaş, kahraman, gereksinim ve kandırılmayan biri olarak sınıf öğretmenidir.

Egüz ve Öntaş (2018), makalelerinde ortaokul öğrencilerinin öğretmen kavramına ilişkin kullandıkları metaforları belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmadaki veriler Samsun ilindeki kamu ortaokullarında okuyan toplam 91 ortaokul öğrencisinden elde edilmiştir. Veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucuna göre öğretmen metaforları şu kategorilerde toplanmıştır: bilgi kaynağı olarak, uzaklaştıran ve korku kaynağı olarak görülen, ebeveyn olarak koruyan ve sevgi gösteren, yaşam kaynağı olarak görülen, biçimlendirici ve geliştirici olarak, yönlendirici ve yol gösteren öğretmen.

Gürel (2018) çalışmasında ilköğretim öğrencilerinin İngilizce dersine ve İngilizce öğretmenine yönelik algılarını metaforlar yoluyla belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmada karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmada 1094 öğrenci basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Araştırma sonucuna göre öğrencilerin İngilizce dersine ve öğretmenine yönelik algıları olumludur. İngilizce dersine ve öğretmenine yönelik kız öğrencilerin algıları erkek öğrencilerinkine göre daha olumludur. İngilizce öğretmeni için oluşturulan metaforlar şu kategorilerde toplanmıştır: Bilgi öğreten insan, sevilen bir insan, akıllı bir insan, yabancı dil konuşabilen insan, kötü bir insan ve fiziksel benzerlik olarak İngilizce öğretmeni.

Yalçın ve Özgen (2017) okul öncesi öğretmenliği bölümü öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını ve özgüven düzeylerini incelemiştir. Öğretmenlik mesleği tutum ölçeği ile özgüven ölçeğini kullanan araştırmacılar, mesleğe yönelik tutumun, öğrencilerin cinsiyetine ve buldukları sınıfa göre değiştiği noktasında anlamlı bir fark bulmuştur. Ayrıca araştırmacılar öğrencilerin özgüvenleri arttıkça mesleğe yönelik olumlu tutumlarının da arttığı sonucuna ulaşmışlardır.

Akgün (2016) okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk ve okul öncesi öğretmeni kavramına ilişkin metaforik algılar konusunu çalışmıştır. Araştırma için gönüllü olan 100 okul öncesi öğretmenin fikrine başvurulmuştur. Öğretmenlerin görüşü metafor yoluyla alınmıştır. Verileri çözümlemek için nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizine başvurulmuştur. Çalışmanın bulgularında çocuk için en çok şu iki ifadeye yer verilmiştir: işlenebilir ve yönlendirilebilir olma, muhtaç ve eğitimden etkilenebilir olma. Öğretmene yönelik kategoride ise şu ifadeler sayıca fazladır: şekil ve yön verme, aydınlatma ve bilgi verme, ihtiyaçları karşılama. Okul öncesi öğretmen ile ilgili metaforlar sınıf düzeyine göre farklılaşırken; çocuk ile ilgili metaforlar ilk üç sırada birinci ve dördüncü sınıf öğrencileri için anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Ateş (2016) çalışmasında ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin öğretmen ve okul hakkındaki metaforlarını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmada 2014-2015 eğitim-öğretim yılı Bartın ilindeki farklı okullardan seçilen 4. ve 8. sınıf toplam 500 öğrencinin görüşlerine başvurulmuştur. Veri analizinde nitel ve nicel veri analizlerinden faydalanılmıştır. Öğretmen kavramına yönelik metaforlar şu şekilde kategorilendirilmiştir: Bilgi verici ve besleyici, seven ve koruyan, saf ve hassas biri, tanınmış ve değerli biri, yol gösterici ve yönetici,

sevilmeyen ve cezalandırıcı, sevilen ve eğlenceli biri, somut bir varlık, yetiştirici ve şekillendirici, çalışkan ve mücadeleci, değişken ve beklenmedik, sıkıcı ve yorucu biri olarak.

Yılmaz ve Güven (2015) Bilim ve Sanat Merkezi'ne katılan üstün yetenekli öğrencilerin beden eğitimi öğretmeni ve beden eğitimi dersi kavramlarına yönelik algılarını çizme tekniği ile incelemiştir. 2013-2014 eğitim- öğretim yılı Kırıkkale ve Trabzon illerinde öğrenim gören 46 üstün yetenekli öğrenci araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Verileri içerik analizine göre çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda beden eğitimi öğretmenine yönelik algılar çok sayıda olandan aza doğru şu kategorilerde toplanmıştır: olumsuzluk unsuru, bilginin kaynağı ve aktarıcısı, birleştirici ve bütünleştirici, adalet unsuru, yönlendirici ve yol gösterici, sevgi unsuru, örnek kişilik ve adaletsiz olma. Yapılan çalışma sonucunda üstün yetenekli öğrencilerin beden eğitimi dersi ve beden eğitimi öğretmenine yönelik algılarının genel olarak olumlu yönde olduğu tespit edilmiştir.

Koç (2014) sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ve öğretmenliğe yönelik algılarını belirlemeyi amaçlamıştır. Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesindeki İlköğretim ve Sınıf Öğretmenliği Bölümünde okuyan 168 öğrencinin fikirlerine başvurulmuştur. Veri toplamak için metafor yolu seçilmiştir. Veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Çalışma sonucunda öğretmen adaylarının öğretmen metaforuna ilişkin algılarının olumlu olduğu, fakat öğretmenlik mesleğine ilişkin algılarıyla ilgili bazı olumsuz metaforlara da yer verdikleri görülmüştür. Öğretmenlik mesleğine ilişkin olumsuz metaforları şu sebeplerle açıkladıkları görülmüştür: öğretmenlik mesleği zorlu, belirsizlik içeren, kuralları olan bir meslektir.

Arastaman, (2013) yaptığı bir çalışmada Eğitim ve Fen Edebiyat Fakültesi son sınıf öğrencilerinin öz yeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarını incelemiştir. Bu süreçte, araştırmacı öz yeterlik ölçeği ve öğretmenlik mesleğine karşı tutum ölçekleri kullanmıştır. Araştırma sonucunda, eğitim fakültesi öğrencilerinin öz yeterlik algıları yüksekken; fen edebiyat fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine karşı tutumları, eğitim fakültesi öğrencilerine göre daha olumlu bulunmuştur. Araştırmada ayrıca öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumun öğretmen adaylarının öz yeterlik algısı açısından anlamlı bir yordayıcısı olmadığı belirtilmiştir.

Eren ve Tekinarslan (2013), öğretmen adaylarının öğretmen, öğrenme, öğretim materyali ve değerlendirme kavramlarına ilişkin metaforlarını açıklayan faktörlerin incelenmesi ve bu faktörler arasındaki ilişkilerin keşfedilmesini amaçlamışlardır. Araştırmada nicel bir veri toplama aracı kullanılmıştır. Elde edilen veriler analiz edilirken açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Araştırmada 678 öğretmen adayının görüşlerine başvurulmuştur. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin; seven ve ilgi gösteren bir kişi olarak öğretmen, bir bilgi kaynağı olarak öğretmen ve bir rehber olarak öğretmen ifadelerini kullandığı tespit edilmiştir.

Şahin (2013) Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesinde okuyan öğretmen adaylarının matematik öğretmeni, matematik dersi ve matematiğe yönelik algılarını metafor yoluyla ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Anket maddelerini oluşturmak için 76, anket maddelerini cevaplamak içinse 1185 öğretmen adayı ankete katılmıştır. Üç kavram için de öğretmen algılarının branşlara göre değiştiği gözlenmiştir. Matematik öğretmeni kavramıyla ilgili olarak ortaya çıkan kelimeler 'otoriter' ve 'bilgili' kelimeleridir.

Aksoy (2010), öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını ölçmek için yaptığı çalışmada, eğitim fakültelerinde okuyan son sınıf öğrencilerine öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğini uygulamıştır. Yapılan çalışmada; sınıf öğretmenliği, resim öğretmenliği ve sosyal bilgiler öğretmenliği bölümü öğrencilerinde öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum yüksekken; psikolojik danışma ve rehberlik bölümü ile bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümü öğrencilerinde mesleğe ilişkin tutum orta düzeyde bulunmuştur.

Cerit (2008) çalışmasında öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin öğretmen kavramına ilişkin görüşlerini metaforlar kullanarak analiz etmeyi amaçlamıştır. Araştırmada 2004-2005 eğitim- öğretim yılı Bolu ili merkez ilçesindeki ilköğretim okullarında beşinci sınıfta okuyan 600 öğrenci, görev yapan 203 öğretmen ile 51 yöneticinin görüşlerine başvurulmuştur. Veriler anket yoluyla elde edilmiştir. Araştırmada, frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma ile t-testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen bilgi kaynağı ve dağıtıcısı, anne ya da baba, arkadaş, rehber ve çevresini aydınlatan kişi olarak kabul edilmiştir. Öğretmen ve yöneticiler ile öğrenciler arasında konuya ilişkin görüşler bağlamında anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Nikitina ve Furuoka (2008) öğrencilerin yabancı dil öğretmenlerine dönük algılarını metafor tekniği kullanarak ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Universiti Malaysia Sabah'da 98 öğrenci çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırma yöntemi olarak faktör analizi kullanılmıştır. Öğrencilerin öğretmeni tanımlarken 'Takım üyesi, patron, etkileşimci, sözlük ve yol gösteren' ve kusursuz bir mekanizma gibi ifadeleri kullandığı görülmüştür. Öğrencilerin yabancı dil öğretmenleri ile ilgili oluşturdukları metaforlar öğrenci- öğretmen etkileşimi ve sınıftaki güç dengesinin dağılımına bağlı olarak değişmektedir.

Miller ve Fredericks (1988) çalışmalarında eğitim sosyolojisi dersini alan öğrencilerin etkili okul ve etkili öğretmene ilişkin kullandıkları metaforları ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmaya katılan 25 öğrenci iki sömestr boyunca metafor türetmiştir. Araştırma sonunda öğrencilerin etkili öğretmen ile ilgili 67, etkili okul ile ilgili 18 metafor kullandıkları belirlenmiştir.

Paydaşların öğretmenlik mesleğine ilişkin algılarını belirlemeye yönelik yapılan çalışmalar içinde metafor yönteminin sıklıkla kullanıldığı göze çarpmaktadır. Ancak bu araştırmaların daha çok öğretmenlik mesleği ile ilgili olduğu gözlenmiştir. Buna karşın öğretmenin sınıf dışındaki rol ve sorumluluklarından biri olan nöbet görevi ile ilgili öğrencilerin bakış açılarını metafor yoluyla ortaya koymaya dönük bir araştırmaya ulaşılmamıştır.

2.2.3. Örtük Programla İlgili Çalışmalar

Demir (2018), çalışmasında sosyal medya üzerinden gerçekleşen öğretmen- öğrenci etkileşimini örtük program açısından incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmacı bu amaçla keşfedici karma desen yöntemine başvurmuştur. Araştırmanın nitel verilerini toplamak için ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenen 32 öğretmenin ve 29 öğrencinin; nicel verilerini toplamak içinse 2046 öğrencinin bilgisine başvurulmuştur. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin öğretmenleri ile etkileşimlerinde hem okul içi hem de okul dışı ve hatta sosyal medyadan da yer ve zaman ayırt edilmeksizin örtük program kapsamında öğrenmeler edindikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca, öğrencilerin edindikleri bu örtük öğrenmelerin sınıf içi eğitim öğretim sürecine etkisi olduğu da saptanmıştır.

Yıldırım (2018) doktora tezinde, ortaöğretim öğrencilerinin demokratik vatandaşlık tutumlarını resmi ve örtük program açısından incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada Sıralı

Açıklayıcı Desen kullanılmıştır. Araştırmanın veri toplama sürecinde gözlem, görüşme, doküman inceleme ve ölçeklere başvurulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerde yüksek demokratik vatandaşlık tutum puanları olduğu görülmüştür. Demokratik vatandaşlık tutumlarının ise en fazla sınıf içi derse aktif katılım ilkesinden etkilendiği göze çarpmaktadır.

Alkan (2017), çalışmasında öğretmenlerin örtük program kavramına ilişkin algılarını metaforlar yoluyla ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Metaforik algılar formu aracılığıyla 52 öğretmenden veri toplanmıştır. Toplanan veriler nitel araştırma yöntemi veri analizlerinden içerik analizi ile çözümlenmiştir. Çalışma neticesinde katılımcıların hemen hemen yarısının örtük programın, resmi programın tamamlayıcısı olduğunu düşündükleri görülmüştür. Katılımcılardan bazıları örtük programın kültür aktarıcı rolüne; bazıları ise gizlilik boyutuna vurgu yapmıştır. Katılımcıların bir kısmı ise kontrol edilemeyen yönü ile örtük programı ele almıştır.

Aktaş (2016), dokuzuncu sınıf öğrencilerinin okula dair görüşlerinde ve yaşantılarında kültürel sermayenin rolünü örtük program aracılığıyla incelemeyi amaçlamıştır. Nitel araştırma yönteminin benimsendiği bu yüksek lisans tezinde Durum Çalışması Desenine başvurulmuştur. Ankara'daki bir fen lisesinden amaçlı örnekleme yöntemi ile 17 öğrenci seçilmiştir. Veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Katılımcıların kültürel sermaye konusunda farklılıklara sahip olduğu, buna bağlı olarak da yaşantılarının ve algılarının değiştiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sonuçlar, katılımcıların deneyimledikleri örtük program açısından farklı tecrübelere sahip olduğunu göstermiştir.

Yıldırım (2013), doktora tezinde sosyoekonomik düzeylerine göre belirlenen okulların örtük programlarının olumlu ve olumsuz unsurlarını ortaya çıkarmayı ve ortaya çıkan olumsuz unsurların öğrenciler üzerinde oluşturduğu stres düzeyini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada karma araştırma yöntemine başvurulmuş ve Kilis ili merkez ilköğretim okulları çalışma alanı olarak seçilmiştir. Araştırma sonucuna göre; alt ve orta ekonomik düzeydeki okullarda örtük programın olumsuz unsurlarının daha fazla olduğu ve öğrencilerden kaynaklanan olumsuzlukların daha fazla gözlemlendiği, üst sosyoekonomik düzeydeki okulda ise öğretmenlerden kaynaklanan örtük programın olumsuz unsurlarının öğrenci kaynaklı unsurlardan fazla olduğu ortaya çıkmıştır.

Serhatlıoğlu (2012) doktora tezinde, beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal becerileri kazanım sürecinde örtük programın işlevini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmacı çalışması için karma deseni kullanmış, verilerini ise sosyal beceri değerlendirme ölçeği, gözlem ve görüşmelerle elde etmiştir. Araştırma sonucunda, sosyal beceri kazanımı sürecinde ortaya çıkan boyutlar üç başlık altında incelenmiştir: okul, öğretmen ve öğrenci boyutu. Etkinlikler, törenler, sınıf içi genel durum, iletişim, fiziksel yapı, güvenlik sorunları ve kavga gibi boyutlarda örtük programın okul açısından işlevinin ortaya çıktığı belirtilmiştir. Sosyal beceriler, sosyal becerileri kazanma ve gösterememe nedenleri, sosyal beceri eksiklikleri gibi boyutlar öğrenci başlığı altında ortaya çıkmıştır. Ayrıca, beklenti, destekleme, model olma, iletişim, ceza ve zaman kullanımı gibi boyutlar öğretmen açısından örtük programın işlevlerini ortaya koymuştur. Sosyal beceriler açısından örtük programın öneminin dikkate alınması gerektiği araştırmacı tarafından belirtilmiştir.

Yangın ve Dindar (2010) yaptıkları çalışmada ilköğretim okulları için planlanmış ya da planlanmamış örtük program öğelerini ortaya çıkararak, bu öğelerin öğrencilere kazandırılmak istenen davranışlar doğrultusunda reforme edilip edilemeyeceğini araştırmayı amaçlamışlardır. Araştırmacılar, bu amaç doğrultusunda Siirt il merkezinden beş ilköğretim okulu seçmiş ve öğretmenlerin verdiği bilgilerle örtük programı ortaya çıkarmaya çalışmışlardır. Araştırma sonuçları, ilköğretim okullarında görevli öğretmenlerin ortaya koyduğu bakış açılarına dayanarak örtük programı yansıtmıştır. Araştırma sonuçlarından biri ise öğretmenlerin; öğrencilerin teneffüs bitiş zili çalmasına rağmen koridorlarda gezdiği ve sınıflarında beklemedikleri konusunda rahatsızlık duyduklarını, böylesi durumlarda tek çaba gösterenin kendileri olduğunu belirttikleri görülmüştür.

Tuncel (2008), doktora tezinde öğretmenlik meslek bilgisi derslerindeki sınıf içi örtük program boyutlarını belirlemek ve bu boyutların duyuşsal özelliklerin gelişimini nasıl etkilediğini örtük program açısından incelemeyi amaçlamıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden Durum Çalışması ile yapılan bu araştırmada, gözlem, görüşme ve doküman incelemesi yöntemlerine başvurulmuştur. Araştırma bulgularından sınıfın fiziksel boyutu ve düzenlemeleri açısından örtük program ele alındığında; öğrencilerde kendi görüşlerine değeri verilmediği, öğrencilerin derse katılım isteğini azalttığı, ayrıca öğretim elemanlarının fiziki ortamdan kaynaklı sıkıntılarla mücadele etme çabalarının öğrencilerde model alma isteği uyandırdığı göze çarpmaktadır. Ayrıca önemli bir başka bulgu da öğretim elemanlarının söylediklerinden çok, yaptıklarının öğrenciler üzerinde daha etkili olduğu ve öğrencilerde model alma isteği

uyandırdığı konusundaki bulgudur.

Arıkan (2004), çalışmasında ilk ve ortaöğretimde örtük programın varlığına ilişkin yaşantıları araştırmayı amaçlamıştır. Araştırmacı veri toplarken, yüz yüze görüşmeler yapmıştır. Araştırmanın neticesinde örtük programın katılımcılara toplumsal sınıf ve cinsiyete ilişkin değerleri aşulamakta olduğu ve sınıfçı değerlerin dayatması altında sorunlu anlar yaşanabildiğine ulaşılmıştır. Ayrıca, okul yöneticilerinin dini ve ideolojik görüşlerinin de katılımcıların yaşamlarını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Tüm bu bilgiler göz önünde bulundurulduğunda, yapılan çalışmaların bazılarında öğretmenlerin nöbet görevi için ek ücret almak istediklerini ve güvenlik görevlileri gibi kişilerin kendilerine yardım etmesini talep ettikleri görülmüştür. Son birkaç yıldır nöbetçi öğretmenlik için ücret ödenmekte ve bulunulan okula bağlı olarak değişebilmekle birlikte okullara özel güvenlik görevlileri tahsis edildiği görülmektedir (Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü, 2017; MEB, 2018). Nöbetçi öğretmenlikle ilgili önceki çalışmalarda nöbetçi öğretmenliğe dair öğretmen ve okul müdürlerinin fikirleri alınmıştır. Ama ulaşılan kaynaklar incelendiğinde öğrencilerin bu konu ile ilgili olarak algılarının araştırılmadığı görülmüştür. Bunun yanı sıra öğretmenlerin nöbet göreviyle ilgili yaşadıkları stres de çalışmalarda ön plana çıkmaktadır. Öğretmenler nöbet görevlerinin olduğu günlerde fiziksel ve zihinsel olarak yorulduklarını dile getirmişlerdir. Nöbet görevinin öğretmenleri yorduğu bilgisinden yola çıkılarak nöbet görevlerinde öğretmenlerin öğrenciler tarafından nasıl algılandığı araştırılmaya değer bir konu olarak düşünülmüştür. Ayrıca örtük programla ilgili yapılan çalışmalarda çarpıcı bulgulara ulaşılmıştır. Yapılan çalışmalardan birinde, öğretim görevlilerinin söylediklerinden çok yaptıklarının üniversite öğrencileri açısından önemli olduğu sonucuna ulaşılması, nöbetçi öğretmenlerin davranışlarının da öğrenciler nezdinde değer kazanabileceği şeklinde bir yoruma yol açabilir. Bir başka çalışmada ise okul içinde, okul dışında ve hatta sosyal medya aracılığıyla gerçekleştirilen öğretmen öğrenci iletişiminin ders içi eğitim öğretim üzerinde etkisi olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu çalışmadan hareketle, öğrencilerin öğretmenlerle nöbetçi oldukları anda kurdukları iletişimin de ders içindeki eğitim öğretim sürecine etki edebileceği düşünülebilir. Yukarıda bahsi geçen tüm çalışmalar değerlendirildiğinde nöbetçi öğretmenlik uygulamasının öğrencilerde ne tür öğrenmelere yol açabileceği araştırmaya değer görülmüştür.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, katılımcılar, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

3.1.Araştırmanın Modeli

Ortaokul ve lise öğrencilerinin nöbetçi öğretmenlere ilişkin algılarını metaforlar üzerinden belirlemeyi ve bu algıları örtük program bağlamında incelemeyi amaçlayan bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomoloji) desenine başvurulmuştur. En eski nitel araştırma desenlerinden biri olan olgubilim, Edmund Husserl tarafından 20. yüzyılın başında başlatılan çok derin felsefi köklere sahip bir nitel araştırma yaklaşımıdır (Giorgi ve Giorgi, 2003). İnsanların olaylara ve olgulara ilişkin deneyimlerinin nasıl anlamlandırıldığı ve zihinlerine nasıl aktarıldığı olgubilim çalışmalarının temel konusudur (Patton, 2002). Çünkü bu desene göre bir olgu aslında gerçek dünyada görüldüğü ya da olduğu gibi değil, öznel dünyamızda ya da bilincimizde olduğu gibidir. Bu nedenle olgubilim araştırmalarında insanların araştırılan olguya ilişkin deneyimleri araştırmanın verilerini oluşturmaktadır. Zaten olgubilim deseninin kullanıldığı çalışmalarda araştırmacıların temel kaygısı katılımcıların olgulara ilişkin deneyimlerini ortaya çıkarmaktır (Howitt, 2016).

Nitel araştırmalarda veri analizi için imge, metafor, benzetme ve açıklama gibi dil araçları kullanılır. Çünkü bu araçlar karmaşık bir gerçeklikten anlam elde etmek için katılımcılar tarafından kullanılan en yaygın dil araçlarıdır (Jensen, 2006). Metaforlar kullanılarak açıklanması istenen kavramlara ilişkin özellikler daha somut bir şekilde ifade edilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Saban (2004) ise okul, öğrenme ve öğretme gibi kavramlara ilişkin algıların ortaya çıkarılmasında kullanılan güçlü araçlardan birinin de metaforlar olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda bu araştırmada da ortaokul ve lise öğrencilerinin

okuldaki nöbetçi öğretmenlere ilişkin deneyimlerinin ve algılarının metaforlar aracılığıyla ortaya konulması ve örtük program açısından anlamlarının yorumlanması amaçlanmıştır.

3.2. Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları 2020-2021 eğitim-öğretim yılı Malatya iline bağlı merkez ilçelerdeki üç ortaokul ve üç Anadolu Lisesi olmak üzere toplam altı devlet okulunda öğrenim gören 286 öğrenciden oluşmaktadır. Uygulamanın yapılacağı okul ve sınıflar amaçlı örnekleme yöntemlerinden tipik durum örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Patton'a göre (2014) tipik durum örneklemesinin amacı tüm katılımcıların deneyimleri konusunda genellemeler yapmak değil, çalışılan konu hakkındaki deneyimlere yabancı olan kişilere bu deneyimler hakkında neyin tipik olduğunu göstermektir. Bu araştırmada da Milli Eğitim Müdürlüğü yetkililerinden görüş alınmak suretiyle sosyo-ekonomik düzey, öğrenci ve öğretmen sayıları, öğrencilerin merkezi sınavlardaki akademik başarı gibi özellikler açısından il genelinde ortalama özelliklere sahip üç ortaokul ve üç Anadolu Lisesi örnekleme dahil edilmiştir. Katılımcı bilgilerinin gizli tutulması amacıyla okul isimlerine araştırmada yer verilmemiştir. Tablo 1'de katılımcılara ilişkin demografik bilgiler bulunmaktadır.

Tablo 1.

Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler

Değişken	N	%
Cinsiyet		
<i>Kız</i>	181	63,3
<i>Erkek</i>	105	36,7
Sınıf		
<i>5. Sınıf</i>	25	8,7
<i>6. Sınıf</i>	45	15,7
<i>7. Sınıf</i>	64	22,4
<i>8. Sınıf</i>	33	11,5
<i>9. Sınıf</i>	41	14,3
<i>10. Sınıf</i>	32	11,2
<i>11. Sınıf</i>	22	7,7
<i>12. Sınıf</i>	24	8,4
Toplam	286	100

3.3. Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak yarı- yapılandırılmış açık uçlu soruların yer aldığı bir anket formu kullanılmıştır (bkz. Ek 1). Form hazırlanırken öncelikli olarak ilgili literatür incelenmiş, metafor konusunda çalışan araştırmacıların kullandığı veri toplama araçları gözden geçirilmiştir (Aydeş, 2015; Aydoğdu, 2008; Gürel, 2018; Karakaya, 2019; Kart, 2016; Yavaş, 2019). Yapılan incelemeler sonucunda metafor konusunda yapılan çalışmaların tamamında, katılımcıların araştırılan olguya ilişkin benzetim yapmalarını ve bu benzetimin nedenlerini ortaya koymalarını hedefleyen boşluk doldurma tarzı soruların yer aldığı tespit edilmiştir. Bu araştırmada da nöbetçi öğretmene ilişkin deneyimlerini ortaya çıkarmak üzere öğrencilerden '*Nöbetçi Öğretmeni ..... benzetiyorum. Çünkü.....*' ifadesindeki boşlukları doldurmaları istenmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2005) nitel veri toplama sürecinde bir ya da birkaç açık uçlu soru aracılığıyla araştırılan konuyla ilgili katılımcılardan çok zengin mesajlara ulaşılabileceğini ifade etmişlerdir. Veri toplama aracında ayrıca katılımcıların öğrenim gördükleri okulu, cinsiyetlerini ve sınıf düzeylerini belirtmeleri istenmiştir.

3.4. Veri Toplama Süreci

Veriler, 2020-2021 eğitim öğretim yılı Malatya ili merkez ilçesine bağlı üç ortaokulda ve üç Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören toplam 286 öğrenciden toplanmıştır. Veriler toplanmadan önce araştırmanın yürütülebilmesi için Malatya Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli yasal izinler (bkz. Ek 3) ve 23/07/2020-E.47396 tarih ve sayılı İnönü Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu raporu (bkz Ek 4) alınmıştır. Veli Onam Formu hazırlanarak öğrencilerin anketi cevaplaması için velilerden izin alınmıştır (bkz Ek 2). Veriler ücretsiz online bir platform aracılığıyla öğrencilerden toplanmıştır. Anket formunun doldurulma süreci Covid- 19 sebebiyle eğitim öğretime ara verilen döneme denk geldiği için ilgili okullarda görev yapan öğretmenler ile iletişime geçilmiştir. Öğretmenlerden anket formunun linkini öğrencilere ulaştırmaları, öğrencilerden ise gönüllülük esasına göre formu doldurmaları istenmiştir. Formda öğrencilere metafor kavramının ne olduğu izah edilmiş ve metafor kavramına ilişkin örnekler verilmiştir. Açıklamaları okuyan öğrencilerden nöbetçi öğretmenlere ilişkin metaforlar geliştirerek yürütülmekte olan çalışmaya katkıda bulunmaları istenmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri toplandıktan sonra elde edilen verilerin analizi için içerik analizi yöntemine başvurulmuştur. İçerik analizi “metinlerin ya da transkriptlerin içerisinde gizli kalmış anlamların veya orada verilmek istenen mesajların, belli bir sistematik izlenerek kavramlar ve kategoriler şeklinde ortaya konarak bu kavram ve kategorilerin nicel ve nitel olarak analiz edilmesidir” (Güler, Halıcıoğlu, Taşgın, 2015, s. 331). İçerik analizinde söylemin açıkça görünen içeriği yerine, gömülü olan içeriğini ortaya çıkarmaya odaklanılır (Bilgin, 2006). İçerik analizini kullanmanın asıl amacı, elde edilen verileri açıklayabilecek ilişkilere ve kavramlara ulaşabilmektir. Bunu gerçekleştirebilmek için elde edilen veriler önce kavramsallaştırılır, ardından, veriler ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir şekilde düzenlenip veriyi açıklayan temalar saptanır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Araştırmacılar, belli kavram ya da kelimelerin varlığını, anlamlarını ve ilişkilerini belirleyip analiz ederek verilmek istenen mesaja ilişkin çıkarımlarda bulunurlar (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010). Bu çalışmada da katılımcılardan elde edilen metaforların gerekçeleri incelenmiş ve bu gerekçeler örtük program ile ilişkilendirilmiştir.

Öğrencilerden toplanan veriler üzerinde yapılan incelemelerde eksik yanıtlandığı ya da verilen yanıtların anlam ifade etmediği görülen sekiz anket veri analizine dahil edilmemiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin görüşleri aktarılırken öğrencilere 1’den 286’ya kadar sayılar verilmiştir. Analiz sürecinde veriler öncelikle bilgisayar ortamına ve ardından da Nvivo nitel analiz programına aktarılmıştır. Araştırmanın birinci alt problemi doğrultusunda öğrencilerin nöbetçi öğretmenlere dair oluşturdukları olumlu ve olumsuz metaforlar listelenerek frekansları hesaplanmıştır. Bir sonraki aşamada, örtük programın özellikleri dikkate alınarak öğrencilerin nöbetçi öğretmenlerle yaşadıkları deneyimlerin ne tür örtük öğrenmelere yol açtığı keşfedilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla, kategorilerin anlam bütünlüğü içinde sunulması adına ilk kodlama döngüsü esnasında bir ‘Kod Defteri’ oluşturulmuştur. Kod defterinde kodların adı, açıklaması, dahil edilme kriterleri belirlenmiş ve kodlarla ilgili örnek ifadeler katılımcıların gerekçelerinden seçilerek belirlenmiştir. Bu aşamadan sonra oluşturulan kod defteri kullanılarak ikinci kodlama döngüsüne geçilmiş ve ilk kodlama döngüsündeki analizler revize edilmiştir.

Analizlerin inandırıcılığını ve tutarlılığını artırmak amacıyla uzman incelemesi ve tutarlılık incelemesi yöntemlerinden faydalanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu amaçla araştırmacının danışmanlık görevini de yürüten bir Eğitim Programları ve Öğretim alan uzmanı, oluşturulan araştırma soruları ile anketten elde edilen cevaplar arasındaki tutarlılığı, veri setiyle ilk kodlama döngüsü sonunda oluşturulan kod defterindeki aday kodlar/temalar arasındaki tutarlılığı ve ikinci kodlama döngüsü sonucunda oluşan temalar ve içeriğin tutarlılığını ve temaların kendi aralarındaki binişiklik ve bitişiklik düzeyini, temalarla araştırma soruları ve araştırmanın kuramsal temeli arasındaki uyumu inceleyerek gerekli düzeltmeleri yapmıştır. Ayrıca aktarılabilirlik özelliğini artırmak amacıyla ayrıntılı betimleme yaklaşımı gereği araştırma raporlaştırılırken veri analiz süreci ayrıntılı olarak açıklanmış, katılımcı görüşleri doğrudan alıntılarla aktarılmış ve alıntılara ekleme yapılmamıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Ortaokul ve lise öğrencilerinin nöbetçi öğretmene ilişkin algılarının neler olduğunu metaforlar yoluyla ortaya koymayı ve oluşturulan öğrenci metaforlarını örtük program kapsamında keşfetmeyi amaçlayan bu araştırmada elde edilen bulgular araştırmanın alt problemlerinin verilişindeki sıraya göre aşağıda belirtilmiştir.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ortaokul ve lise öğrencilerinin nöbetçi öğretmenlere ilişkin oluşturduğu metaforların neler olduğunu ortaya çıkarmayı amaçlayan birinci alt probleme yönelik yapılan incelemede olumlu metaforlar ve olumsuz metaforlar olmak üzere iki kategori oluşturulmuştur.

4.1.1. Olumlu Metaforlar

Öğrencilerin nöbetçi öğretmenlerle ilgili oluşturdukları metaforlar ve gerekçeleri incelendiğinde 249 kez tekrarlanan toplam 99 metaforun olumlu metafor kategorisi altında ele alınması uygun görülmüştür. Olumlu metaforlar tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2

Öğrencilerin nöbetçi öğretmenlerle ilgili oluşturdukları olumlu metaforlar

Kullanılan Metaforlar	Tekrarlanma Sıklığı (f)
Güvenlik	23
Polis	21
Bekçi, Gece bekçisi, Gece Muhafızı, Emanet bekçisi	19
Anne- Baba, Aile, Ebeveyn, Veli	13

Kullanılan Metaforlar	Tekrarlanma Sıklığı (f)
Asker	11
Koruyucu, Bodyguard	10
Kahraman, Örümcek Adam, Batman, Süpermen	10
Kitap	7
Gardiyan	7
Gözlemci/ Gözetmen	6
Cankurtaran	5
Kamera	5
Yardımcı	5
Yönetici, CEO	4
Doktor	4
Dost	3
Robot	3
İlk destek/ İlk Yardım	3
Danışman	3
Melek	3
Dedektif	3
Ağaç	3
Hâkim	2
Çoban	2
Arı	2
Radar	2
Direk	2
İnternet	2
Alim insan	2
İyi insan	2
Rehberlik öğretmeni	2
Karınca	2
Günlük rehber	2
Arkadaş	2
Ayaklı yardım makinası	1

Kullanılan Metaforlar	Tekrarlanma Sıklığı (f)
Kule muhafızı	1
İlgili	1
Bakan	1
Okul müdürü	1
Balık	1
Köpek	1
Kurtarıcı	1
Şefkatli el	1
Atmaca	1
Aslan	1
Kumbara	1
Antrenör	1
Zeki insan	1
Sabır anahtarı	1
Yorulan çiftçi	1
Saat	1
Bakıcı	1
Yan karakter	1
Kural	1
Sıkıntı Bombası	1
İyilik perisi	1
Gül	1
Denetmen	1
Karanlıktaki mum ışığı	1
Hakem	1
K9	1
Zamanlayıcı	1
Şirin Baba	1
Zabıta	1
Güvenli ev	1
Tamamlayıcı	1
Abla	1

Kullanılan Metaforlar	Tekrarlanma Sıklığı (f)
Zırh	1
Umut	1
Gözlemci kuş	1
Acil tıp teknisyeni	1
Sokak lambası	1
Kurulu saat	1
Gece	1
Yardımsever	1
Güneş	1
Ahlak kuralları	1
Deniz feneri	1
Dinleyen biri	1
Çalar saat	1
Bilgi dolu torba	1
Testlerin cevap anahtarı	1
Arabulucu	1
Arama motoru	1
Okulun sağ kolu	1
Umut ışığı	1
Akbaba	1
Dayak yemiş biri	1
Toplam	249

Tablo 2’de görüldüğü üzere öğrencilerin nöbetçi öğretmenler için güvenlik (f=23), polis (f=21), bekçi, gece bekçisi, gece muhafızı, emanet bekçisi (f=19), anne-baba, aile, ebeveyn, veli (f=13), asker (f=11), koruyucu, bodyguard ve kahraman, Örümcek Adam, Batman, Süpermen (f=10), kitap ve gardiyan (f=7), gözlemci/gözetmen (f=6), cankurtaran, kamera ve yardımcı (f=5), yönetici, CEO ve doktor (f=4), dost, robot, ilk destek/ ilk yardım, danışman, melek, dedektif ve ağaç (f=3), hakim, çoban, arı, radar, direk, internet, alim insan, iyi insan, rehberlik öğretmeni, karınca, günlük rehber ve arkadaş (f= 2), ayaklı yardım makinası, kule muhafızı, ilgili, Bakan, okul müdürü, balık, köpek, kurtarıcı, şefkatli el, atmaca, aslan, kumbara, antrenör, zeki insan, sabır anahtarı,

yorulan çiftçi, saat, bakıcı, yan karakter, kural, sıkıntı bombası, iyilik perisi, gül, denetmen, karanlıktaki mum ışığı, hakem, K9, zamanlayıcı, Şirin Baba, zabıta, güvenli ev, tamamlayıcı, abla, zırh, umut, gözlemci kuş, acil tıp teknisyeni, sokak lambası, kurulu saat, gece, yardımsever, Güneş, ahlak kuralları, deniz feneri, dinleyen biri, çalar saat, bilgi dolu torba, testlerin cevap anahtarı, arabulucu, arama motoru, okulun sağ kolu, umut ışığı, akbaba ve dayak yemiş biri (f=1) şeklinde metaforlar kullanmışlardır. Öğrenciler tarafından kullanılan olumlu metaforlara ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda verilmiştir:

K. 29- “Nöbetçi öğretmen anne babaya benzer. Çünkü Herşeyimizle onlar ilgileniyorlar.” (Ortaokul, 7. Sınıf, Erkek)

K. 32- “Nöbetçi öğretmen bir kumbaraya benzer. Çünkü istediğimiz zaman bize yardımcı olur(sor sor bitmez).” (Ortaokul, 5. Sınıf, Kız)

K. 51- “Nöbetçi öğretmen güvenliğe benzer. Çünkü Herkesi koridorda ve ya bahçede yaşanabilecek kötü durumlardan korur.” (Ortaokul, 7. Sınıf, Erkek)

K. 66- “Nöbetçi öğretmen polise benzer. Çünkü Herkesi tenefüslerde korur.” (Ortaokul, 7. Sınıf, Erkek)

K. 73- “Nöbetçi öğretmen nöbetçi köpeği benzer. Çünkü İstenilen yeri koruyor.” (Ortaokul, 5. Sınıf, Erkek)

K. 76- “Nöbetçi öğretmen gözlemciye benzer. Çünkü Çocukların hal ve hareketlerini izler.” (Ortaokul, 5. Sınıf, Kız)

K. 92- “Nöbetçi öğretmen kahramana benzer. Çünkü Sıkıntılı ve çözülemicek sorunlarda hemen yetişen kişidir.” (Ortaokul, 5. Sınıf, Kız)

K. 108- “Nöbetçi öğretmen direğe benzer. Çünkü Hep arkamızdadır.” (Ortaokul, 6. Sınıf, Kız)

K. 112 – “Nöbetçi öğretmen askere benzer. Çünkü Askerler milletini korumakla yükümlüdür, nöbetçi öğretmen ise öğrencileri korumakla yükümlüdür.” (Ortaokul, 6. Sınıf, Kız)

K. 158- “Nöbetçi öğretmen bekçiye benzer. Çünkü Okulu kontrol altına alır.” (Lise, 12. Sınıf, Erkek)

K. 163- “Nöbetçi öğretmen gardiyana benzer. Çünkü Düzeni sağlar.” (Lise, 12. Sınıf, Erkek)

K. 215- “Nöbetçi öğretmen koruyucuya benzer. Çünkü Öğrencileri korur.” (Lise, 10. Sınıf, Kız)

K. 222- “Nöbetçi öğretmen akbabaya benzer. Çünkü Olan bitenden haberdar olur.” (Lise, 11. Sınıf, Kız)

K. 225- “Nöbetçi öğretmen arıya benzer. Çünkü Durmadan çalışır.” (Lise, 10. Sınıf, Erkek)

K. 229- “Nöbetçi öğretmen Ayaklı kameraya benzer. Çünkü Hareket halinde gözlem yapar.” (Lise, 12. Sınıf, Kız)

Olumlu metaforlar incelendiğinde öğrenciler tarafından en çok kullanılan metaforun güvenlik metaforu olduğu belirlenmiştir. Bu metaforla birlikte öğrencilerin polis, bekçi, asker, koruyucu, gardiyan gibi diğer güvenlik hizmeti veren meslekleri de nöbetçi öğretmen metaforlarında çoğunlukla kullandığı görülmüştür. Bu metaforlardan hareketle öğrencilerin nöbetçi öğretmenleri daha çok koruyucu biri olarak gördükleri söylenebilir. Günay ve Özbilen (2014) öğrencilerin ders aralarında okulun farklı alanlarında karşılaştıkları problemlerin çözümünde onlara yardımcı olabilecek, ilgili ve iletişim kurabilecekleri bir görevlinin var olmasının, öğrencilerin okuldaki bütün ortamlarda kendilerini güvende hissetmesi açısından faydalı olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin olumsuz bir anlam çağrıştıran gardiyan ifadesini ise düzen sağlayan, yaşanabilecek olumsuz durumların önüne geçebilmek adına dikkatli gözlem yapan bir kişi olarak kullandıkları görülmektedir. Bazı öğrencilerin ise nöbetçi öğretmeni tanımlamak için

anne- baba, aile, veli, ebeveyn, abla gibi metaforları kullandıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin kullandığı bu benzetmeler, nöbetçi öğretmenlerin yanında kendilerini aile sıcaklığı ve şefkati içinde hissettikleri şeklinde yorumlanabilir. Jackson (1990), tüm bireylerin aile dışında, içinde bulunduğu ilk büyük kurumun okul olduğunu söylemiştir. Dreeben (1967) ise öğrencilerin uzun süre boyunca kendilerine her türlü konuda yardım edip destek olan ailelerinden ilk defa okula giderken ayrıldıklarını ifade eder. Bu açıdan da bakıldığında nöbetçi öğretmenlerin teneffüslerde öğrencilerin yanında olması, onların kendilerini büyük bir ailede hissetmelerini ve güvende oldukları duygusuna sahip olmalarına yol açmış olabilir.

Kullanılan metaforlarda göze çarpan bir diğer özellik ise nöbetçi öğretmenin bilgili olması ve kendilerine yol göstermesi anlamında kullanılan kitap, alim insan, danışman, rehberlik öğretmeni, internet, bilgi dolu torba şeklindeki metaforlardır. Bu metaforlarla öğrenciler öğretmenin bilgili oluşu ve bu bilgiyi kendileriyle paylaşmasının kendilerine yol gösterici oluşundan bahsetmektedirler. Öğrencilerin bir kısmı ise arı ve karınca metaforlarını kullanarak nöbetçi öğretmenlerin çalışkan oluşuna dikkat çekmişlerdir.

4.1.2. Olumsuz Metaforlar

Öğrencilerin nöbetçi öğretmenlerle ilgili oluşturdukları metaforlar ve gerekçeleri incelendiğinde 40 kez tekrarlanan toplam 31 metaforun olumsuz metafor başlığı altında ele alınması uygun görülmüştür. Olumsuz metaforlar tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3

Öğrencilerin nöbetçi öğretmenlerle ilgili oluşturdukları olumsuz metaforlar

Olumsuz Metaforlar	Tekrarlanma Sıklığı (f)
Gardiyan	5
Bekçi	3
Canavar	2
Tilki	2
Korkuluk	2
Zabıta	1
Anne	1
Kamera	1

Olumsuz Metaforlar	Tekrarlanma Sıklığı (f)
Çınar	1
Kaplan	1
Düdük	1
Çoban	1
Azarlayan biri	1
Denetçi	1
B*k	1
Süzülen şahin	1
Hoparlör	1
Pazartesi sabahı çalan alarm	1
Tarak	1
Kurt	1
Boksör	1
Trafik polisi	1
Hırsız	1
Kaktüs	1
Gargamel	1
Mahmut Hoca	1
Vaktinde ötmeyen horoz	1
Hiçbir şey	1
Hakim	1
Patlamaya hazır bir yanardağ	1
Dedektif	1
Toplam	40

Tablo 3'te görüldüğü üzere öğrenciler nöbetçi öğretmeni nitelendirmek için gardiyan (f=5), bekçi (f=3), canavar, tilki ve korkuluk, (f=2), zabıta, anne, kamera, çınar, kaplan, düdük, çoban, azarlayan biri, denetçi, b*k, süzülen şahin, hoparlör, pazartesi sabahı çalan alarm, tarak, kurt, boksör, trafik polisi, hırsız, kaktüs, Gargamel, Mahmut Hoca, vaktinde ötmeyen horoz, hiçbir şey, hakim, patlamaya hazır bir yanardağ ve dedektif (f=1) ifadelerini kullanmışlardır. Öğrencilerin oluşturdukları olumsuz metaforlardan bazıları aşağıda belirtilmiştir:

K. 8- “Nöbetçi öğretmen canavara benzer. Çünkü Sürekli bağırır.” (Ortaokul, 7. Sınıf, Erkek)

K. 11- “Nöbetçi öğretmen anneye benzer. Çünkü Her şeyi anında yapmanızı bekler ve hep onun dediklerini yapmanızı ister.” (Ortaokul, 7. Sınıf, Kız)

K. 56- “Nöbetçi öğretmen hapisanedeki gardiyanlara benzer ÇÜNKÜ Herşeye karışıyorlar topumuzu alıyorlar kosmamızı engelliyorlar.” (Ortaokul, 7. Sınıf, Erkek)

K. 58- “Nöbetçi öğretmen düdüğe benzer. Çünkü sürekli uyarıyor.” (Ortaokul, 7. Sınıf, Erkek)

K. 116- “Nöbetçi öğretmen hoparlöre benzer. Çünkü sürekli bağırıyorlar.” (Ortaokul, 6. Sınıf, Kız)

K. 130- “Nöbetçi öğretmen pazartesi sabahı çalan alarma benzer. Çünkü Yapması gerekeni yapıyor ama biz sevmiyoruz.” (Lise, 12. Sınıf, Kız)

K. 145- “Nöbetçi öğretmen bekçiye benzer. Çünkü kendisinden çok daha yetkili kişiler varken onların olmadığı yerde kendi kurallarını uygulamaya çalışır.” (Lise, 11. Sınıf, Erkek)

K. 181- “Nöbetçi öğretmen kaktüse benzer, ÇÜNKÜ Sadece görevi zil çalana kadardır ve çoğunlukla olaylara müdahil olmaz.” (Lise, 10. Sınıf, Erkek)

K. 226- “Nöbetçi öğretmen kimi zaman vaktinde ötmeyen horoza Öğrenci hatalarını bazen görür bazen görmezden gelir görse de gerekli işlemi uygulamaz (her öğretmen için değil bir takım öğretmenler için geçerli bir ifadedir)” (Lise, 11. Sınıf, Erkek)

K. 233- “Nöbetçi öğretmen korkuluğa benzer. Çünkü Sinir bozucudur.” (Lise, 12. Sınıf, Kız)

Olumsuz metaforlar incelendiğinde, olumlu metaforlar kapsamında ele alınan gardiyan ve bekçi gibi ifadelerin aynı zamanda olumsuz metafor olarak da kullanıldığı görülmektedir. Ancak kullanılan metaforların gerekçeleri incelendiğinde, benzetmelerin olumsuz metaforlar kategorisinde ele alınması uygun görülmüştür. Çünkü, öğrencilerin bu metaforlara ilişkin verdikleri gerekçelerde kendilerini özgür hissetmedikleri, adeta göz hapsinde olduklarını düşündükleri, nöbetçi öğretmenlerin varlıklarından rahatsız olduklarını dile getirdikleri görülmüştür. Canavar, tilki, düdük, azarlayan biri, hoparlör metaforlarında ise öğrencilerin nöbetçi öğretmeni çok bağırın, azarlayan kişiler olarak nitelendirdikleri görülmektedir. Bazı öğrenciler tarafından korkuluk, b*k, kurt, kaktüs, Gargamel gibi olumsuz metaforların kullanılması ise nöbetçi öğretmenlerin öğrenciler tarafından sevilmeyen ya da nefret edilen olumsuz bir karakter olarak algılandığını gözler önüne sermektedir.

Öğrenciler tarafından nöbetçi öğretmene ilişkin oluşturulan metaforlar analiz edilince ortaya çıkan olumlu (n=99) ve olumsuz (n=31) metaforlar karşılaştırıldığında öğrencilerin nöbetçi öğretmenler için daha çok olumlu metaforları kullandığı belirlenmiştir. Olumlu ve olumsuz metaforların tekrarlanma sıklığı göz önünde bulundurulduğunda ise benzer biçimde olumlu metaforların (f=249) olumsuz metaforlara (f=40) göre daha sıklıkla kullanıldığı belirlenmiştir. Oluşturulan olumlu metaforların fazla olmasının sebebi öğrencilerin nöbetçi öğretmenle ilgili olumlu yaşantılarının çeşitlilik göstermesine bağlı olabilir.

Öğrenciler tarafından yapılan olumlu ve olumsuz benzetmeler ve bu benzetmelere ilişkin gerekçeler incelendiğinde öğrencilerin çoğunun nöbetçi öğretmenlerin kendilerine karşı çok anlayışlı davrandığını ve sorunlarıyla yakından ilgilendiğini, çözüm bulamadıkları konularda nöbetçi öğretmenlere rahatlıkla danışabildiklerini dile getirdikleri belirlenmiştir. Katılımcıların bir kısmı ise nöbetçi öğretmenlerle ilgili olumsuz yönde bir algıya sahiptir. Bu durum bazı öğretmenlerin nöbet görevini beklenen titizlik ve duyarlılıkta yapmadığı, nöbetçi öğretmenler arasında uygulama farklılıkları olduğu ya da öğrencinin nöbetçi öğretmenlerden biri veya birkaçı ile olumsuz bir yaşantı geçirmiş olabileceği ve bu durumu nöbetçi öğretmenlikle ilişkilendirdiği şeklinde yorumlanabilir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ortaokul ve lise öğrencilerinin nöbetçi öğretmenlerle ilgili oluşturduğu metaforların gerekçelerinin örtük program açısından incelenmesi sonucunda 11 farklı temaya ulaşılmıştır. Bu temalar güven verme, görev bilinci ve çalışkanlık, yardımseverlik, öğretmene yönelik olumsuz tutum, rehberlik, bilgili olma, okul kurallarını öğrenme, özgürlüğün kısıtlanması, dıştan denetim, adil olma ve duyarsızlık temalarıdır. Tablo 5'te oluşturulan temaların isimleri, kodlanma yoğunluğuna ilişkin frekans değerleri gösterilmiştir:

Tablo 4

Öğrencilerin nöbetçi öğretmene ilişkin metaforlarının gerekçelerinin örtük program açısından analizi sonucunda ulaşılan temalar

Temalar	F
Güven Verme	124
Görev Bilinci ve Çalışkanlık	102
Yardımseverlik	52
Öğretmene Yönelik Olumsuz Tutum	33
Rehberlik	23
Bilgili Olma	16
Okul Kurallarını Öğrenme	14
Özgürlüğün Kısıtlanması	14
Dıştan Denetim	8
Adil Olma	6
Duyarsızlık	5

Tablo 5' teki temalar incelendiğinde güven verme, görev bilinci ve çalışkanlık, yardımseverlik, rehberlik, bilgili olma, okul kurallarını öğrenme ve adil olma temalarının nöbetçi öğretmenlik olgusunun öğrencilerde oluşturduğu çağrışımlar açısından olumlu olarak nitelendirilebilecek temalar olduğu görülmüştür. Nöbetçi öğretmenlikle ilgili öğrenci algılarının kategorilendirilmesi sonucu ortaya çıkan temalardan öğretmene yönelik olumsuz tutum, özgürlüğün kısıtlanması, dıştan denetim ve duyarsızlık temalarının olumsuz yönde öğrenmelere yol açtığı tespit edilmiştir. Örtük program kapsamında değerlendirilen temalara ilişkin bulgular aşağıda ayrıntılı olarak verilmiştir.

4.2.1. Güven Verme

Öğrenciler tarafından yazılan metaforların gerekçeleri incelendiğinde 124 katılımcının verdikleri cevaplar “Güven Verme” teması kapsamında değerlendirilmiştir. Öğrencilerin birçoğu nöbetçi öğretmenlerin varlığının ve otoritesinin teneffüslerde yaşanabilecek sorunların önüne geçtiğini ya da yaşanan sorunlarda kendilerini güvende hissetmelerini sağladığını düşünmektedir. Öğrenciler ürettikleri metaforların gerekçelerinde özellikle bir çatışma, kavga, münakaşa, kaza, yaralanma, hırsızlık vb. tehdit ve tehlikelerde nöbetçi öğretmenin müdahalesini olumlu bir özellik olarak sunmuştur. Bu açıdan bakıldığında nöbetçi öğretmenin varlığının ve otoritesinin teneffüsler sırasında da öğrencilerin kendilerini güvende hissetmelerini sağladığı anlaşılmaktadır. Bu yönüyle öğretmenin varlığının ya da otoritesinin sadece sınıf içerisinde değil aynı zamanda okuldaki diğer alanlarda da öğrencilerin güvenliğinin bir teminatı olduğunun örtük bir şekilde öğrenildiği söylenebilir. Katılımcıların kullandıkları ifadelerden bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

K. 3- “Nöbetçi öğretmen polise benzer. Çünkü Biz teneffüs saatleri içerisinde korur.” (Ortaokul, 7. Sınıf, Erkek)

K. 7- “Nöbetçi öğretmen bekçiye benzer. Çünkü Nöbetçi öğretmen sabah olsun öğle ve ya ikindi her zaman çocukları gözetler onlara birşey olmasın koşupta düşmesin diyendir . Aynı bekçi gibidir oda sabah olsun veya akşam olsun hiç farketmez.” (Ortaokul, 7. Sınıf, Erkek)

K. 44- “Nöbetçi öğretmen gözlemci benzer. Çünkü Öğrencileri takip eder. Ne yaptıklarına ne yapacaklarına dikkat eder.” (Ortaokul, 7. Sınıf, Kız)

K. 78- “Nöbetçi öğretmen kahramana benzer. Çünkü Nöbetçi öğretmen öğrenciler canını yakmasın kayıp düşüp canlarını acımasız diye uğraşır ve bence bu fedakarlıkta kahramanlıktan farksızdır.” (Ortaokul, 5. Sınıf, Kız)

K. 101- “Nöbetçi öğretmen güvenliğimiz, dostumuz, bizi gözetendir benzer. Çünkü Ailem beni güven içinde okula gönderiyor. Okulda geçirdiğim süre boyunca onlar hep yanımda en dar anımda, düşüp kaldığımızda elimizi tutan, yaramızı saran, iyiki var dediklerimiz.” (Ortaokul, 5. Sınıf, Kız)

K.121- “Nöbetçi öğretmen vatani koruyan askere benzer. Çünkü Onlar nöbet esnasında bizleri ve okula girip çıkanları gözetir ve bize zarar gelmesini engeller.” (Ortaokul, 6. Sınıf, Erkek)

K.148- “Nöbetçi öğretmen korumacı bir bekçiye benzer. Çünkü Herhangi bir kaza veya sorun olduğunda hemen olaya el atar ve ilgili protokolleri yerine getirir. Diğer öğrencileri de aynı şekilde korur.” (Lise, 9. Sınıf, Kız)

K. 221- “Nöbetçi öğretmen sokak lambasına benzer. Çünkü Bir yerde durup her hangi bir olaya müdahale eder, hem durur hem ışık tutar.” (Lise, 9. Sınıf, Kız)

K. 227- “Nöbetçi öğretmen cankuratorana benzer. Çünkü Teneffüs sırasında yaşanılacak olumsuz olaylara karşı önlem alıp birçok sorunun önüne geçiyorlar.” (Lise, 11. Sınıf, Kız)

Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun nöbetçi öğretmen için kullandıkları metaforlara yazdıkları gerekçeler incelendiğinde öğretmenlerin öğrencilere “Güven Vermesi” en yoğun tema olarak görülmektedir. Güvende olma hissi Maslow (1943)’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi’nde insan gereksinimleri içerisinde öncelikle karşılanması gereken ihtiyaçlar arasında yer almaktadır. Bu açıdan bakıldığında temel güvenlik ihtiyacı karşılanan öğrencilerin okuldaki eğitim-öğretim süreçlerine daha fazla odaklanabileceği söylenebilir. Ayyıldız ve Akın (2016) tarafından yapılan çalışmaya katılan öğretmenler, okul ve öğrenci güvenliğini sağlamada nöbet görevinin oldukça önemli bir yeri olduğunu belirtmişlerdir. Bayındır (2015) araştırmasının sonucunda nöbetçi öğretmeni, güvenliği tehdit eden durumlara müdahale eden kişi olarak tanımlamıştır. Gündoğdu ve diğerleri (2015), yaptıkları çalışmada öğretmenlerin büyük çoğunluğunun nöbet görevini öğrenci güvenliğini sağlamak olarak nitelendirdikleri bulgusuna ulaşmışlardır. Kıral ve Kepenekci (2018) çalışmasında öğretmenlerin hemen hemen hepsinin öğrencinin güvenliği açısından nöbetçi öğretmenliği gerekli bulduğu sonucuna ulaşmıştır. Özbilen ve Günay (2017) çalışmalarında öğretmenlerin çoğunun nöbet görevini ders dışı zamanlarda öğrencilerin güvenliğini sağlamak olarak nitelendirdiği sonucuna ulaşmışlardır. Aynı çalışmada ilköğretim öğretmenlerinin çoğu güvenli ve huzurlu bir okul ortamı yaratmada nöbet görevinin katkı sağladığı görüşünü

bildirmişlerdir. Güven verme temasının yukarıda belirtilen çalışma bulguları ile paralellik gösterdiğini söylemek mümkündür. Bu araştırmaya katılan öğrencilerin çoğu da diğer çalışmalara paralel bir şekilde nöbetçi öğretmenin varlığının kendilerine okulda teneffüs sırasında dahi güven verdiğini belirtmişlerdir. Öğrenciler sınıf içinde, teneffüs esnasında karşılaşabileceği kaza, kavga, yaralanma gibi durumlarla çok sık karşılaşmaz. Bu sebeple sınıf içindeki durumlardan farklı olarak; kaza, kavga, yaralanma gibi durumlarda nöbetçi öğretmenin varlığının öğrencide güven duygusu oluşturduğu söylenebilir. Bu temada, öğrencilerin teneffüsler sırasında kendilerinin ya da başkalarının deneyimledikleri olaylar neticesinde örtük olarak nöbetçi öğretmene güven duygusu yaşadıkları bulgusuna ulaşılmıştır.

4.2.2. Görev Bilinci ve Çalışkanlık

Öğrencilerin yazdıkları metaforların gerekçelerine bakıldığında 102 gerekçenin ‘Görev bilinci ve Çalışkanlık’ teması altında kodlandığı görülmüştür. Bazı öğrenciler, nöbetçi öğretmenlerin nöbet görevinin gerektirdiği sorumlulukları yerine getirdikleri ve bu şekilde düzeni sağladıklarını vurgulamaktadırlar. Nöbetçi öğretmenlerin nöbet esnasında öğrencileri kontrol etmek ve gözetlemek, düzeni sağlamak gibi görevlerini özveriyle, dikkatle ve titizlikle yaptıklarına ilişkin bu algının öğrencilerde örtük olarak öğretmenlerin görev bilincine sahip çalışkan insanlar olduğunu düşünmelerine yol açtığı söylenebilir. Ayrıca nöbetçi öğretmenlerin bu özelliğinin öğrencilere örnek olabileceği ve örtük olarak görev bilinci ve çalışkanlık davranışını kazanmalarını sağlayabileceği söylenebilir.

K. 24- “Nöbetçi öğretmen koyun otlatan çobana benzer. Çünkü Öğrencilerin peşinden teneffüslerde ne olup olmadığını görmek için her yeri gezer.” (Ortaokul, 7. Sınıf, Kız)

K. 28- “Nöbetçi öğretmen arıya benzer. Çünkü Çok çalışır arı gibi. (Ortaokul, 7. Sınıf, Erkek)

K. 67- “Nöbetçi öğretmen Örümcek Adam benzer. Çünkü Her öğrenciye yetişir. (Ortaokul, 5. Sınıf, Erkek)

K. 90- “Nöbetçi öğretmen Bakana benzer. Çünkü Kendi bulunduğu yerdeki sorumluluğu alır ve ona göre işini yapar. (Ortaokul, 8. Sınıf, Erkek)

K. 172- “Nöbetçi öğretmen gardiyana benzer. Çünkü Hep koridordadır zorunda olmadıkça oradan ayrılmaz.” (Lise, 9. Sınıf, Kız)

K. 178- “Nöbetçi öğretmen şirin babaya benzer. ÇÜNKÜ her karakterden insanı yönetmeyi bilir.” (Lise, 12. Sınıf, Kız)

K. 199- “Nöbetçi öğretmen karıncaya benzer. Çünkü Çok çalışır.” (Lise, 10. Sınıf, Kız)

K. 266- “Nöbetçi öğretmen çalar saate benzer. Çünkü Çalar saatleri hep kurarız. Hiçbir zaman işine itiraz etmeden zamanı geldiğinde çalar. Nöbetçi öğretmenler de öyledir. İşlerine asla itiraz etmeyip her dakika görevlerine hazırlardır.” (Ortaokul, 8. Sınıf, Kız)

Yapılan analizlerde “Güven Verme” temasından sonra en belirgin şekilde ortaya çıkan temanın “Görev Bilinci ve Çalışkanlık” teması olduğu görülmektedir. Bu temada öğrenciler metafor gerekçelerinde nöbetçi öğretmenlerin işine verdiği önemden ve işini yaparken çalışkanlıkla yaptıklarından bahsetmişlerdir. Öğretmenlik mesleği genel yeterliklerinde (MEB, 2006a) öğretmen özelliklerinden; kendilerini değerlendirerek, kişisel ve mesleki gelişimine yönelik çalışmalara katılması, mesleğini severek ve isteyerek yapması ifadelerine yer verilmiştir. Öğretmenlerin görev bilinci ve çalışkanlığa sahip olması öğretmenin taşıması gereken özelliklerdendir ve nöbet süresince de bu özelliklerini korudukları göze çarpmaktadır. Özbilen ve Günay (2017) öğretmenlerin çoğunun nöbet görevini ders dışı zamanlarda öğrencilerin düzen ve kontrolünü sağlamak şeklinde ifade ettiği sonucuna ulaşmışlardır. Ayyıldız (2015) da nöbetçi öğretmenlik uygulamasını öğretmenlerin bakış açısıyla ortaya çıkarmayı amaçlayan çalışmasında katılımcı öğretmenlerin nöbet tutarken düzeni sağladıklarını düşündükleri bulgusuna ulaşmıştır. Bu bulgular, nöbetçi öğretmenlerin görev bilincine sahip oldukları ve görevlerini özveriyle yaptıklarına ilişkin öğrenci algılarını yansıtan mevcut araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Görev bilinci ve çalışkanlık, toplum ve iş yaşamı açısından da oldukça önemli sayılabilecek iki özelliktir. Öğrencilerin nöbetçi öğretmenlere ilişkin gözlemlerden hareketle örtük olarak görev bilinci ve çalışkanlık özelliklerini edinmeleri;

gelecekte de toplum içinde başarılı bir şekilde hayatlarını sürdürmelerine katkı sağlayacaktır.

4.2.3. Yardımseverlik

Öğrenciler tarafından yazılan metaforların gerekçeleri incelendiğinde 52 katılımcının verdikleri cevaplar “Yardımseverlik” teması kapsamında değerlendirilmiştir. Öğrenciler bir kaza, yaralanma, çatışma, kavga, münakaşa durumunda ya da bir öğretmene ihtiyaç duydukları anlarda öğretmenin kızmadan, sorgulamadan şefkatle onlara yardım ettiğini ifade etmişlerdir. Bu açıdan bakıldığında, öğrencilerin nöbetçi öğretmeni insani açıdan ne zaman ihtiyaç duyulsa yardım eli uzatan, sorunlara kayıtsız kalmayan yardımsever bir kişi olarak algıladıkları anlaşılmaktadır. Nöbetçi öğretmenlerin bu tür davranışlarının öğrencilerde örtük olarak öğretmenlerin yardımsever insanlar olduğunu öğrenmelerini sağladığı ve nöbetçi öğretmenin bu insani yaklaşımının öğrencilere model olduğu, onların örtük olarak yardımseverlik davranışını kazanmalarını sağlayabileceği söylenebilir. Katılımcılardan alınan örneklerden bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

K. 17- “Nöbetçi öğretmen sorun yaşadığında şefkatli ele benzer. Çünkü Bana ve arkadaşlarıma yardım eder sorun giderir.” (Ortaokul, 7. Sınıf, Kız)

K. 53- “Nöbetçi öğretmen can Kurtarana benzer. Çünkü Her Sese Koşar.” (Ortaokul, 7. Sınıf, Erkek)

K. 55- “Nöbetçi öğretmen ilk yardıma benzer. Çünkü Koridorda dolaştığından dolayı öğrenciye bir şey olursa hemen yardım etmek için koşar.” (Ortaokul, 7. Sınıf, Kız)

K. 80- “Nöbetçi öğretmen süper kahramanlara benzer. Çünkü Her an öğrencinin yanındadır lar onlara yardım ederler.” (Ortaokul, 5. Sınıf, Kız)

K. 105- “Nöbetçi öğretmen alim insana benzer. Çünkü Her konuda yardımcı olur.” (Ortaokul, 6. Sınıf, Kız)

K. 204- “Nöbetçi öğretmen yardımcıya benzer. Çünkü Yardıma ihtiyaç olunca koşar.” (Lise, 9. Sınıf, Kız)

“Yardıms severlik” teması incelendiğinde öğrencilerin zor zamanlarda nöbetçi öğretmenlerin yanlarında olduklarını söyledikleri görülmektedir. Kaza, yaralanma gibi durumlarda öğrenciler yalnız olmadıklarını ve öğretmenlerinin onların yardımlarına koştuklarını ifade etmişlerdir. Zor zamanlarda gerekli yardımı alan öğrencilerin, başkalarının da yaşayabileceği müşkül durumlarda onlara destek olmaya çalışacağı söylenebilir. Öğrenciler hem evlerinde hem okullarında kendilerine nasıl davranıldığına bakarak kendisinin değerli olup olmadığına, sevilip sevilmediğine dair cevaplar bulur (Dreeben, 1967). Nöbetçi öğretmenin kendilerine ihtiyaç duyduğu anda yardım ettiği öğrenciler; değerli olduklarını hissedebilirler, bu durum da onların benlik algısını pozitif yönde etkileyebilir. Öğretmenlik mesleğinde sevginin çok önemli olduğunu ve öğretmenlerin insanı sevmesi gerektiğini dile getiren Sabancı (2016)’nın da görüşleri göz önünde bulundurulduğunda, yardıms severlik temasında nöbetçi öğretmenlerin öğrencilere sevgiyle yaklaşması ve onlara ihtiyaç duydukları her alanda yardım etmesi bulgusunun öğretmenin yardıms sever özelliğine dikkat çektiği söylenebilir. Demirel (2013) toplumsal hayata uyum sağlamada örtük programın eğitim programı kadar etkili olduğunu dile getirmiştir. Yardıms severlik temasında ise nöbetçi öğretmenlerin öğrencilere yönelik insani ve yardıms sever yaklaşımlarının öğrencilerde örtük olarak nöbetçi öğretmenleri model alma ve yardıms sever olma davranışlarına sebep olabileceği tespit edilmiştir. Bu durum, örtük programın toplumsal hayata uyum işlevi ile açıklanabilir.

4.2.4. Öğretmene Yönelik Olumsuz Tutum

Öğrenciler tarafından yazılan metaforların gerekçeleri incelendiğinde 33 katılımcının verdikleri cevaplar “Öğretmene Yönelik Olumsuz Tutum” teması altında kodlanmıştır. Bu temaya ilişkin öğrenci yanıtları incelendiğinde, bazı öğrencilerin nöbetçi öğretmenin varlığından bile rahatsızlık duyduğu, nöbetçi öğretmenin bazen gereksizce öğrencilere kızdığı veya bağırıldığı, hatta nöbetçi öğretmenlerin olmamasını tercih ettiklerini dile getirdikleri görülmüştür. Bu ifadelerden hareketle bazı öğrencilerin deneyimlerinin nöbetçi öğretmenlere olumsuz tutum geliştirmelerine neden olduğu ortaya çıkmaktadır. Öğretmenler ve öğrenciler arasındaki iletişim kopukluklarını da ortaya koyan bu metaforlardan hareketle, nöbetçi öğretmenlerin öğrencilere karşı sergiledikleri olumsuz tutum ve davranışların öğrencilerin öğretmenlere karşı örtük olarak olumsuz tutumlar geliştirmesine neden olduğu söylenebilir. Bu temaya ilişkin bazı katılımcı görüşleri aşağıda verilmiştir:

K. 8- “Nöbetçi öğretmen canavara benzer. Çünkü Sürekli bağırır.” (Ortaokul, 7. Sınıf, Erkek)

K. 54- “Nöbetçi öğretmen kaplana benzer. Çünkü Her an avına atılmaya hazırdır.” (Ortaokul, 7. Sınıf, Kız)

K. 82- “Nöbetçi öğretmen b*ka benzer. Çünkü Kötü pislik lanet maaşını alamadığı için sinirini bizden çıkartan bir pislik ve bir iblistir 😈😈😈.” (Ortaokul, 5. Sınıf, Erkek)

K. 95- “Nöbetçi öğretmen Süzelen Şahine benzer. Çünkü Kavga eden öğrenci gördüğünde ensesinden tuttuğu gibi müdürün odasına götürüp şikayet eder.” (Ortaokul, 8. Sınıf, Erkek)

K.149- “Nöbetçi öğretmen Canavara benzer. Çünkü Sadece bağırır çağırır ve vicdansızdır.” (Lise, 12. Sınıf, Kız)

K. 233- “Nöbetçi öğretmen korkuluğa benzer. Çünkü Sinir bozucudur.” (Lise, 12. Sınıf, Kız)

K. 242- “Nöbetçi öğretmen hiçbirşeye benzer. Çünkü Gerek yok özellikle ortaokul lise öğrencilerinin zile yada zil kaldığında içeri girmesi için öğretmene ihtiyaç yoktur ilkokuldan sonra nerede ne yapmamız gerektiğini öğrendiğimizi düşünüyorum.” (Lise, 11. Sınıf, Kız)

K. 260- “Nöbetçi öğretmen kızgın bir tilkiye benzer. Çünkü Her zaman bağırır ve kızar gerekli gereksiz kızar bizi kısıtlar ve fenadır.” (Ortaokul, 6. Sınıf, Kız)

“Öğretmene Yönelik Olumsuz Tutum” temasındaki örnekler incelendiğinde öğrenciler; nöbetçi öğretmenlerin kendilerine yüksek sesle bağırıldığını, onları azarlayıp, gereksiz yere kızdığını, gereksiz cezalar verdiklerini düşünmektedirler. Sabancı (2016) çalışmasında yönetici ve öğretmenlerin nöbet görevinin, öğrencinin öğretmene karşı bakışını olumsuz etkilemediği görüşünde olduklarını tespit etmiştir. Oysa öğrencilerin görüşlerinin irdelendiği bu araştırmada nöbet görevinin bazı öğrencilerin öğretmenlere

ilişkin bakış açısını olumsuz yönde etkileyebileceği ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin nöbet görevleri esnasında öğrencileri olumsuz etkileyebilecek tutum ve davranışlar sergilemelerinin gerisinde bazı öğretmenlerin nöbet görevine ilişkin olumsuz tutumları da yer alıyor olabilir. Örneğin, Özbilen ve Günay (2017) çalışmalarında bazı öğretmenlerin nöbet görevinin asıl işleri olmadığı ve bu görevin gönüllülük esasına göre olması gerektiğini düşündükleri sonucuna ulaşmışlardır. Yapılan bazı araştırmalar da (Ayyıldız ve Akın, 2016; Gündoğdu ve diğ., 2015) öğretmenlerin nöbet uygulaması nedeniyle zihinsel ve fiziksel yorgunluk yaşadıkları ve iş yükleri arttığı için nöbet görevini gereksiz olarak nitelendirdikleri (Özbilen ve Günay, 2017) bulgularını ortaya koymaktadır. Öğretmenlerin nöbet görevini gerçekleştirirken yaşadıkları bu isteksizlik duygusu öğrenciler tarafından olumsuz algılanmalarına yol açabilir. Sonuç olarak, bu temada öğretmenlerin nöbet görevinin öğrencilerin bazıları açısından nöbetçi öğretmenle yaşanan birtakım olaylar neticesinde örtük olarak nöbetçi öğretmenlere yönelik olumsuz tutuma neden olabildiği bulgusuna ulaşılmıştır.

4.2.5. Rehberlik

Nöbetçi öğretmenler ile ilgili olarak oluşturulan metaforlar incelendiğinde 23 öğrencinin sorunlarıyla ilgili olarak nöbetçi öğretmenle konuşabildiklerini, onlardan destek gördüklerini, nöbetçi öğretmenlerin onlara yol gösterdiklerini ifade ettikleri gözlenmiştir. Yaşanan bu durumlar neticesinde bazı öğrencilerin nöbetçi öğretmenleri ihtiyaç duydukları zamanlarda bir psikolojik danışman ya da rehberlik uzmanı gibi kendilerine destek verebilecek kişiler olarak gördükleri söylenebilir.

K. 33- “Nöbetçi öğretmen danışmana benzer. Çünkü bazı sorunlarımızı ona danışırız.” (Ortaokul, 7. Sınıf, Erkek)

K. 38- “Nöbetçi öğretmen antrenöre benzer. Çünkü Her daim yol gösterir.” (Ortaokul, 7. Sınıf, Erkek)

K. 157- “Nöbetçi öğretmen rehber öğretmene benzer. Çünkü Nöbetçi olduğu gunlerde sorunlarımızı dinler.” (Lise, 9. Sınıf, Kız)

K. 187- “Nöbetçi öğretmen gözlemcilere benzer. Çünkü öğrencilerle konuşurlar ve ne hissettiklerini anlatırlar onlarla bir arkadaşmışçasına konuşabilirler.” (Lise, 9. Sınıf, Kız)

K. 201- “Nöbetçi öğretmen günlük rehberliğe benzer. Çünkü Her ikisinde bize yol gösterir.” (Lise, 10. Sınıf, Kız)

K. 206- “Nöbetçi öğretmen ablaya benzer. Çünkü herseyi anlatırsın o da sana yol gösterir.” (Lise, 10. Sınıf, Kız)

K. 283- “Nöbetçi öğretmen umut ışığına benzer. Çünkü başım sıkıştığı zaman kime ulaşabileceğim konuda aklıma gelen ilk kişi ve sorunu çözen tek kişidir.....” (Ortaokul, 8. Sınıf, Kız)

“Rehberlik” temasında öğrencilerin sorunlarıyla ilgili nöbetçi öğretmenlerle konuşabildikleri, onlardan gerekli desteği gördükleri ve nöbetçi öğretmenlerin onlara yol gösterdiğine ilişkin kullandıkları ifadeler dikkati çekmektedir. Öğretmenlik Mesleği Genel yeterliklerinde (MEB, 2006a) öğretmenin; öğrencinin kendisini ve başkalarını tanımasına ve kabul etmesine, kendisi ile ilgili farkındalığını günlük hayatta kullanmasına ve olumlu davranışlar sergileyip kendisini güdülemesine rehberlik etmesi gerektiği bilgisi yer almaktadır. Bu bilgidен hareketle nöbetçi öğretmenlerin, öğretmenler için gerekli olan öğrencilere rehberlik etme davranışına nöbet sürelerinde de devam ettikleri söylenebilir. Günay ve Özbilen (2014) de yaptıkları çalışmada nöbetçi öğretmenlerin herhangi bir nedenle yanlarına gelen öğrencilerin sorularını cevapladıkları, onlarla sohbet ettikleri bulgusuna ulaşmışlardır. Sabancı (2016) çalışmasında öğretmenlerin nöbet sırasında öğretmen ve öğrenci arasındaki yakınlığın artacağını düşündükleri bulgusuna ulaşmış ve erkek yöneticilerin nöbetçi öğretmenlerin nöbet tuttukları sürelerde dersine girmediği öğrencileri daha yakından tanıyarak onlara rehberlik edebileceği görüşünü savunduklarını ortaya çıkarmıştır. Özbilen ve Günay (2017) çalışmalarında öğretmenlerin nöbet görevinin öğrencilerle iletişim halinde olmayı da kapsadığını düşündükleri sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçlar nöbetçi öğretmenlerin öğrencilere rehberlik ettiği bulgusunu desteklemektedir. Turhan ve Turan (2012) ise çalışmalarında öğretmen ile öğrenci bağının güçlenmesi aracılığıyla güvenlikle ilgili yaşanabilecek olumsuz durumların da azalabileceğini dile getirmişlerdir. Bu durumda nöbetçi öğretmenin öğrencilere yaptığı rehberlik anında kullandığı olumlu iletişim sayesinde de nöbet

sırasında yaşanabilecek bazı sorunların önlenilebileceği sonucuna ulaşılabilir. Sonuç olarak, bu temada nöbetçi öğretmenlerin görev esnasında öğrencilere destek olması, öğrencilerin örtük olarak nöbetçi öğretmenlerin ihtiyaç duyulan anlarda kendilerine bir rehberlik uzmanı ya da psikolojik danışman gibi destek verebilecek kişiler olduğunu öğrenmelerine yol açabileceği bulgusuna ulaşılmıştır.

4.2.6.Bilgili Olma

“Bilgili Olma” teması öğrencilerin verdikleri cevapların 16’sını içermektedir. Bazı öğrenciler nöbetçi öğretmeni tanımlarken onun bilgi dağarcığının fazla olduğunu ve sordukları her soruya cevap verebildiğini dile getirmektedirler. Bu sayede öğrencilerin örtük olarak öğretmenlerin güvenilir bir bilgi kaynağı olduğuna dair algılarının pekiştiği söylenebilir. Ayrıca nöbetçi öğretmenlerin bu özelliğinin öğrencilere örnek olabileceği ve örtük olarak öğrencilerde de bilgili olmanın önemli olduğuna dair algının oluşmasına yol açtığı söylenebilir.

K. 12- “Nöbetçi öğretmen yürüyen ve konuşan bir kitaba benzer. Çünkü Kitap gibi bizi bilgilendirir.” (Ortaokul, 7. Sınıf, Kız)

K. 87- “Nöbetçi öğretmen kitaba benzer. Çünkü her konuda bilgi sahibidir.” (Ortaokul, 5. Sınıf, Kız)

K. 107- “Nöbetçi öğretmen internette benzer. Herşeyi bilir.” (Ortaokul, 6. Sınıf, Erkek)

K. 219- “Nöbetçi öğretmen kitaba benzer. Çünkü içindeki bilgiler mutlaka işimize yarayacaktır.” (Lise, 10. Sınıf, Kız)

K. 265- “Nöbetçi öğretmen bilgi dolu torbaya benzer. Çünkü Sorduğumuz herşeyi yanıtlar.” (Ortaokul, 8. Sınıf, Kız)

K. 277- “Nöbetçi öğretmen arama motoruna benzer. Çünkü Çok bilgili olduğu için.” (Ortaokul, 6. Sınıf, Erkek)

“Bilgili Olma” temasının örnekleri incelendiğinde öğrencilerin, nöbetçi öğretmenlerin geniş bir bilgi birikimine sahip olduğunu ve bu bilgi birikimini kendileriyle paylaştıkları sonucuna ulaşılmaktadır. Öğretmenlerin bilgili olması öğrencilerde onların güvenilir bir kaynak olarak görülmesine yol açar ve öğretmenin bilgili olduğuna tanık olan öğrenciler örtük bir şekilde onları örnek alarak duyuşsal olarak bilgili olmaya daha fazla değer verebilirler. Karakaya'nın (2019) ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinde öğretmene yönelik algıyı ortaya çıkarmaya çalıştığı çalışmasında öğretmenle ilgili oluşturulan metaforlara yönelik oluşturulan yedi kategoriden biri de ‘Bilgi Sağlayıcı Olarak Öğretmen’ kategorisidir. Aynı şekilde Yavaş'ın (2019) yürüttüğü çalışmada farklı kademelerdeki öğrenciler sınıf öğretmeni kavramını tanımlarken “Bilgi Kaynağı Olarak Sınıf Öğretmeni” kategorisi oluşmuştur. Egüz ve Öntaş (2018) ortaokul öğrencilerinin öğretmen için oluşturdukları metaforlarda “Bilgi Kaynağı Olarak Öğretmen” kategorisini oluşturmuştur. Görüldüğü üzere öğretmeni tanımlayan bilgili olma özelliği diğer çalışmalarda da öğrenciler tarafından sıkça kullanılmıştır. Bu çalışmada da nöbetçi öğretmenlerin de nöbet esnasında öğrencilerle iletişime geçmeleri sonucunda onlara bilgi sunduğu düşünülebilir. Sonuç olarak, nöbetçi öğretmenlerin bilgi dağarcığının fazla olması, öğrencilerde öğretmenlerin güvenilir kaynaklar olacağına örtük olarak öğrenilmesine yol açabilir. Ayrıca nöbetçi öğretmenin bilgili oluşu örtük program kapsamında öğrencilerin de bilgili olmanın önemini kavrayabileceği ve hatta bilgili olmayı taklit edebileceği şeklinde yorumlanabilir.

4.2.7. Okul Kurallarını Öğrenme

Öğrenciler tarafından yazılan metaforların gerekçeleri incelendiğinde 14 katılımcının verdikleri cevaplar “Okul Kurallarını Öğrenme” temasına uygun görülmüştür. Araştırmaya katılan bazı öğrenciler öğretmenlerin kendilerini ya da arkadaşlarını uyarmaları sayesinde, yaptıkları bazı davranışların hatalı olduğunu ve uymaları gereken okul kurallarının olduğunu anladıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin oluşturdukları metaforlarda; bazı davranışlarının nöbetçi öğretmen tarafından uyarıldığı ve uyarılar sonucunda kavga etmemek, olumlu iletişim kurmak, eşyalara zarar vermemek gibi okul kuralları kapsamına giren davranışları da nöbetçi öğretmenden öğrendikleri ortaya çıkmaktadır. Bu noktada, nöbetçi öğretmenlerin tutum ve söylemlerinden hareketle öğrencilerin örtük olarak okul kurallarını öğrendikleri, ya da okul kurallarıyla bağdaşmayan bazı davranışlarını düzelterek istendik davranışlar geliştirdikleri söylenebilir. Katılımcıların kullandıkları metaforlar ve gerekçelerden bazıları aşağıda yer almıştır:

K. 165- “Nöbetçi öğretmen zamanlayıcıya benzer. Çünkü Her ikisi de gün içerisinde bize bazı hatta bir çok şeyi yapmamızı hatırlatır.” (Lise, 10. Sınıf, Kız)

K.180- “Nöbetçi öğretmen güvenlik görevlisine benzer. Çünkü çocuklara ne yapılması ve ne yapılmaması gerektiğini bildirir.” (Lise, 9. Sınıf, Kız)

K.192- “Nöbetçi öğretmen gözetmene benzer. Çünkü Nöbet tuttuğu yerde etrafı gözlemleyerek yanlış bulduğu şeyleri düzen içinde tutmaktan sorumlu.” (Lise, 10. Sınıf, Kız)

K. 254- “Nöbetçi öğretmen ahlak kurallarına benzer. ÇÜNKÜ Koridorda koşmayınız Çok bağırmanız gibi cümleler söylerler.” (Ortaokul, 7. Sınıf, Kız)

“Okul Kurallarını Öğrenme” temasıyla öğrencilerin; nöbetçi öğretmenlerin teneffüsler sırasında verdikleri talimatlar neticesinde okulda neyin yapılabilir, neyin yapılamaz olduğunu öğrendikleri söylenebilir. Okul, bireyin kendine güveni noktasında da önemli bir yere sahiptir. Sınıfta yapılan etkinlikler sonucunda öğrenciler öğretmenleri tarafından yaptıkları işi ne kadar iyi yaptıklarına dair dönüt alırlar. Öğretmenler doğrudan bir öğrenciye herhangi bir konuda dönüt vermese bile, öğrenciler aynı şartlar altında sınıf arkadaşlarının davranışlarının ne tür sonuçlar doğurduğuna bakarak da çıkarımlarda bulunabilir (Dreeben, 1967). Dolayısıyla öğrencinin okul kurallarını örtük olarak öğrenmesi için doğrudan öğrenciye söylenen bir talimat yeterli olabileceği gibi, diğer öğrencilere söylenen uyarılarla da okul kuralları öğrenciler tarafından dolaylı olarak öğrenilebilir. Bu durum neticesinde de nöbetçi öğretmenler teneffüs sırasında daha az problemle karşılaşabilir. Öğretmenin söylediği “Koridorda koşulmaz!” ifadesi öğrencilerin bu davranıştan kaçınmasına yol açabilir ve bu uyarı koşma sırasında yaşanabilecek olası tehlikeleri önleyebilir. Bayındır (2015) çalışmasında öğretmenlerin yarısından fazlasının yaptıkları görev ile öğrencilerin sosyal, kültürel, akademik, fiziksel ve psikolojik gelişimlerine engel teşkil edecek davranışları düzelttiklerini belirttikleri bulgusuna ulaşmıştır. Araştırmacı, bu durumun nöbetçi öğretmenlerin nöbet görevini sadece öğrenci kontrolü olarak görmemesiyle ilgili olabileceğini belirtmiştir. Gündoğdu (2015) çalışmasında öğretmenlerin nöbetçi öğretmenlikle okulun kontrolünü sağladıkları görüşüne ulaşmıştır. Özbilen ve Günay (2017), öğretmenlerin nöbet görevinin istenmeyen

öğrenci davranışlarını kontrol altına alabilme açısından gerekli olduğunu ifade ettiklerini ve nöbet görevinin olumsuz öğrenci davranışlarını uyardığını kapsadığını belirttikleri sonucuna ulaşmışlardır. Yapılan bu çalışmalardaki bulgular okul kurallarını öğrenme teması kapsamında değerlendirilebilir. Sonuç olarak, öğrenciler teneffüsler esnasında kendilerinin ve arkadaşlarının istenmeyen davranışlarına ilişkin nöbetçi öğretmenlerden aldıkları dönütler ve uyarılar neticesinde okul kuralları hakkında örtük bir öğrenme gerçekleştirebilirler. Bu noktada, okuldaki farklı nöbetçi öğretmenler tarafından istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin benzer uyarı ve dönütlerin yapılması örtük olarak öğrencilerin okul kurallarını pekiştirmelerine de yol açabilir.

4.2.8. Özgürlüğün Kısıtlanması

Öğrenciler tarafından yazılan metaforların gerekçeleri incelendiğinde 14 katılımcının yanıtları “Özgürlüğün Kısıtlanması” temasına uygun görülmüştür. Nöbetçi öğretmenle ilgili yazılan metaforların gerekçelerinde öğrencilerin birtakım hareketlerinin kısıtlandığının ya da engellendiğinin ifade edildiği görülmüştür. Bu öğrencilerin ifadelerinden nöbetçi öğretmenin varlığının ya da müdahalelerinin özgürlüklerini kısıtladığını düşündükleri anlaşılmaktadır. Bu açıdan öğrencilerin örtük olarak okulda uyulması gereken bazı kuralların olduğunu ve her istediklerini yapma özgürlüklerinin kısıtlandığını öğrendikleri söylenebilir. Katılımcılardan aktarılan bazı örnek ifadeler aşağıda verilmiştir:

K. 56- “Nöbetçi öğretmen hapisanedeki gardiyanlara benzer ÇÜNKÜ Herşeye karışıyorlar topumuzu alıyorlar kosmamızı engelliyorlar.” (Ortaokul, 7. Sınıf, Erkek)

K. 72- “Nöbetçi öğretmen çobana benzer. Çünkü Çocukları çoban misali sınıfa sokar.” (Ortaokul, 7. Sınıf, Kız)

K. 118- “Nöbetçi öğretmen gardiyana benzer. Çünkü Koridorda koşturtmuyor.” (Ortaokul, 6. Sınıf, Erkek)

K. 134- “Nöbetçi öğretmen bekçiye benzer. Çünkü tuvalete baskın atıyorlar.” (Lise, 11. Sınıf, Erkek)

K. 264- “Nöbetçi öğretmen 8 Patlamaya hazır bir yanardağa benzer. Çünkü Koşan öğrencileri, saçlı bağı olmayan kızları, kot pantolon ile gezen öğrencileri müdürün odasında götürmek ile yükümlü olduğu düşünür. (Ortaokul, 8. Sınıf, Kız)

“Özgürlüğün Kısıtlanması” teması incelendiğinde bazı öğrencilerin kendilerini rahat hissetmedikleri, okulda nöbetçi öğretmenin varlığından rahatsızlık duydukları göze çarpmaktadır. Öğrencilerin kullandıkları ifadelerden kendilerini nöbetçi öğretmenin yanında huzurlu hissetmediği düşünülebilir. Ayyıldız ve Akın (2016) da yaptıkları çalışmada öğretmenlerin nöbet tutmasının öğrencilerde daima gözetlenme hissi ile baskı ve tedirginlik hissine yol açabileceği bulgusuna ulaşmışlardır. Bu bulgunun bu araştırmada elde edilen temayla uyumlu olduğu söylenebilir. Gündoğdu ve diğerleri (2015) ise çalışmasında teneffüs süresinin kısa olması sebebiyle öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayamadığı ve bu durumun öğrencilerde derse geç girme davranışına yol açtığı bulgusuna ulaşmışlardır. Bu durum öğrencilerin tuvalete gitme, su alma, yemek yeme gibi ihtiyaçlarını dahi kısıtlı bir sürede gerçekleştirmek zorunda oldukları için öğrenci zili çaldığında sınıfa girme davranışlarını olumsuz yönde etkileyebilir ve öğrenciler o sürenin dışına çıkmak istediklerinde de engellendikleri için özgürlüklerinin kısıtlandığı hissini yaşayabilirler. Benzer bir biçimde Yangın ve Dindar (2010) çalışmalarında öğretmenler okullarda teneffüs bitiş zili çaldığı halde öğrencilerin çoğunun sınıflarında beklemeyip koridorlarda gezmesinden rahatsız olduklarını ve kendi çabaları ile bu durumun üstesinden gelmeye çalıştıklarını dile getirdiklerini ortaya çıkarmışlardır. Bir başka açıdan bakıldığında ise teneffüs süresinin azlığı özellikle çok katlı binalarda öğrencilerin bahçe gibi rahatlıkla koşabileceği alanlara çıkmaya değmeyecek kadar az zamanları olduğunu düşündükleri için koridorlarda koşarak fiziksel ihtiyaçlarını karşılama gereksinimleri duymalarına yol açabilir. Bu durum da nöbetçi öğretmenler tarafından sıklıkla uyarılıyor olmalarına sebep olabilir. Sonuç olarak öğrencilerin nöbetçi öğretmenlerin varlığı ya da uyarıları neticesinde özgürlüklerinin kısıtlandığını düşündükleri bulgusuna ulaşılmıştır. Bu durum örtük program kapsamında öğrencilerde okulda uyulması gereken kurallar olduğunu fark etmeleri ve okul ortamında her davranışın kabul görmediğini öğrenmelerine yol açabilir.

4.2.9. Dıştan Denetim

Öğrenciler tarafından yazılan metaforların gerekçeleri incelendiğinde sekiz

katılımcının yanıtları “Dıştan Denetim” temasıyla ele alınmıştır. Öğrencilerden bazıları nöbetçi öğretmenin varlığından kaçınma eğilimi içinde olduğunu ya da onun varlığının davranışları üzerinde etkisi olduğunu ifade etmiştir. Bu öğrencilerin cezadan kaçmak adına nöbetçi öğretmenden uzaklaştıkları, yaptıkları iş ile ilgili olarak da yakalandıkları takdirde ceza alacaklarını düşündükleri dikkat çekmektedir. Bu açıdan bazı öğrencilerin istedik davranışları sadece bir öğretmenin onayını almak ya da olası yaptırımlardan kaçınmak amacıyla yaptıkları, dolayısıyla dışsal güdülenmeyi öğrendikleri söylenebilir. Bu temaya uygun örnekler aşağıda yer almaktadır:

K. 39- “Nöbetçi öğretmen Çınar’a benzer. Çünkü Görmesekte gölgesi yeter.”
(Ortaokul, 7. Sınıf, Erkek)

K. 147- “Nöbetçi öğretmen trafik polisine benzer. ÇÜNKÜ Yakalanırsan ceza yersin.” (Lise, 9. Sınıf, Kız)

K. 195- “Nöbetçi öğretmen korkuluğa benzer. Çünkü öğrenciler onu görünce kaçar.” (Lise, 10. Sınıf, Kız)

“Dıştan Denetim” temasında katılımcıların kullandıkları metafor gerekçelerinde öğrencilerin nöbetçi öğretmenin bulunduğu ortamdaki kaçma eğilimi göze çarpmaktadır. Bu da davranışın yanlış olup olmaması değil, öğretmenin yanında o davranışı yapmanın yanlış olduğu şeklinde bir yanılgıdan kaynaklanıyor olabilir. Öğrencilerden istenen doğru davranışı her koşul altında yapmasıdır. Öğretmenin denetimi altında istedik davranışlar sergileyen bir öğrenci, öğretmenin olmadığı bir ortamda aynı davranışları sergilemiyorsa, öğrencinin içten denetimli olmadığı, yani istedik davranışı içsel motivasyonla sergilemediği söylenebilir. Dreeben (1967) öğrencilerin okulda yaşadıkları deneyimler neticesinde belirli özelliklere sahip sosyal bir durumla nasıl başa çıkacaklarının alternatif yollarını öğrendiklerini iddia eder. Küfür etme davranışı neticesinde öğretmenin kızdığına şahit olan bir öğrenci, küfür etme davranışını öğretmenin olmadığı ortamlarda devam ettirme eğilimine girebilir. Sosyoloji ve psikoloji literatüründe, açıkça belirtilmese ya da bir dayatma olmasa da insanların sosyal ortamları değişince düşüncelerinin ve davranış biçimlerinin de değiştiğine dair pek çok araştırma vardır (Dreeben, 1976). Örneğin, bir öğrencinin sınıfta, boş derste veya teneffüslerde sadece arkadaşları ile birlikteyken kullandığı dil ile öğretmenin sınıfa girmesinden sonra kullandığı dil önemli ölçüde farklılık gösterebilir. Bu durum da bazı

öğrencilerin nöbetçi öğretmenin yanında arkadaşlarının yanında davrandıklarından daha farklı davranışlar içinde olmasını açıklamaktadır. Bu temada da öğrencilerin nöbetçi öğretmenlerin yanında farklı davrandıkları ve nöbetçi öğretmenden kaçınma eğilimi içinde oldukları dikkati çekmektedir. Bu davranış içindeki öğrencilerin örtük program kapsamında dıştan denetimi öğrendikleri yani öğretmenin verebileceği bir cezadan kaçınmaya çalıştıkları ya da öğretmenin beğenisini kazanmak adına onun yanında istendik davranışlar sergilemeye çalıştıkları görülmektedir.

4.2.10. Adil Olma

Öğrenciler tarafından üretilen metaforların gerekçelerinden hareketle altı katılımcı tarafından verilen cevapların “Adil Olma” temasına uygun olduğu görülmüştür. Öğrencilerden bazıları, bir çatışma, kavga, münakaşa durumunda öğretmenin adil bir şekilde duruma müdahale ederek haklıyla haksızı, suçluyla suçsuzu ayırt edebildiğini ifade etmiştir. Katılımcıların kullandıkları metaforlara bakıldığında öğrencilerin, nöbetçi öğretmenin olayları objektif bir şekilde gözlemleyerek kimin haklı kimin haksız olduğunu belirleyebildiğini ve öğrencilere adil davrandığını algıladıkları anlaşılmaktadır. Bu açıdan nöbetçi öğretmenlerin bu tür davranışlarının öğrencilerde örtük olarak öğretmenlerin adil insanlar olduğunu öğrenmelerini sağladığı söylenebilir. Adil olarak algılanan nöbetçi öğretmenlerin ise öğrencilerde adalet duygusunun gelişmesine örnek teşkil edebilecekleri düşünülebilir. Bu temaya ait bazı katılımcı görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

K. 198- “Nöbetçi öğretmen kameraya benzer. Çünkü Olan her Olayı,kavgayı vb. şeyleri tarafsız bir şekilde görmesi ve müdahale etmesi gerekir.” (Lise, 10. Sınıf, Kız)

K. 255- “Nöbetçi öğretmen Güneş benzer. Çünkü Güneş etrafına ışık saçar. Nöbetçi öğretmen de etrafında adaleti sağlar. Ben de böyle cevap vermeyi düşündüm.” (Ortaokul, 6. Sınıf, Erkek)

K. 268- “Nöbetçi öğretmen dinleyen birine benzer. Çünkü Kavga olursa iki tarafıda dinler.” (Ortaokul, 8. Sınıf, Kız)

“Adil Olma” temasında öğretmenlerin nöbet görevleri sırasında yaşanan olaylara müdahale şeklindeki tarafsızlık öğrenciler tarafından metafor gerekçelerinde belirtilmiştir. Nöbetçi öğretmenin okul ortamında yaşanan olayları iyi gözlemleyerek öğrenciler arasında haklı ve haksız dengesini gözetmesi ve olaylara tarafsız bir şekilde müdahale etmesi, öğrencilerde adil olmanın önemi konusunda örtük bir öğrenmeye yol açabilir. Bu noktada da öğrencilerin adil davranan nöbetçi öğretmene karşı hissettikleri olumlu duyguların, ders içinde öğretmenle kurdukları iletişimde de etkili olabileceği söylenebilir. Bununla birlikte Hayat Bilgisi Öğretim Programı’nda (MEB, 2018) adalet değeri; dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlikle birlikte kök değerler arasında gösterilmektedir. Öğretim programında kök değerler arasında yer alan adalet değerinin öğrencilere aynı zamanda nöbetçi öğretmenler aracılığıyla örtük bir şekilde aktarılması, bu değer pekiştirilmesi ve kazandırılması açısından da fayda sağlayabilir. Nöbetçi öğretmenlerin adil tutum ve davranışlarından hareketle öğrencilerin bu değeri kazanması, onların toplumsal hayatta da tarafsız olma, adaleti sağlama gibi davranışları sergilemesine yol açabilir.

4.2.11. Duyarsızlık

Öğrenciler tarafından yazılan metaforların gerekçeleri incelendiğinde 5 katılımcının görüşleri “Duyarsızlık” teması altında ele alınmıştır. Bazı öğrenciler şikayetler, kaza, yaralanma, kavga ve münakaşa gibi nöbetçi öğretmenin müdahale etmesi gereken durumlarda nöbetçi öğretmenin bunları görmediğini, görmezden geldiğini, müdahale etmediğini, öğrencilere yardım etmediğini ifade etmişlerdir. Bu tür durumlara şahit olan öğrenciler nöbetçi öğretmenin görevini yerine getirmediğini, öğrencilere ihtiyaç duydukları anda yardım etmediğini algılamaktadır. Bu açıdan nöbetçi öğretmenlerin bu tür davranışları, öğrencilerin örtük olarak öğretmenlerin ihtiyaç halinde insanlara yardım etmeyen ya da sorumluluklarını yerine getirmeyen kişiler olduğunu düşünmelerine neden olabilir. Ayrıca öğretmenlerle ilgili bu duyarsızlık algısının öğrencilerde de örtük olarak görevini yerine getirmeme ya da sorunlar karşısında duyarsız kalma gibi olumsuz davranışların gelişmesine neden olabileceği söylenebilir. Bu temayla ilgili verilen örneklerin bazılarını aşağıda yer verilmiştir:

K. 156- “Nöbetçi öğretmen hırsıza benzer. Çünkü Hiçbir şey yapmadığı ve hiçbir işe yaramadığı halde para alır.” (Lise, 11. Sınıf, Kız)

K. 181- “Nöbetçi öğretmen kaktüse benzer, ÇÜNKÜ Sadece görevi zil çalana kadardır ve çoğunlukla olaylara müdahil olmaz.” (Lise, 10. Sınıf, Erkek)

K. 226- “Nöbetçi öğretmen kimi zaman vaktinde ötmeyen horoza Öğrenci hatalarını bazen görür bazen görmezden gelir görse de gerekli işlemi uygulamaz (her öğretmen için değil bir takım öğretmenler için geçerli bir ifadedir).” (Lise, 11. Sınıf, Erkek)

“Duyarsızlık” teması araştırma sonucunda ortaya çıkan olumsuz içerikli temalardan biridir. Bazı katılımcılar nöbetçi öğretmenlerin tepki vermesini beklerken öğretmenlerin tepkisiz kaldığına şahit olduklarını ifade etmişlerdir. Öğrenciler okulda zorda kaldıkları durumlarda öğretmenlerinin onlara destek olmasını ister. Ancak öğretmenlerin ihtiyaç halinde öğrencileri görmezden gelmeleri, öğretmen-öğrenci arasındaki güven bağının sarsılmasına yol açabilir. Öte yandan bir sorun karşısında nöbetçi öğretmenin duyarsız davrandığına şahit olan bir öğrenci, benzer şekilde sorun yaşadığında öğretmenin tepkisiz kalacağına inanarak olumsuz durumlar karşısında sessiz kalma yoluna da gidebilir. Bu da uzun süreçte öğretmen-öğrenci bağının kopmasına yol açabilir. Okulda küçük yaşlarda öğrenilen sessiz kalma ve duyarsızlık davranışlarının da toplum ve iş hayatında devam etmesinin ise birtakım olumsuz sonuçlar doğurabileceği söylenebilir. Ayyıldız ve Akın (2016) çalışmalarında öğretmenlerin nöbet uygulamasının kendilerinde zihinsel ve fiziksel yorgunluğa yol açtığını ve bu durumun da performanslarında düşüş yaşamalarına sebep olduğunu ifade ettikleri bulgusuna ulaşmışlardır. Gündoğdu ve diğerleri (2015) çalışmalarında öğretmenlerin nöbet günlerinde yeterince dinlenemedikleri gerekçesiyle fiziksel ve zihinsel yorgunluk yaşadıkları bulgusuna ulaşmışlardır. Gündoğdu ve diğerleri aynı çalışmada öğretmenlerin nöbet günlerinde derslerinin olmamasını ya da az sayıda olmasını önerdiklerini de dile getirmişlerdir. Bu bulgular neticesinde duyarsızlık temasında öne çıkan öğretmenlerin ilgisiz olma hallerinin gün içindeki iş yoğunlukları nedeniyle performanslarının düştüğü anlara denk geldiği düşünülebilir. Nöbet süresi içinde yorulan öğretmenler bazı olayları görmezden geliyor olabilir. Öte yandan bazı katılımcılar nöbetçi öğretmenlikteki davranışların öğretmenden öğretmene değişebileceğini ima etmişlerdir. Bu durum nöbetçi öğretmenlikle ilgili öğretmenlerin algı ve davranış farklılıklarından kaynaklanıyor olabilir. Araştırma sonucunda elde edilen temalar içinde en az frekansa sahip olan “Duyarsızlık” temasında öğrencilerin nöbetçi

öğretmenlerin müdahale edilmesi gerektiğini düşündükleri bazı durumlarda öğretmenin o durumu görmezden geldiği ya da müdahale etmediği ortaya çıkmıştır. Bu duruma şahit olan öğrenciler örtük program kapsamında nöbetçi öğretmenin ihtiyaç halinde yardım etmeyen, sorumluluğunu yerine getirmeyen bireyler olduğunu düşünebilir. Nöbetçi öğretmenlerin bu davranışlarına şahit olan öğrenciler sorumluluklarını yerine getirmemeyi ya da yaşanan sorunlar karşısında duyarsız kalmayı örtük olarak öğreniyor olabilirler.

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Ortaokul ve lise öğrencilerinin nöbetçi öğretmen algılarının neler olduğunu ve bu algıların örtük program açısından keşfedilmesini amaçlayan çalışmanın bu bölümünde araştırmanın bulgularına dayalı olarak sonuçlar özetlenmiş, bulgulardan hareketle uygulayıcılar ve araştırmacılar için önerilere yer verilmiştir.

5.1.Sonuçlar

5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmada öncelikli olarak ortaokul ve lise öğrencilerinin nöbetçi öğretmenlere ilişkin algılarının metaforlar yoluyla ortaya konması amaçlanmıştır. Bu amaçla 286 öğrenciye uygulanan yarı yapılandırılmış anketten elde edilen veriler içerik analizi kullanılarak incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda öğrenciler tarafından oluşturulan metaforlar olumlu metaforlar ve olumsuz metaforlar olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir. Araştırma sonucunda ortaya çıkan 99 farklı olumlu metaforun katılımcılar tarafından toplam 249 kez tekrarlandığı belirlenmiştir. Öğrencilerin nöbetçi öğretmen için en sık kullandıkları olumlu metaforların güvenlik, polis, bekçi anne- baba, asker metaforları olduğu görülmüştür. Olumlu metaforlarda öğrencilerin sıklıkla güvenlik, bekçi, asker, koruyucu, gardiyan gibi güvenlik hizmetleri veren meslek gruplarına başvurdukları tespit edilmiştir. Öğrencilerin bu metaforları seçmesi, nöbetçi öğretmenlerin daha çok öğrencileri koruyan bir görevli gibi görülmesi ile açıklanabilir. Öte yandan öğrencilerin anne- baba, ebeveyn, aile, abla gibi metaforları da nöbetçi öğretmeni tanımlarken tercih ettikleri görülmektedir. Bu noktada ise öğrencilerin nöbetçi öğretmenleri ailesi gibi gördükleri söylenebilir. Öğrenciler tarafından yazılan metaforların içinde bulunan kitap, alim insan, danışman, internet, bilgi dolu torba gibi ifadelerin ise nöbetçi öğretmenlerin öğrenciler gözünde bilgili insanlar olmasıyla ve bu bilgileri kullanarak öğrencilere rehberlik etmesiyle açıklanabilir.

Öğrenciler tarafından oluşturulan metaforlardan 31'i ise olumsuz metaforlar kategorisinde yer almıştır ve katılımcılar tarafından 40 kez kullanılmıştır. Öğrencilerin nöbetçi öğretmeni tanımlamak için tercih ettikleri ifadelerden olumsuz metaforlar incelendiğinde, en sık kullanılan ifadelerin gardiyan ve bekçi olduğu tespit edilmiştir. Gardiyan ve bekçi ifadelerinin olumlu metaforlarda da yer aldığı görülmektedir. Ancak öğrenciler tarafından nöbetçi öğretmeni tanımlarken kullanılan bu ifadelerin gerekçeleri birbirinden farklıdır. Bu sebeple aynı ifadeler kullanılsa da farklı anlamlar ifade ettikleri söylenebilir. Öğrenciler bu kategoride yer alan gardiyan ve bekçi ifadelerini açıklarken nöbetçi öğretmenlerin yanında kendilerini rahat hissetmedikleri, adeta göz hapsinde olduklarına inandıkları, nöbetçi öğretmenlerin varlığından rahatsızlık duyduklarını dile getirmişlerdir.

Öğrenciler tarafından nöbetçi öğretmeni tanımlarken kullanılan ifadeler incelendiğinde olumlu metaforların (n=99), olumsuz metaforlardan (n= 31) fazla kullanıldığı görülmüştür. Benzer bir biçimde kullanılan metaforların sıklığı açısından da olumlu metaforların (f=249), olumsuz metaforlardan (f=40) fazla olduğu dikkati çekmektedir. Bu durum ise araştırmaya katılan öğrencilerin nöbetçi öğretmenlerle olan ilişkilerinde daha fazla olumlu yaşantıya sahip olmaları ile açıklanabilir.

5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Ortaokul ve lise öğrencilerinin nöbetçi öğretmene yönelik algılarının örtük program açısından keşfedilmesini amaçlayan ikinci alt probleme ilişkin analizler sonucunda öğrencilerin nöbetçi öğretmenlerle yaşantıları sonucu örtük program kapsamında bazı olumlu ve olumsuz öğrenmeler edindiği söylenebilir. Ulaşılan 11 temadan güven verme, görev bilinci ve çalışkanlık, yardımseverlik, rehberlik, bilgili olma, okul kurallarını öğrenme ve adil olma temalarının öğrencilerde olumlu öğrenmelere; öğretmene yönelik olumsuz tutum, özgürlüğün kısıtlanması, dıştan denetim ve duyarsızlık temalarının ise öğrencilerde olumsuz öğrenmelere yol açtığı tespit edilmiştir.

Öğrencilerde olumlu öğrenmelere yol açtığı düşünülen temalardan güven verme temasında nöbetçi öğretmenin varlığıyla ya da olaylara müdahale şekliyle, öğrencilerin ders dışındaki zamanlarda da örtük olarak güvende olduklarını öğrendikleri görülmüştür.

Görev bilinci ve çalışkanlık temasında nöbetçi öğretmenlerin işlerini titizlikle ve çalışkanlıkla yaptığı ve bu durumun da öğrencilerde örtük olarak verilen sorumlulukları yerine getirme ve çalışkanlığa yol açabileceği şeklinde yorum yapılmıştır. Görev bilincine sahip ve çalışkan nöbetçi öğretmenlerin varlığı ile öğrencilerin kendini güvende hissetmesi arasında bir ilişki olabilir. Yardımseverlik teması ile öğrencilerin nöbetçi öğretmenlerin yardımsever olduğunu ve kendilerinin de nöbetçi öğretmenleri model olarak yardımsever olabileceğini örtük olarak öğrenmelerine yol açabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Rehberlik temasında nöbetçi öğretmenlerin nöbet sırasında öğrencilere danışmanlık yaptığı ve onlara yol gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bilgili olma temasında nöbetçi öğretmenlerin bilgi ile dolu olduğu ve bu bilgiyi öğrencilerle paylaştığı görülmüştür. Bilgi paylaşımı içinde olan nöbetçi öğretmen ile öğrenciler örtük olarak bilgili olmanın önemini kavrayabilirler ve bilgili olmayı taklit edebilirler. Okul kurallarını öğrenme teması ile öğrencilerin nöbetçi öğretmenlerin uyarıları neticesinde bazı okul kurallarını örtük olarak öğrendikleri sonucuna ulaşılmıştır. Adil olma teması ile öğrencilerin, nöbetçi öğretmenlerin bazı durumlara müdahalesinde adil davrandığı için, onların adil insanlar olduğunu düşündükleri ve öğrencilerin nöbetçi öğretmeni kendilerine model olarak adil olmayı örtük olarak öğrenebilecekleri tespit edilmiştir.

Nöbetçi öğretmenlere ilişkin öğrenci algılarının ortaya çıkarıldığı 11 temadan dördünün olumsuz öğrenmelere yol açtığı ortaya çıkarılmıştır. Ulaşılan olumsuz temalardan öğretmene yönelik olumsuz tutum temasında nöbetçi öğretmenlerin bazı olumsuz davranışlarının öğrencilerde nöbetçi öğretmene karşı olumsuz tutuma yol açabildiği tespit edilmiştir. Özgürlüğün kısıtlanması teması ile öğrencilerin nöbetçi öğretmenin varlığı ya da uyarıları aracılığıyla okul içinde her istediklerini yapamayacaklarını örtük olarak öğrendikleri sonucuna ulaşılmıştır. Dıştan denetimlilik teması ile öğrencilerin nöbetçi öğretmen yanında daha akıllı bir öğrenci imajı çizmeye çalıştığı ya da nöbetçi öğretmenin bulunduğu yerden uzaklaşmaya çalıştığı tespit edilmiştir. Bu öğrencilerin öğretmen onayı almak ya da olası yaptırımlardan kaçınmak için dışsal denetimi örtük olarak öğrenmiş olabilecekleri ortaya çıkmıştır. Son tema olan duyarsızlık teması ile öğrenciler nöbetçi öğretmenlerin bazı durumlar karşısında duyarsız olması sebebiyle sorumluluklarını yerine getirmediklerini belirtmişlerdir. Dolayısıyla öğrencilerin de sorumluluklarını yerine getirmemeyi ve bazı olaylar karşısında duyarsız kalmayı örtük olarak öğrenebilecekleri sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak nöbetçi öğretmenliğin sadece öğretmene verilmiş bir vazife olarak görülmemesi gerekir. Çünkü nöbetçi öğretmenlik uygulaması örtük program kapsamında öğrencilerde öğrenmelere neden olmaktadır. Nöbetçi öğretmenler nöbet vazifesini yaparken öğretmenlikle ilgili görevlerine de devam etmektedirler. Öğrencilerin nöbetçi öğretmenlerin kendilerine ihtiyaç duydukları anlarda rehberlik ettiklerini, sordukları sorulara cevaplar verdiklerini ifade etmesi de bu kanıyı desteklemektedir. Nöbetçi öğretmenlerin yardımsever, adil, çalışkan ve bilgili olmaları, görevlerini titizlikle yerine getirmeleri öğrenciler tarafından model alınmakta ve taklit edilmektedir. Nöbetçi öğretmenlerin yaptıkları uyarılar, hem yaşanabilecek olumsuz durumların önüne geçmekte hem de öğrencilerin okul kurallarını benimsemelerine yol açmaktadır. Ayrıca Hayat Bilgisi Öğretim Programı'nda (MEB, 2018) belirtilen kök değerler arasında yer alan adalet, sevgi, sorumluluk ve yardımseverlik değerlerinin öğrenciler tarafından örtük olarak öğrenilmesinde nöbetçi öğretmenlik uygulamasının katkı sağladığı görülmektedir. Öte yandan nöbetçi öğretmenlerin olumsuz bazı davranışlar içinde bulunması öğrencilerin öğretmenlere yönelik olumsuz tutuma sahip olmasına yol açabilir. Ayrıca nöbetçi öğretmene yönelik olan bu olumsuz tutum, aynı öğretmenin girdiği derslerde de öğrencinin ders içi motivasyonuna olumsuz yönde yansiyabilir. Nöbetçi öğretmenlerin gerekli müdahaleyi yapmaması ise öğrencilerin nöbetçi öğretmenlerin duyarsız oluşuna ve göreviyle ilgili sorumlulukları yerine getirmediğine inanmasına yol açabilir. Bu durumda ise öğrencilerin kendilerinin de nöbetçi öğretmeni örtük olarak model alıp müdahale etmeleri ve sorumluluk almaları gereken bazı durumlarda duyarsız kalmalarına yol açabilmektedir. Nöbetçi öğretmenlerin öğrencilerde gerçekleşmesine katkı sağladıkları tüm bu öğrenmeler örtük program kapsamında değerlendirilebilir.

5.2. Öneriler

5.2.1 Uygulayıcılar İçin Öneriler

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar neticesinde uygulayıcılara yönelik aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- Bu araştırma ile nöbetçi öğretmenliğin öğrenciler için ne anlam ifade ettiği ve öğrencilerde örtük program açısından neden olabileceği olumlu ve olumsuz öğrenmelerin neler olabileceği ortaya çıkarılmıştır. Farkındalık oluşturmak

adına, öğretmenlere nöbetçi öğretmenliğin öğrenci nezdinde ne anlama geldiği ile ilgili seminerler verilebilir.

- Bazı öğrenciler nöbetçi öğretmenin bazı durumlarda duyarsız kaldığını ifade etmişlerdir. Bu duyarsızlığın öğretmene verilen fazla iş yükünün bir yansıması olabileceği göz önünde bulundurulduğunda nöbetçi öğretmenin iş yükünü azaltmak amacıyla nöbetçi öğretmene yardım edebilecek kişiler (sağlık personeli, okul polisi, güvenlik ekipleri gibi) okullarda görevlendirilebilir.
- Duyarsızlık temasında, öğrenciler öğretmenlerin müdahale edilmesi beklenen bazı durumlarda tepkide bulunmadığını dile getirmişlerdir. Nöbetçi öğretmenlerin nöbet görevinin yoruculuğu sebebiyle duyarsızlaşabileceği göz önünde bulundurulduğunda; öğretmenlerin tüm gün nöbet tutmaları yerine, nöbet görevi öğretmenin okulda bulunduğu günlere yayılabilir. Bu durum aynı zamanda nöbetçi öğretmenlerin öğrencilerle daha fazla pozitif yönde iletişim kurmasına da katkı sağlayabilir.
- Bu araştırmada nöbetçi öğretmenler arası uygulama farklılıkları olduğunu düşünen öğrenciler bulunmaktadır. Nöbetçi öğretmenlerin nöbet görevleri esnasında tutarlı ve doğru davranışlar sergileyebilmelerini sağlamak için belli başlı sorunlarla ilgili olarak bir standartlaştırmaya gidilebilir. Böylelikle olası davranışlar ve alınması gereken önlemler konusunda okulda bir bütünlük sağlanmış olur. Örneğin, Bakanlık tarafından nöbetçi öğretmenlerin nöbet esnasında karşılaştığı en yaygın durumlar (kavga, öğrenci zili ile birlikte sınıfa geçmeyen öğrenciler vb.) ve bu durumlarla nasıl baş edilebileceğine dair bir yönerge hazırlanabilir.
- Araştırma sonucunda öğrencilerin nöbetçi öğretmenlerden okul kurallarını öğrendikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Bu noktada, okuldaki farklı nöbetçi öğretmenlerin istenmeyen davranışlara yönelik benzer uyarı ve dönütler vermesi öğrencilerin okul kurallarını tam anlamıyla öğrenmeleri açısından önem kazanmaktadır. Dolayısıyla öğretmenlerin okulda istenmeyen davranışlara yönelik aynı tavır ve tutum içinde olmalarını sağlamak adına eğitim öğretim yılı başında düzenlenen öğretmenler kurulu toplantısında bu durum gündeme alınabilir.

- Araştırma sonucunda ortaya çıkan temalardan biri de özgürlüğün kısıtlanması temasıdır. Özellikle çok katlı binalarda teneffüs sürelerinin az olması sebebiyle öğrenciler teneffüs sürelerinin bahçe gibi rahat hareket edebilecekleri alanlara inmeye değmeyecek kadar kısa olduğunu düşünüp oyun ihtiyaçlarını koridorlarda koşarak karşılama eğilimi içine girebilmektedirler. Nöbetçi öğretmenler ise herhangi bir kaza yaşanmaması için öğrencileri uyarmakta ve bu durum öğrenciler tarafından özgürlüklerinin kısıtlandığı şeklinde bir algıya yol açabilmektedir. Bu noktada okulun fiziksel özellikleri göz önünde bulundurularak, teneffüs süreleri öğrencilerin fiziksel ihtiyaçlarını karşılamalarına yetecek kadar uzatılabilir. Ayrıca yeni yapılacak okul binalarında dikey yerine, yatay mimarinin tercih edilmesi, okul bahçe ve alanlarının öğrencilerin eğlenme ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde tasarlanması bu sorunların yaşanmasını engelleyebilir.
- Nöbetçi öğretmene karşı öğrenciler tarafından olumsuz tutum geliştirildiği bulgusundan yola çıkılarak MEB tarafından tüm okullarda uygulanmak üzere belli standartlar dahilinde ‘Teneffüslerde Öğrencilerin Uyması Gereken Kurallar Listesi’ hazırlanıp yayınlanabilir ve bu kurallar listesi tüm öğrencilerin ve öğretmenlerin görebileceği yerlere asılarak nöbetçi öğretmenlerin öğrencileri uyardığı durumların, öğrenciler tarafından olumsuz algılanmasının önüne geçilebilir.
- Araştırmaya katılan bazı öğrencilerin nöbetçi öğretmenlerin sürekli kızan ya da bağırarak üslupları nedeniyle öğretmene yönelik olumsuz tutum içinde oldukları görülmektedir. Bunu önlemek üzere okul yöneticileri nöbetçi öğretmenleri öğrencilerle olan iletişimlerinde konusunda daha duyarlı davranışları konusunda bilgilendirebilir. Dönem başında yapılan öğretmenler kurulu toplantılarında gerekli açıklamalar yapılabilir.
- Araştırma sonucunda bazı öğrencilerin nöbetçi öğretmenleri disiplin kurulu ile ilişkilendirdikleri ve bu nedenle öğretmenlere ilişkin olumsuz tutum geliştirdikleri belirlenmiştir. Bu sorunu önlemek amacıyla nöbetçi öğretmenlere ders dışı istenmeyen davranışları nasıl önleyecekleri konusunda bir eğitim düzenlenebilir.

Öğretmenler müdahale etmek ve disipline yönlendirmek yerine önleyici yöntemler kullandıklarında olumsuz yaşantılar da azalacaktır.

5.2.2 Araştırmacılar İçin Öneriler

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar neticesinde araştırmacılara yönelik aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- Bu araştırmanın verileri metaforlar aracılığıyla toplanmıştır. Bundan sonra yapılacak araştırmalarda anket verileri yüz-yüze görüşme yöntemi kullanılarak toplanabilir. Ayrıca okul ortamında gözlemler yapılabileceği gibi varsa kamera kayıtları incelenerek veri çeşitliliği sağlanabilir.
- Bu araştırmada sadece öğrencilerin nöbetçi öğretmen algıları araştırılmıştır. Bir başka çalışmada hem öğrencilerden hem de öğretmenlerden veriler toplanabilir. Öğretmenlerin ve öğrencilerin nöbetçi öğretmene ilişkin algılarının benzerlik ve farklılıkları kıyaslanabilir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, E. (2011). *İlköğretim okullarında örtük program faaliyetlerinin saptanması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Akgün, E. (2016). Okul öncesi öğretmen adaylarının “çocuk” ve “okul öncesi öğretmeni” kavramına ilişkin metaforik algıları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(4), 1652-1672.
- Aksoy, M. E. (2010). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, 197-212
- Aktaş, H. H. (2016). *Students' views about and experiences at school: Investigating the role of cultural capital and hidden curriculum*. Unpublished master's thesis, METU Social Sciences, Ankara.
- Alacapınar, F. G. (2018). Meslek olarak öğretmenlik. M. Yavuz (Ed.), *Eğitim bilimine giriş*, (s.247- 274). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Alkan, M. F. (2017). Öğretmenlerin örtük program kavramına yönelik algılarının metaforlar aracılığıyla incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(9). 204-211.
- Arastaman, G. (2013). Eğitim ve fen edebiyat fakültesi öğrencilerinin öz-yeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (2), 205-217.
- Arıkan, A. (Temmuz, 2004). *Gizli müfredatı öğrenci deneyimleri yoluyla ortaya çıkarmak*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sunuldu, Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Arslan, M. M. M. (2018). Sınıf öğretmeni adaylarının ilkokullardaki okul güvenliğine ilişkin gözlemleri. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 607-620.
- Ateş, Ö. T. (2016). Öğrencilerin öğretmen ve okul metaforları. *International Journal of Contemporary Educational Studies*, 2(1), 78-93.
- Aydeş, S. S. (2015). *Okul yöneticilerinin öğretmene yönelik metaforik algıları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Aydoğdu, E. (2008). *İlköğretim okullarındaki öğrenci ve öğretmenlerin sahip oldukları okul algıları ile ideal okul algılarının metaforlar (mecazlar) yardımıyla analizi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- Ayyıldız, A. (2015) *Okul güvenliğinin sağlanmasında nöbetçi öğretmen uygulamasına ilişkin öğretmen görüşleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Ayyıldız, A., ve Akın, U. (2016) Okul güvenliğinin sağlanmasında nöbetçi öğretmen uygulamasına ilişkin öğretmen görüşleri. *Turkish Studies*, 11(3) ,345-370. Doi: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9246>
- Badley, K., & Van Brummelen, H. (Eds.). (2012). *Metaphors we teach by: how metaphors shape what we do in classrooms*. Eugene, Oregon: Wipf and Stock Publishers.
- Bain, L. L. (1985). The hidden curriculum re-examined. *Quest*, 37(2), 145-153.
- Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü (1965). Devlet memurları kanunu. *Resmi Gazete*, 12056. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12056.pdf> adresinden alınmıştır.
- Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü (2017). Olağanüstü hal kapsamında bazı tedbirler alınması hakkında kanun hükmünde kararname. *Resmi Gazete*, 30165. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/08/20170825.pdf> adresinden alınmıştır.
- Bayındır, N. (2015). Sınıf öğretmenlerinin okuldaki nöbet görevlerindeki öncelikli davranışları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(4), 199- 205.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi teknikler ve örnek çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Bloom, B. S. (1972). Innocence in education. *The School Review*, 80(3), 333-352.
- Büyükkaya, C. E. (2019). *Farklı okul düzeylerindeki öğrencilerin öğretmen kavramına yönelik metaforik algıları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyükoztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 6(4), 693-712.
- Cornbleth, C. (1984). Beyond hidden curriculum?. *J. Curriculum Studies*, 16(1), 29-36. Doi: 10.1080/0022027840160105
- Çakır, Z. D. (2019) *Çocuk, başarı, öğretmen ve okul kavramlarına ilişkin kültür kodları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Çelikten, M. (2006). Kültür ve öğretmen metaforları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(21), 269-283.
- Delice, O. E. ve Arslan, M. M. (2018). Koruyucu güvenlik önlemlerine yönelik okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşleri. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 54-71.
- Demir, M. (2013). *Eğitimci olmayan hizmetli personelin örtük program çerçevesinde öğrencilerin duyuşsal gelişimine olan etkisinin incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kilis.
- Demir, M. (2018). *Sosyal medya üzerinden gerçekleşen öğretmen- öğrenci etkileşiminin örtük program açısından incelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Demirel, Ö. (2013). *Eğitimde program geliştirme: Kuramdan uygulamaya* (20. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Dewey, J. (1938). *Experience and Education*. New York: Macmillan.
- Dreeben, R. (1967). The contribution of schooling to the learning of norms. *Harvard Educational Review*, 37(2), 211-237.
- Dreeben, R. (1976). The unwritten curriculum and its relation to values. *Journal of Curriculum Studies*, 8(2) 111-124 Doi: 10.1080/0022027760080203
- Egüz, Ş. ve Öntaş, T. (2018). Ortaokul öğrencilerinin öğretmen kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 79-91. Doi: 10.21666/muefd.336181
- Eren, A. ve Tekinarslan, E. (2013). Öğretmen, öğretme, öğrenme, öğretim materyali ve değerlendirmeye ilişkin metaforlar: yapısal bir analiz. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(3), 443-467.
- Gelişli, Y. (2018, Kasım). Öğretmenlik mesleği ve etik. S.M. Kenesbayev (Ed.), *Uluslararası eğitim ve bilim yenilikleri konferansı bilimsel ve metodolojik konferans bildirileri kitabı* (ss. 9-14). Almatı: Kazakistan. Erişim: <http://www.orleu-almobl.kz/attachments/article/1409/sbornik.pdf#page=9>
- Giorgi, A., & Giorgi, B. (2003). Phenomenology. In J. A. Smith (Ed.), *Qualitative psychology: A practical guide to research methods* (pp. 20-25). London: Sage Publications
- Giroux, H. A. & Penna, H. A. (1979). Social education in the classroom: the dynamics of the hidden curriculum, *Theory and Research in Social Education*, 3(1), 21-42.
- Goldman, J., L. (Ed). (2000). *Webster's new pocket dictionary*. Cleveland, Ohio: Wiley Publishing, Inc.

- Gömleksiz, M., Kilimci, S., Vural, R. A., Demir, Ö., Koçoğlu Ç. ve Erdal, E. (2008). Okul bahçeleri mercek altında: Şiddet ve çocuk hakları üzerine nitel bir çalışma. *İlköğretim Online*, 7(2), 273-287.
- Güler, A., Halıcıoğlu, M. B. ve Taşgın, S. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Günay, G. ve Özbilen, F. (2014). İlköğretim öğretmenlerinin okul nöbet görevleri üzerine bir değerlendirme. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 64-78.
- Gündoğdu, K., Saracaloğlu, A. S., Altın, M. ve Üstündağ, N. (2015). Okul nöbetlerinin öğretmen görüşleri doğrultusunda incelenmesi: Problemler ve öneriler. *İlköğretim online*, 14(1), 276-294. Doi: 10.17051/io.2015.66228
- Gürel, E. (2018). *İlköğretim öğrencilerinin İngilizce dersine ve İngilizce öğretmenine yönelik metaforik algılarının belirlenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Howitt, D. (2016). *Introduction to qualitative research methods in psychology (3rd ed.)*. London: Pearson.
- Jackson, P. W. (1990). *Life in classrooms*. New York & London: Teachers College Press.
- Jensen, D. (2006). Metaphors as a bridge to understanding educational and social contexts. *International Journal of Qualitative Methods*, 5(1), 36-54.
- Johnson, M. (1987). *The body in the mind*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Karakaya, C. (2019). *İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinde var olan okul, öğretmen ve okul yönetimi algılarının metaforlar yoluyla belirlenmesi: Giresun ili örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- Karakütük, K., Özbal, E. Ö. ve Sağlam, A. (2017). Okul yönetiminde okul güvenliğini sağlamak için yapılan uygulamalar konusunda öğretmen ve okul müdürlerinin görüşleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 1214-1232. Doi: <http://dx.doi.org/10.17860/mersinefd.343161>
- Kart, M. (2016). *Pedagojik formasyon öğrencileri ile eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmen kavramına ilişkin metaforik algıları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Kıral, B. ve Kepenekci, Y. K. (2018) Nöbetçi öğretmenlik uygulamasının çocuğun güvenliğini sağlamadaki etkililiğinin değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 694-713.

- Koç, E. S. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen ve öğretmenlik mesleği kavramlarına ilişkin metaforik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 47-72. Doi: 10.17679/iuefd.79408
- Kövecses, Z. (2010). *Metaphor: a practical introduction*. New York: Oxford University Press.
- Kövecses, Z. (2005). *Metaphor in culture: universality and variation*. New York: Cambridge University Press.
- Lakoff, G. & Johnsen, M. (2003). *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago press.
- Lakomski, G. (1988). Witches, weather gods, and phlogiston: The demise of the hidden curriculum. *Curriculum Inquiry*, 18(4), 451-463.
- Levine, P. M. (2005). Metaphors and images of classrooms. *Kappa Delta Pi Record*, 41(4), 172-175. Doi: 10.1080/00228958.2005.10532066
- Martin, J. R. (1976). What should we do with a hidden curriculum when we find one?. *Curriculum Inquiry*, 6(2), 135-151.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396. doi:10.1037/h0054346
- MEB. (2018). Hayat bilgisi dersi öğretim programı (İlkokul 1, 2 ve 3. Sınıflar). Ankara. <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018122171428547-HAYAT%20B%C4%B0LG%C4%B0S%C4%B0%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRAMI.pdf> adresinden alınmıştır.
- MEB. (1992). İlköğretim kurumları yönetmeliği. *Resmi Gazete*, 21166. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21166.pdf> adresinden alınmıştır.
- MEB. (1973). Milli eğitim temel kanunu. *Resmi Gazete*, 12, 2342. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> adresinden alınmıştır.
- MEB. (2018). Okul güvenlik personeli genelgesi, Ankara: Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1973.pdf> adresinden alınmıştır.
- MEB. (2014). Okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları yönetmeliği. *Resmi Gazete*, 29072. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1703.pdf> adresinden alınmıştır.
- MEB. (2013). Ortaöğretim kurumları yönetmeliği, *Resmi Gazete*, 28758. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/09/20130907.pdf> adresinden alınmıştır.
- MEB. (2019). Milli eğitim bakanlığı okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları yönetmeliğinde değişiklik yapılmasına dair yönetmelik, *Resmi Gazete*, 30827. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/07/20190710.pdf> adresinden alınmıştır.

- MEB. (2006a). Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri, Ankara. Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Genel Müdürlüğü.
https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/13161921_YYretmenlik_MesleY_i_Genel_YETERLYKLERi_onaylanan.pdf adresinden alınmıştır.
- MEB. (2006b). Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri. *Tebliğler Dergisi*, 2590.
<http://tebligler.meb.gov.tr/index.php/tuem-sayilar/finish/70-2006/212-2590-kas-m-2006> adresinden alınmıştır.
- MEB. (2017). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*, Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü: Ankara.
http://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/11115355_YYRETMENLYK_ME_SLEYY_GENEL_YETERLYKLERY.pdf adresinden alınmıştır.
- Miller, S. I. ve Fredericks M. (1988). Uses of metaphor: a qualitative case study, *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 1(3), 263-272. Doi: 10.1080/0951839900030104c
- Nikitina, L., & Furuoka, F. (2008). Measuring metaphors: A factor analysis of students' conceptions of language teachers. *Metaphor.de*, 15, (161-180).
- Özbilen, F. M. ve Günay, G. (2017). İlköğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin okul nöbet görevine ilişkin görüşleri. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(11), 141-157. Doi: 10.16991/INESJOURNAL.1397
- Patton, M. Q. (2014). Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri (Çev Edt: Bütün, M. ve Demir, S. B). *Ankara: Pegem Akademi Yayınları*.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. London: Sage Publications.
- Portelli, J. P. (1993). Exposing the hidden curriculum. *Journal of curriculum studies*, 25(4), 343-358.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
- Sabancı, F. (2016). *Nöbetçi öğretmenlik uygulamasına ilişkin öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşleri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mevlana Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Sedgwick, F. (2008). *So you want to be a teacher?*. London: SAGE publication.
- Serhatlıoğlu, B. (2012). *Sosyal becerilerin kazanımı sürecinde örtük programın işlevi*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Fırat üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Shuell, T. J. (1990). Teaching and learning as problem solving. *Theory into practice*, 29(2), 102-108.

- Şad, S. N. ve Demir, M. (2019). Öğretmen ve öğrencilerin sosyal medya üzerinden etkileşim kurma ve kurmama nedenlerinin örtük program açısından incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 346-360.
- Şahin, B. (2013). Öğretmen adaylarının “matematik öğretmeni”, “matematik” ve “matematik dersi” kavramlarına ilişkin sahip oldukları metaforik algılar. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 313-321.
- Şimşek, S. ve Erdem, A. R. (2016). Aday öğretmenlerin mesleki değer düzeyi hakkındaki görüşleri. 1. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi’nde sunuldu, Antalya.
- Şişman, M. (2002). *Örgütler ve kültürler*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- TDK. (2005). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu
- Tezcan, M. (2003). Gizli müfredat eğitim sosyolojisi açısından bir kavram çözümlemesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1).
- Toprakçı, E., Bozpolat, A. G. E., ve Buldur, A. G. S. (2010). Öğretmen davranışlarının kamu meslek etiği ilkelerine uygunluğu. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 35-50.
- Tuncel, İ. (2008). *Duyuşsal özelliklerin gelişimi açısından örtük program*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Turhan, M. ve Turan, M. (2012). Ortaöğretim kurumlarında güvenlik. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 18(1), 121-142.
- Türedi, H. (2008). *Örtük programın eğitimde yeri ve önemi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Wren, D. J. (1999). School culture: Exploring the hidden curriculum, *Adolescence*, 34(135), 593-596.
- Yalçın, O. M. ve Özgen, B. (2017). Okul öncesi öğretmenliği bölümü öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumlarının ve öz güven düzeylerinin incelenmesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 63-80.
- Yangın, S. ve Dindar, H. (2010). İlköğretim okullarında örtük programın varlığına ilişkin bir araştırma Türkiye: Siirt ili örneği. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 1017-1038.
- Yavaş, M. (2019). *Farklı kademelerdeki öğrencilerin sınıf öğretmeni kavramına yönelik metaforik algılarının incelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.

- Yıldırım, C. (2018). *Ortaöğretim öğrencilerinin demokratik vatandaşlık tutumlarının resmi ve örtük program açısından incelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Yıldırım, F. (2013). *İlköğretim okullarında örtük program ve ilköğretim öğrencilerinin örtük programdan kaynaklanan stres algıları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elâzığ.
- Yıldızlı, H., Erdol, T. A., Baştuğ, M. ve Bayram, K. (2018). A meta- synthesis on turkish metaphor studies of teachers. *Education and Science*, 43(193), 1-43. Doi: 10.15390/EB.2018.7220
- Yılmaz, A. ve Güven, Ö. (2015). Üstün yetenekli öğrencilerin beden eğitimi dersi ve beden eğitimi öğretmeni kavramlarına yönelik algılarının çizme yazma tekniği ile incelenmesi, *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 3(3), 55-77.

EKLER

EK 1. Veri Toplama Aracı Örneği

Nöbetçi Öğretmen Araştırması

Sevgili Öğrenci,

Bu anket ile öğrencilerin nöbetçi öğretmenlere ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Anket sorularına vereceğiniz yanıtlar bir tez çalışması için kullanılacaktır. Ankete vereceğiniz cevapların samimi ve içten olması çalışmanın güvenilir olması açısından önemlidir. İsimleriniz sorulmadığından konuya ilişkin düşüncelerinizi rahatlıkla ifade edebilirsiniz. Katkılarınız ve katılımınız için teşekkür ederiz.

Ayşe ÖZER

Yüksek Lisans Öğrencisi

İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

Prof. Dr. Süleyman Nihat ŞAD

Danışman

İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

* Gerekli

I. BÖLÜM

Aşağıda sizinle ilgili sorulan soruları lütfen cevaplayınız.

1. Hangi okulda öğrenim görüyorsunuz? *

---

2. Cinsiyetiniz? *

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

Kız

Erkek

3. Öğrenim gördüğünüz sınıf? *

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12

II. BÖLÜM

Bu bölümde 'nöbetçi öğretmen' kavramına ilişkin görüş ve düşüncelerinizi metafor (benzetme) yoluyla belirtmeniz istenmektedir. Kullanacağınız benzetmeler canlı bir varlık olabileceği gibi hikâye-masal kahramanı ya da herhangi bir nesne olabilir.

ÖRNEKLER:

İnternet alim insana benzer, çünkü her konuda bilgi sahibidir.

İnternet hırsıza benzer, çünkü insanın zamanını çalar.

4. Nöbetçi öğretmen ..... benzer. *

---

5. Çünkü..... *

Bu içerik Google tarafından oluşturulmamış veya onaylanmamıştır.

Google Formlar

Ek 2. Veli Onam Formu

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, ‘Öğrencilerin Nöbetçi Öğretmen Algısının Örtük Program Açısından İncelenmesi’ konulu bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Öğrencilerin nöbetçi öğretmen algısının metaforlar yoluyla ortaya çıkarılması ve bu metaforların örtük program açısından incelenmesidir.

Araştırma Uygulaması: Anket/ Görüşme şeklindedir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı’nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı: Ayşe ÖZER

İletişim bilgileri: coskunayse44@hotmail.com

Velisi _____ bulduğum _____ sınıfı _____ numaralı öğrencisi _____’nin ‘Nöbetçi Öğretmenlik Araştırması’na katılmasına izin veriyorum. (Lütfen formu imzaladıktan sonra taranmış halini araştırmacıya gönderiniz*)

Veli ad/ Soyad _____

Tarih: ___ / ___ / ____

İmza:

Ek- 3- Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Yazısı

T.C.
MALATYA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 61316475-44-E.7953830
Konu : Anket Uygulama İzin Onayı
(Ayşe ÖZER)

16.06.2020

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : MEB. Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarih ve 1563890 sayılı 2020/2 Genelgesi.

İnönü Üniversitesi Rektörlüğünün 05/06/2020 tarih ve 8301 sayılı yazılarında, Üniversitenin Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimi Bilimleri Ana Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Ayşe ÖZER'in Prof. Dr. Süleyman Nihat ŞAD danışmanlığında yürütmekte olduğu "Öğretmenlerin Nöbetçi Öğretmen Algılarının Örtük Program Açısından İncelenmesi" konulu araştırmasına istinaden Müdürlüğümüze bağlı Yeşilyurt ve Battalgazi ilçelerinde ki resmi ortaokul ve liselerde ki öğrencilere anket uygulamayı talep etmekte olup, Anket-Tez Araştırma ve Değerlendirme Komisyonumuz,16/06/2020 tarihinde yapılan toplantıda; İlgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, denetimleri ilgili okul müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmek üzere, veli muvafakat namesi alınması şartı ile derslerin aksatılmaması kaydıyla gönüllülük esasına göre araştırmacının araştırmasının bitiminden itibaren 30 gün içerisinde araştırma sonuçlarını Müdürlüğümüze bildirmesi şartı ile anket uygulaması uygun görülmüş olup, Müdürlüğümüze de uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde Olur'larınıza arz ederim.

Mehmet Ali AVŞAR
İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı

OLUR
16.06.2020

Ali TATLI
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdürü

Adres: Şht.Hamit Fendoğlu Cad. 44300 Merkez/MALATYA
Elektronik Ağ: malatya.meb.gov.tr
e-posta: ortaogretim44@meb.gov.tr

Bilgi için: ŞEF Emre TUNA 4506
Tel: 0 (422) 280 44 00
Faks: 0 (422) 280 45 49

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden d314-1f30-3fd5-8770-6232 kodu ile teyit edilebilir.

Ek 4. Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 23/07/2020-E.47396

T.C. İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu		
Oturum Tarihi: 23.07.2020	Oturum Sayısı: 13	Karar Sayısı: 2020/13-6
Etik Açısından Uygun		
Çalışma Adı	ÖĞRENCİLERİN NÖBETÇİ ÖĞRETMEN ALGISININ ÖRTÜK PROGRAM AÇISINDAN İNCELENMESİ	
Araştırmacılar	Yükseklisans Öğrencisi Ayşe Özer (Yürüttüctü)	
Başkan Kurul Üyesi Prof. Dr. Hüseyin Suphi ERDEM Başkan Yardımcısı Kurul Üyesi Prof. Dr. Mustafa ARSLAN Kurul Üyesi Prof. Dr. Süleyman ÇALDAK Kurul Üyesi Prof. Dr. Mehmet GÜNGÖR Kurul Üyesi Prof. Dr. Lütüfye ÖZDEMİR Kurul Üyesi Prof. Dr. Nesrin SİS Kurul Üyesi Prof. Dr. Mehmet ÜSTÜNER Sekreter Hatice CİHAN		

E-İmzalıdır.
Etik Kurul Başkanı
Hüseyin Suphi ERDEM

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.
Evrak sorgulaması https://ebys.inonu.edu.tr/enVision/Validate_Doc.aspx?V=BE6P51ZEK adresinden yapılabilir. (PIN:83512)